USC UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
FACULTADE DE FILOLOXÍA

Grao en Lingua e Literatura Galegas

Traballo de Fin de Grao

Primeira aproximación aos protocolos notariais de Johán Rodríguez (Catedral de Tui, 1413-1442)

Xuño 2023

Curso académico 2022-2023

Brais Costas Fragueiro

Titor: Ramón Mariño Paz

USC UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
FACULTADE DE FILOLOXÍA

Grao en Lingua e Literatura Galegas

Traballo de Fin de Grao

Primeira aproximación aos protocolos notariais de Johán Rodríguez (Catedral de Tui, 1413-1442)

Xuño 2023

Curso académico 2022-2023

Brais Costas Fragueiro

Titor: Ramón Mariño Paz

A meus avós, a meus pais e a meu irmán Artai,
por absolutamente todo.

Á miña Bisa e a Alex, sempre comigo.

A Ramón e a Ricardo, agradecemento eterno.

FACULTADE DE FILOLOXÍA

UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
FACULTADE DE FILOLOXÍA
13 MAR. 2023
ENTRADA
Nº .....

CUBRIR ESTE FORMULARIO ELECTRONICAMENTE

Formulario de delimitación do título e resumo

Traballo de Fin de Grao curso 2022/2023

APELIDOS E NOME:	COSTAS FRAGUEIRO, BRAIS
GRAO EN:	LINGUA E LITERATURA GALEGAS
(NO CASO DE MODERNAS) MENCIÓN EN:	
TITOR/A:	RAMÓN MARIÑO PAZ
LIÑA TEMÁTICA ASIGNADA:	EDICIÓNS DE TEXTOS ANTIGOS

SOLICITO a aprobación do seguinte título e resumo:

Título: *Primeira aproximación aos protocolos notariais de Johán Rodríguez (Catedral de Tui, 1413-1442)*

Resumo [na lingua en que se vai redacta-lo TFG; entre 1000 e 2000 caracteres]:

En liñas xerais, este Traballo de Fin de Grao ten por finalidade central realizar un primeiro achegamento aos protocolos notariais de Johán Rodríguez, da catedral de Tui (referencias arquivísticas ES.GA.36055.ACHDT/1.8.1.45.//1004_1 e ES.GA.36055.ACHDT/1.8.1.45.//1003_2). Estes foron producidos a principios do século XV, exactamente entre 1413 e 1442. Para iso, en primeiro lugar, seleccionarase un subcorpus de estudo, caracterizado por un conxunto senlleiro de documentos que reflictan a intervención da muller en asuntos relacionados basicamente coa compravenda e o aforamento de propiedades. Unha vez escollidos estes textos, procederase á súa edición e posteriores estudo e análise ecdótica. Ademais, reuniranse e estudaranse as alusións que nestes documentos se fan ao notario Vasco Lourenço de Tui, autor dunhas glosas a un exemplar do *Fuero Real* de Afonso X que circulou polas terras do Baixo Miño entre finais do século XIV e principios do século XV. Así pois, este Traballo de Fin de Grao supón un primeiro chanzo dentro dun proxecto de investigación máis amplo, que consistiría na edición e análise do conxunto deses protocolos notariais tudenses de principios do XV.

Encádrase dentro do proxecto "Escritorio Galego-Portugués Antigo", resultado dun proceso de investigación iniciado en 2007 no seo do Instituto da Lingua Galega. Actualmente, o EGPA desenvólvese no marco de dous proxectos de investigación vencellados ás universidades de Alcalá de Henares e Santiago de Compostela: HERES (Universidad de Alcalá de Henares) e PTGM (ILG-USC). O seu obxectivo principal é ofrecerlle ao investigador textos galegos, portugueses e brasileiros producidos entre a plena Idade Media e principios do século XX en multiedición dixital: transcrición paleográfica, presentación crítica, reprodución facsimilar, concordancias e acceso aos diferentes grupos textuais de acordo con distintos criterios de clasificación (cronolóxico, xeográfico, tipolóxico etc.). Para máis información, véxase: https://corpora.uah.es/egpa/.

SRA. PRESIDENTA DA COMISIÓN DO TRABALLO DE FIN DE GRAO

Santiago de Compostela, 13 de marzo de 2023.

Sinatura do/a interesado/a	Visto e prace (sinatura do/a titor/a)	Aprobado pola Comisión do Traballo de Fin de Grao coa data
COSTAS FRAGUEIRO BRAIS - 35610247Z Firmado digitalmente por COSTAS FRAGUEIRO BRAIS - 35610247Z Fecha: 2023.03.13 08:57:38 +01'00'	MARIÑO PAZ RAMON - 33250540S Firmado digitalmente por MARIÑO PAZ RAMON - 33250540S Fecha: 2023.03.13 13:19:18 +01'00'	17 MAR. 2023 Selo da Facultade de Filoloxía

SRA. PRESIDENTA DA COMISIÓN DO TRABALLO DE FIN DE GRAO

Título:

Primeira aproximación aos protocolos notariais de Johán Rodríguez (Catedral de Tui, 1413-1442)

Primera aproximación a los protocolos notariales de Johán Rodríguez (Catedral de Tui, 1413-1442)

First contact to the notarial registries of Johán Rodríguez (Tui Cathedral, 1413-1442)

Resumo: En liñas xerais, este Traballo de Fin de Grao ten por finalidade central realizar un primeiro achegamento aos protocolos notariais de Johán Rodríguez, da catedral de Tui (referencias arquivísticas ES.GA.36055.ACHDT/1.8.1.45.//1004_1 e ES.GA.36055.ACHDT/1.8.1.45.//1003_2). Estes foron producidos a principios do século XV, exactamente entre 1413 e 1442. Para iso, en primeiro lugar, seleccionarase un subcorpus de estudo, caracterizado por un conxunto senlleiro de documentos que reflictan a intervención da muller en asuntos relacionados basicamente coa compravenda e o aforamento de propiedades. Unha vez escollidos estes textos, procederase á súa edición e posteriores estudo e análise ecdótica. Ademais, reuniranse e estudaranse as alusións que nestes documentos se fan ao notario Vasco Lourenço de Tui, autor dunhas glosas a un exemplar do *Fuero Real* de Afonso X que circulou polas terras do Baixo Miño entre finais do século XIV e principios do século XV. Así pois, este Traballo de Fin de Grao supón un primeiro chanzo dentro dun proxecto de investigación máis amplo, que consistiría na edición e análise do conxunto deses protocolos notariais tudenses de principios do XV.

Encádrase dentro do proxecto "Escritorio Galego-Portugués Antigo", resultado dun proceso de investigación iniciado en 2007 no seo do Instituto da Lingua Galega. Actualmente, o EGPA desenvólvese no marco de dous proxectos de investigación vencellados ás universidades de Alcalá de Henares e Santiago de Compostela: HERES (Universidad de Alcalá de Henares) e PTGM (ILG-USC). O seu obxectivo principal é ofrecerlle ao investigador textos galegos, portugueses e brasileiros producidos entre a plena Idade Media e principios do século XX en multiedición dixital: transcrición paleográfica, presentación crítica, reprodución facsimilar, concordancias e acceso aos

diferentes grupos textuais de acordo con distintos criterios de clasificación (cronolóxico, xeográfico, tipolóxico etc.). Para máis información, véxase: https://corpora.uah.es/egpa/.

Palabras clave: Catedral de Tui, galego medieval, Johán Rodríguez, protocolos notariais, prosa documental.

Declaración de orixinalidade

Eu, Brais Costas Fragueiro, con DNI 35610247Z, declaro que o presente Traballo de Fin de Grao é orixinal e da miña propia autoría, salvo naqueles casos en que foi citada debidamente a fonte da que se tomou a información. Do mesmo xeito, manifesto que son consciente das consecuencias que suporía o plaxio.

En Santiago de Compostela, a 3 de xuño de 2023

Índice

I. Introdución 1

II. Contextualización 4

2.1. A diocese e a cidade de Tui na Baixa Idade Media 4

2.2. Intra muros 5

2.3. O señorío e o cabido da Catedral de Tui 8

2.3.1. O señorío 8

2.3.2. O cabido 12

2.4. A produción notarial na contorna tudense no século XV 13

2.4.1. Johán Rodríguez 14

2.4.2. Vasco Lourenço 16

2.4.3. Álvaro Eanes das Eiras 16

III. Estudo lingüístico 17

3.1. O pronome *min* con función de suxeito 18

3.2. O pronome persoal *elo* 20

3.3. O pronome demostrativo 22

3.4. Interpolación das unidades sintácticas 25

IV. Criterios de edición 27

4.1. Regularización de grafías 27

4.1.1. Regularización, nivelación e redistribución de grafías 27

4.1.2. Regularización das grafías das consoantes palatais lateral /ʎ/ e nasal /ɲ/ en <ll, nn> 28

4.1.3. Redistribución no uso de <s/ss, c/ç, z, g/j> conforme os padróns habituais 28

4.1.4. Nivelación das grafías <gu/g> /g/, <g/j> /ʒ/ e <r/rr/ir> /ɾ/ ou /r/, mais conservando as vacilacións fonéticas significativas [g/gw]. 28

4.1.5. Nivelación e redistribución de <h> /ø/ inicial e medial 28

4.2. Simplificación e regularización actualizadora 29

4.3. Tratamento dos hiatos 30

4.4. Representación das consoantes nasais e da nasalidade 30

4.5. Aglutinación/deglutinación de elementos lexicais 31

4.6. Sinais tipográficos 32

4.7. Acentuación 33

4.8. Outros aspectos 33

V. Edicións interpretativas 34

5.1. EGPAdoc-0120 34

5.2. EGPAdoc-0121 38

5.3. EGPAdoc-0122 39
5.4. EGPAdoc-0123 42
5.5. EGPAdoc-0124 44
5.6. EGPAdoc-0125 46
5.7. EGPAdoc-0126 48
5.8. EGPAdoc-0127 50
5.9. EGPAdoc-0128 52
5.10. EGPAdoc-0129 53
5.11. EGPAdoc-0130 55
5.12. EGPAdoc-0131 56
5.13. EGPAdoc-0132 58
VI. Conclusións 59
VII. Abreviaturas 61
VIII. Bibliografía consultada 61
IX. Apéndice 67
9.1. Criterios de transcrición 67
9.1.1. Grafemas e puntuación 67
9.1.2. Abreviaturas 67
9.1.3. Outros aspectos 70
9.2. Transcricións semipaleográficas con protomarcado 71
9.2.1. EGPAdoc-0120 71
9.2.2. EGPAdoc-0121 75
9.2.3. EGPAdoc-0122 77
9.2.4. EGPAdoc-0123 79
9.2.5. EGPAdoc-0124 81
9.2.6. EGPAdoc-0125 83
9.2.7. EGPAdoc-0126 86
9.2.8. EGPAdoc-0127 88
9.2.9. EGPAdoc-0128 90
9.2.10. EGPAdoc-0129 91
9.2.11. EGPAdoc-0130 94
9.2.12. EGPAdoc-0131 95
9.2.13. EGPAdoc-0132 98

I. Introdución

No prefacio da súa coñecida *História do galego-português*, Clarinda de Azevedo Maia (1986: 9) comeza arengando á "renovação dos estudos de História da língua portuguesa, sobretudo no que se refere ao período medieval", que se apoia "necessariamente na publicação de novas fontes documentais, até ao momento inéditas, e no seu aproveitamento linguístico". Baixo esta premisa, nace este Traballo de Fin de Grao, xa que pretende a transcrición, edición e análise dun conxunto determinado de documentos pertencentes aos protocolos do notario tudense Johán Rodríguez , cuxas referencias arquivísticas son ES.GA.36055.ACHDT/1.8.1.45.//1004_1 e ES.GA.36055.ACHDT/1.8.1.45.//1003_2[1]. Na figura 1, pódese apreciar a natureza destes documentos.

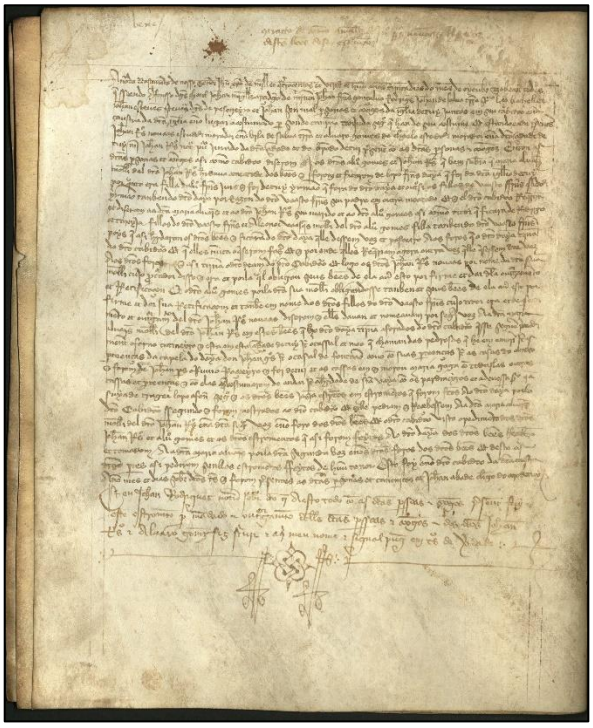

Figura 1. Reprodución do documento correspondente ao EGPAdoc-0127 (ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 42v).

Esa selección de textos, concretamente trece, realizouse seguindo como criterio fundamental a participación de mulleres en compravendas, testamentos e foros, principalmente. Na táboa 1, preséntanse sinteticamente os folios concretos escollidos. A continuación, procedeuse á súa transcrición semipaleográfica, grazas á plataforma

[1] Arquivo da Catedral de Tui, caixas 1003, nº 2 e 1004, nº 1.

Galiciana[2], onde os sobreditos protocolos están dixitalizados e á disposición do público xeral. Porén, debido ás dificultades de lectura encontradas nalgunhas follas en concreto, optouse pola súa consulta *in situ*, no arquivo da catedral de Tui, o día 19 de maio de 2023. Nesta visita clarificáronse pequenos detalles que non puideron ser percibidos nos documentos dixitalizados. Ademais, cómpre avisar que estas transcricións, xunto cos criterios seguidos para o seu desenvolvemento, foron incluídas como apéndice, debido ás limitacións de espazo deste Traballo de Fin de Grao.

Documento EGPAdoc	**Data principal**	**Cota**	**Asunto**
120[3]	18/11/1417	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 8rv	Costança Afonso, dita Lobata, presenta manda para transmisión de bens forais en Tui e no couto de Malões e Pexegueiro.
121	19/3/1418	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 10rv	Elvira Gonçalves afora unha cortiña preto da fonte de Reimilo.
122	21/3/1418	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 10v-11r	Elvira Gonçalves renuncia ao foro dunha casa ante Santa María do Portal en favor da súa irmá Costança Eanes.
123	21/3/1418	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 11v	Elvira Gonçalves sucede a súa nai Tareixa Martís no foro dunha casa na rúa das Adegas.
124	21/3/1418	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 12r	Elvira Gonçalves sucede o seu pai Nuno Gonçalves no foro dunha casa na rúa das Adegas.
125	13/5/1418	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 13v-14r	María Anes renuncia ao foro dunha viña en Santa Baia e Álvaro Gómez de Chẽelo e a súa muller Lionor Vásquez substitúena.

[2] Pódese consultar no seguinte enderezo: https://arquivo.galiciana.gal/arpadweb/es/consulta/registro.do?id=1971689

[3] A numeración é coherente cos demais documentos do EGPA. Comezo en EGPAdoc-0120 e remata en EGPAdoc-0132.

126	9/9/1418	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 17rv	Margarida Estévez confirma a sucesión foral do chouso do Erbedeiro.
127	30/10/1421	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 42v	María Álvarez e Leonor Vásquez herdan contratos forais en Tui, Amorín, Santa Baia e outros lugares.
128	30/10/1421	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 43r	Leonor Vásquez acepta, como segunda voz, o foro dunhas casas en Tui.
129	19/11/1421	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 43rv	Elvira Gonçalues afora unha casa na rúa dos Miñotos.
130[4]	13/5/1418	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 14r	Estevõo Suárez afora unhas casas no Curral, preto de Santa María do Portal.
131	9/7/1427	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 85rv	Costança Pérez renuncia a un foro do muíño cotiñeiro no río de Moíños.
132	9/8/1427	ACT, caixa 1003, nº 2, fol. 86v-87r	Elvira Gonçalves afora unha casa na rúa das Adegas.

Táboa 1. Relación de documentos estudados.

Deseguido, continuouse coa edición interpretativa, eixe central deste Traballo de Fin de Grao, seguindo unha serie de criterios previamente estabelecidos. Finalmente, proseguiuse coa análise ecdótica e cun estudo morfosintáctico dalgúns aspectos sobresalientes dos pronomes persoais e demostrativos. Como se citou no documento de delimitación de título e resumo, que reflicte un estado embrionario deste traballo, buscábase reunir e estudar as alusións feitas nestes protocolos ao notario Vasco Lourenço, autor dunhas glosas a un exemplar do *Fuero Real* de Afonso X que circulou polas terras do Baixo Miño entre finais do século XIV e principios do século XV (Pichel *et al.* 2020:

[4] Trátase do documento engadido *a posteriori*, xa que nel intervén Vasco Lourenço.

197-198). Desta maneira, tras atopar a citación deste notario nun documento, decidiuse incluílo tamén neste traballo[5], a pesar de que non interviñeron mulleres nel.

Amais diso, durante o proceso de consulta de obras de investigación ou de divulgación que transcribiron, de maneira incompleta, os protocolos de Johán Rodríguez, atopáronse algunhas alusións ao devandito Vasco Lourenço, mais tamén a Álvaro Eanes das Eiras, copista do *Tratado de alveitaría*. Como se explicará decontado, esta documentación ofrece a posibilidade de debuxar, aínda de xeito moi superficial, as relacións entre os tres notarios.

Finalmente, os textos transcritos e editados pasarán a formar parte do proxecto "Escritorio Galego-Portugués Antigo" (EGPA), froito dun proceso de investigación iniciado en 2007 no seo do Instituto da Lingua Galega. Encádrase no marco de dous proxectos vencellados ás universidades de Alcalá de Henares e Santiago de Compostela: HERES (Universidad de Alcalá de Henares) e PTGM (ILG-USC). Este proxecto busca ofrecer textos galegos, portugueses e brasileiros producidos dende a plena Idade Media ata principios do século XX mediante unha multiedición dixital -que inclúe transcrición semipaleográfica, presentación crítica, reprodución facsimilar, concordancias e acceso aos diferentes grupos textuais de acordo con distintos criterios de clasificación (cronolóxico, xeográfico, tipolóxico etc.)-. Para máis información, véxase: https://corpora.uah.es/egpa/.

II. Contextualización

2.1. A diocese e a cidade de Tui na Baixa Idade Media

A actual vila de Tui érguese sobre un pequeno outeiro dende o que se divisan as dúas beiras do Miño, a galega e a portuguesa, moi preto xa da súa desembocadura. Como é ben sabido, o seu devir histórico é inseparábel da sé episcopal, estabelecida formalmente como tal no II concilio de Braga (572), que a desmembrou da sé bracarense. Na *Divisio Theodemiri* (ca. 572-589), canda as outras doce que compuñan o reino suevo, xa se recolle a diocese de Tui, cun total de dezasete parroquias, a ambas as dúas marxes do Miño, enclavadas aproximadamente entre o río Limia, a costa atlántica e a serra do Suído. Baixo ela quedaban outros núcleos como Baiona, A Guarda, Salvaterra e Ribadavia, e mosteiros como o de Oia (Iglesias Almeida 2008: 16-24).

[5] Trátase do documento EGPAdoc-0130.

A devandita sé e mais a súa posición estratéxica, favorecida por ser un lugar de paso obrigado dos camiños que vertebraban a comunicación desta rexión transfronteiriza, supuxeron un incremento constante da súa relevancia no control das terras aquén e alén do río. Ata 1378, os territorios situados entre o Miño e o Limia adscribíanse tamén a Tui, pero non foi ata 1444 cando "se consume oficialmente a desmembración da antiga diocese ao tempo que [o territorio portugués] pasa a depender da de Ceuta" (Iglesias Almeida 2008: 195-197). Porén, as conexións entre ambas as dúas beiras non esmoreceron. Por exemplo, o mosteiro cisterciense de Oia mantivo ata finais do século XV un número significativo de propiedades na rexión Entre Lima e Minho, principalmente en aldeas dos actuais municipios de Valença e Vila Nova de Cerveira (Rodrigues 2017: 45). En definitiva, a fronteira galego-portuguesa estaba daquela moi esvaída. Así o explica Ana Paula Leite Rodrigues (2017: 57-58):

> O curso do rio Minho delimitou, portanto, uma fronteira peculiar. Peculiar porque, em tantos aspectos, esta fronteira não o foi. O clima e a geografia, as relações sociais entre as povoações, a língua comum ou interdependência económica, uniam com laços fortes e coesos galegos e portugueses. Cenóbios, famílias aristocráticas, mitras e cabidos, mas também proprietários alodiais, detinham bens a ambos os lados da fronteira, como se esta não existisse.

2.2. Intra muros

Tui era, pois, o núcleo urbano que gozaba de maior importancia na bisbarra e o único que era designado explicitamente como *cidade*, tal e como se pode comprobar na documentación estudada. A existencia de murallas defensivas era un dos requisitos necesarios para ter tal condición, segundo viña recollido nas Partidas. Aínda que xa estaba fortificada dende o século XII, o XV tórnase decisivo á hora de emprender as pertinentes reparacións para manter o mecanismo defensivo (Sánchez Carrera 1997: 165-166).

Os protocolos notariais de Johán Rodríguez supoñen unha fonte de primeira man para o coñecemento da realidade tudense intra muros. Indican Iglesias Almeida e Méndez Cruces (1990: 56) que as casas máis comúns adoitaban ter un piso e algunhas, outro de madeira. Xunto a estas edificacións tamén había enxidos e cortiñas (pequenas hortas contiguas), pardiñeiros (partes das casas xa en ruínas, que servían para gardar os apeiros), adegas e lagares, e resíos (terreos sobrantes ás marxes de muros e fachadas)[6]. Tamén se

[6] Iglesias Almeida e Méndez Cruces (1990: 56) inclúen aquí tamén as *necessarias*, pois indican que eran cubertos para gardar leña. Porén, a interpretación máis plausíbel sería 'latrina, retrete' (Morais Silva 1980: 90; Figueiredo *et al.* 1996: 1770; Rivas Quintas 1978, *apud* DD; Rivas Quintas 2015: 375). Esta voz menciónase na documentación de Johán Rodríguez, no documento 129r, liña 15.

testemuñan muíños e fornos nas proximidades da cidade. Concretamente, nos textos estudados (EGPAdoc-0127r, 21; EGPAdoc-0131r, 9) cítanse un forno e un muíño *cutinneiros*. Sánchez Carrera (1997: 97) entende que debido á "falta de identificación de esta palabra, tanto en diccionarios actuales como en los vocabularios antiguos", quizais "se trate de molinos [e fornos] que están en disposición de moler [e cocer] cotidianamente". Porén, con bastante seguranza esta voz sexa da mesma familia ca *cutir* 'golpear, bater de punta' e *cutián* 'batán, folón' e, polo tanto, posibelmente fosen aparellos auxiliares destinados a bater os tecidos fabricados nos teares (Rivas Quintas 1997: 15, 592).

Cinguíndonos exclusivamente ao corpus estudado, resulta pertinente a realización dunha concisa relación da hodonimia mencionada. Non é unha tarefa doada situar indubidabelmente no actual rueiro da cidade as rúas que aparecen nos textos, mais grazas aos estudos de Sánchez Carrera (1997: 166-178), quen se vale principalmente para esta tarefa dos protocolos de Johán Rodríguez, e tamén de Iglesias Almeida e Méndez Cruces (1990: 57-58), pódese colixir o lugar aproximado que ocuparía cada unha delas no mapa medieval. Para unha mellor localización, véxase a figura 2.

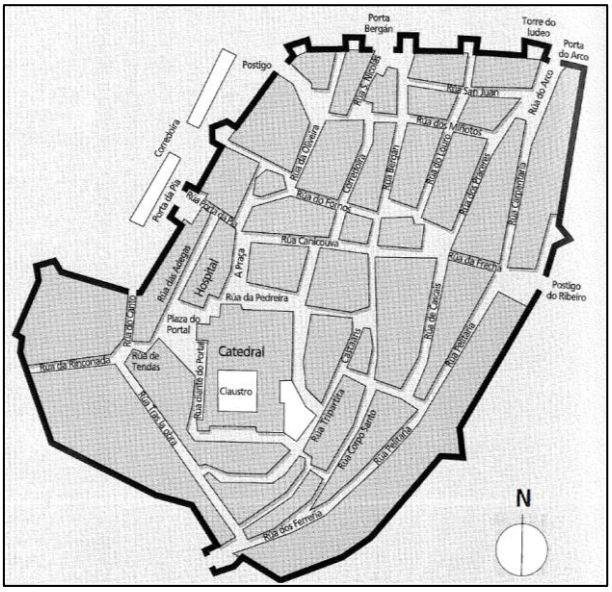

Figura 2. Rueiro da cidade de Tui no século XV (Sánchez Carrera 1997: 170)

Cómpre comezar pola praza de Santa María do Portal, hoxe chamada San Fernando, situada exactamente diante da catedral e, polo tanto, centro neurálxico da cidade. Contaba cun pozo que a abastecía de auga (Sánchez Carrera 1997: 168-169). A ela ía dar a rúa das Adegas, chamada así pola presenza de locais destinados á produción de viño (Sánchez Carrera 1997: 170). Outra rúa mencionada é a dos Miñotos, cuxo nome posibelmente se

deba á presenza de veciñanza vida das ribeiras portuguesas do Miño. Ora ben, existen outros topónimos na contorna que poden confirmar máis asentamentos, como Valdemiñotos (O Rosal), e tamén microtopónimos, como Miñoto (Pedornes, Oia), Miñota (Tui) e Miñoteira (Pontellas, O Porriño). O mesmo feito de que se grafe exclusivamente co dígrafo <nh>[7] este hodónimo pode ser tamén unha evidencia de que se chamou así porque os veciños que primeiramente se asentaron nela procedían de Portugal.

Ademais das prazas e das rúas, é preciso sinalar a importancia das portas de acceso á cidade intra muros. Nos documentos estudados, as descricións dos bens toman como referencia algunhas delas, por exemplo a Porta do Arco e mais a Porta do Pestigo (ou Postigo). Esta última resulta de especial relevancia para o posterior estudo das relacións entre Johán Rodríguez e os outros dous notarios Vasco Lourenço e Álvaro Eanes das Eiras, xa que o tradutor do *Tratado de alveitaría* tiña aforadas unhas casas preto desta porta, segundo un documento notarial do 15 de maio de 1431, baixo a fe do mesmo Johán Rodríguez:

> [...] outorgaram a foro a Alvaro Eanes da Seyra, scripvam e mercador, e a sua moller Maria Afonsso, moradores da dita çidade de Tuy [...] huas casas que estan em esta çidade enna Rua que vaay da Porta do Pestigoo do redeyro para a Porta do Arquo da parte do fondo contra o muro da villa (Corrales Lorenzo 1981: 250-251; Prot. de Johán Rodríguez, libro III, folios 58rv).

Hodónimo	Nome actual	Documento
Lagea, A	Descoñecido	125, r, 11.
Pestigo, O	Rúa Tide	120, r, 15 e 31.
Porta do Arco, A	Rúa Antero Rubín	121, r, 11.
Rúa das Adegas	Rúa Seixas	122, r, 13; 123, r, 9; 124, 9 e 12; 132, r, 11.
Rúa dos Minhotos	Rúa do Ouro	129, r, 13, 16.
Santa María do Portal	Praza de San Fernando	122, r, 10.

Táboa 2. Hodónimos citados nos documentos de Johán Rodríguez estudados.

[7] Véxase tamén o uso do dígrafo <th> en *thudos* (EGPAdoc-0120, r, 12; EGPAdoc-0123, r, 29). Deste xeito, é evidente que o notario e os seus escribentes tiñan coñecemento das grafías usuais na documentación portuguesa.

2.3. O señorío e o cabido da Catedral de Tui

2.3.1. O señorío

Segundo Vila (2009: 405-406), "a orixe do señorío episcopal sobre a cidade tudense provén da doazón dos condes Raimundo e Urraca no ano 1095". Os monarcas que os sucederon continuaron outorgándolle maior poder á Igrexa sobre a cidade de Tui mediante novos dereitos como a pesca no río, o portádego, a inmunidade xudicial e os monopolios do viño e dos panos. Porén, o concello contrarrestou, en certa maneira, o seu peso co mantemento de certos privilexios e costumes. Mais cómpre subliñar que o coñecemento que se posúe hoxe da importancia do rol do bispo no seu señorío é incompleto, xa que practicamente non existen testemuños escritos da chancelería episcopal. Por outra banda, Pallares Méndez e Portela Silva (1971: 60) matizan que a paulatina expansión do mosteiro de Oia tamén "puso freno a la extensión e influencia de Tuy en el Bajo Valle del Miño".

A extensión do seu couto coincide, en boa parte, coa dos territorios que actualmente integran os actuais concellos de Tui e Salceda de Caselas. A ampliación cara a espazos rurais supuña incrementar o fluxo económico, principalmente agrícola e comercial (Vila 2009: 517). Así describe Suso Vila (2009: 23) as súas lindes e, nas figuras 3 e 4, pode verse graficamente esta delimitación[8]:

> O couto será marcado nos seus lindeiros, aproximadamente desde a altura de O Torrón (Sobrada), pasando por Seixos Albos (Areas), Marco de Friande (Randufe), Monte Aloia; como lindeiro norte pasaba o Louro á altura de Orbenlle (O Porriño), baixaba ata o alto de Sobredo (Guillarei) e collía un regato no medio da veiga de Paramos ata o río Miño; adentrábase en Portugal rodeando as alturas veciñas de Valença (Monte Faro), baixaba por Gándara e Arão, e finalizaba en Segadães.

Este novo couto partiría do núcleo primitivo da cidade e dalgunhas parroquias[9] pequenas adxacentes. A el fóronlle sumadas outras coma San Xoán do Porto, Rebordáns, Areas, Ribadelouro, Guillarei, Paramos, Baldráns ou Soutelo. Posteriormente, o número de freguesías foi aumentando, grazas, por exemplo, a permutas co mosteiro de Oia, como aconteceu con Malvas. Dentro desta xurisdición e control, tamén se incluíron outras coma Pexegueiro e Caldelas (Vila 2009: 24-25).

[8] Nótese que estes mapas só inclúen a zona galega.
[9] Daquela, non estaba conformada a actual división parroquial. As freguesías eran o centro relixioso do couto (Vila 2009: 517).

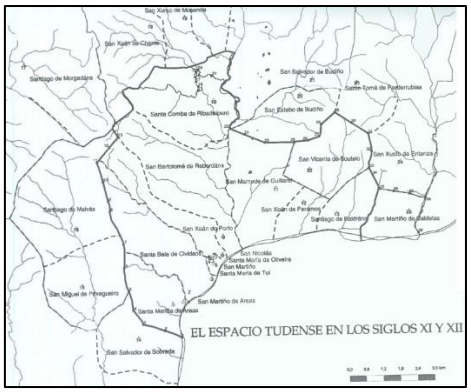

Figura 3. O espazo tudense nos séculos XI e XII (López Alsina 2006: 95).

Cómpre salientar tamén que os coutos aparecen como unidade básica do señorío xurisdicional e, en efecto, constitúen un dos trazos definitorios do feudalismo galego. Na maior parte dos casos serán o xermolo das parroquias vindeiras. O Baixo Miño está eminentemente en mans de señoríos eclesiásticos (ademais de Tui, destacan os mosteiros cistercienses de Oia e Melón). Secasí, tamén existían señoríos laicos, como o de Soutomaior (e quizais A Guarda e Goián), e vilas reguengas, como Baiona (Sánchez Carrera 1997: 147-148). É innegábel a superioridade económica da Igrexa e, polo tanto, tamén a social e a cultural. Así pois, estas institucións poden proporcionar a súa protección a un número crecente de persoas. Por iso mesmo, os contratos forais proliferan dende o século XIII. E, ademais, non se pode esquecer o papel relixioso e moral que exercían, que está relacionado tamén con doazóns piadosas e testamentos en favor da Igrexa (Portela Silva 1976: 231-233).

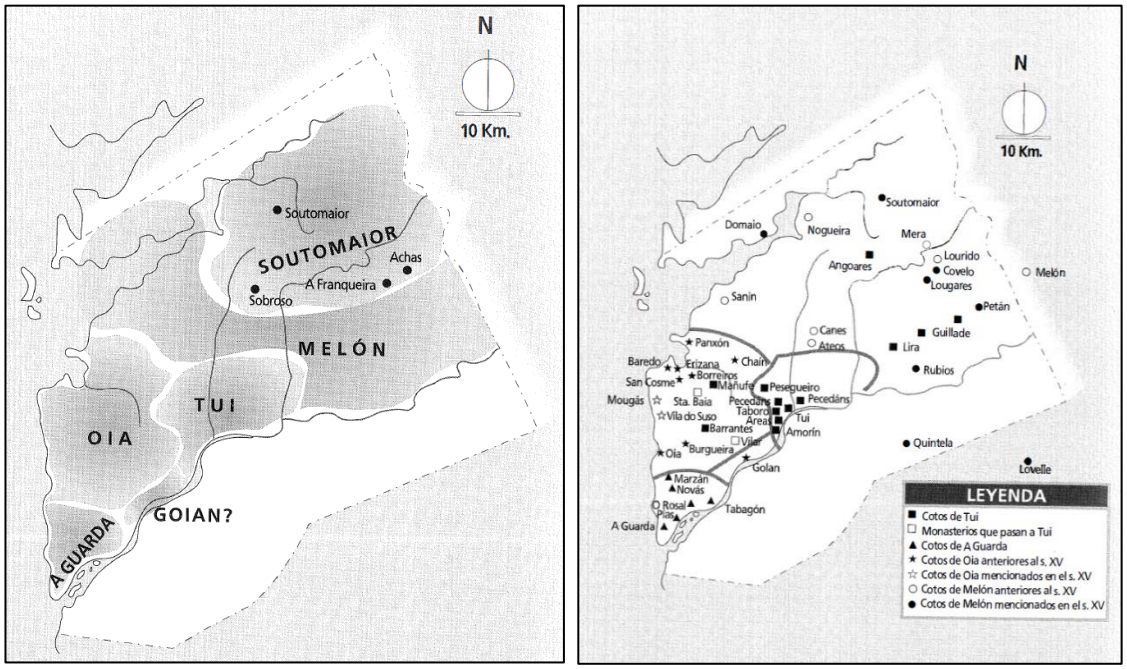

Figura 4. Coutos na diocese de Tui (Sánchez Carrera 1997: 148-150).

Mediante unha sucinta relación dos microtopónimos e macrotopónimos mencionados no corpus estudado (véxanse as táboas 3 e 4) pódese debuxar un pequeno mapa (figura 4) que permita discernir que territorios estaban vinculados co señorío tudense, ou ben por seren lugares onde posuía dereitos de propiedade, ou ben por seren as localidades de orixe ou de residencia dos participantes nos contratos de foro.

Así pois, desa información conclúese que a maior parte dos nomes rexistrados sitúase na propia cidade de Tui ou nos seus coutos circundantes, mais tamén hai algúns máis afastados, nos actuais concellos de Arbo (no caso de Cequelos) ou alén do Miño (Valença, quizais Fontão Covo), ademais dos referidos arcediagados de Miñor e Montes.

Microtopónimo	Localización	Documento
As Pedrosas	Amorín, Tomiño	127, r, 21.
Fonte de Reimilo[10]	Fonte de San Domingos, Tui	121, r, 9.
O Curral	Preto de Santa María do Portal, Tui	130, r, 8.
O Erbedeiro (chouso)	O Erbedeiro, Alxén, Salvaterra de Miño	126, r, 10.
Portela de Froián, A	Descoñecida	120, r, 16.
Río de Moinnos	Río Muíños (ou Tripes), Tui	131, r, 9.
Santo Antón[11]	Monte de Santo Antoniño	120, r, 16.

Táboa 3. Microtopónimos citados nos documentos de Johán Rodríguez editados.

Topónimo maior	Localización	Documento
Alvan	Descoñecida	131, r, 4; 132, r, 4.
Alvelos	Albelos, Guillarei (Tui)	123, r, 23; 124, 11.
Amorín	Amorín (Tomiño)	127, r, 21; 128, r, 9.
Caminna	Caminha (Portugal)	132, r, 5.
Cequelos	Cequeliños (Arbo)	131, r, 5.
Chẽelo	Chenlo (O Porriño)	125, r, 23; 127, r, 5.
Fontão Covo	Quizais Fontão Covo, Arcos de Valdevez, Portugal	127, r, 22.
Gondar	Descoñecida	129, r, 14.

[10] Segundo Iglesias Almeida (2005b: 49), a fonte de San Domingos atópase "situada inmediata a la bajada de la Marina, antiguamente extra muros, al comienzo del arrabal de Santo Domingo, de ahí su propio nombre. En la documentación medieval figura con el nombre de Reimiro, siendo reedificada por la ciudad en el año 1718, según indica inscripción de la misma".

[11] Na parroquia de Couso (Gondomar), xa no linde co concello de Tui, existe un monte coñecido por *Santo Antoniño*. Na documentación medieval adoita encontrarse tamén como *Portela de Santo Antón* (Vila 2009: 516).

Gulãas	Guláns (Ponteareas)	125, r, 5.
Maceeira	Maceira, Parderrubias (Salceda de Caselas) // A Maceira, Cabreira (Salvaterra de Miño)	120, r, 31.
Maloes / Malões[12]	Malvas (Tui)	120, r, 16 e 35;
Outeiro, O	Hai varios núcleos con este nome no concello de Tui: Paramos, Rebordáns, Guillarei e Randufe.	127, r, 22.
Paaços de Reis	Pazos de Reis (Tui)	131, r, 8.
Paramos	Paramos (Tui)	122, r, 11.
Pessegueiro	Pexegueiro (Tui)	120, r, 16 e 35; 127, r, 3.
Redondela	Redondela	120, r, 26.
Salvaterra	Salvaterra de Miño	125, r, 4; 126, r, 4; 127, r, 2 e 5; 128, r, 3; 129, r, 3; 132, r, 4.
Santa Vaia / Santa Baia	Santa Baia, Guláns (Ponteareas)	125, r, *marxe*, 9 e 34; 127, r, 24.
Souto, O	Hai varios núcleos con este nome no concello de Tui: Caldelas de Tui, Randufe, Guillarei e Pexegueiro.	129, r, 7; 132, v, 28.
Soutolovre	Soutolobre (Salvaterra de Miño)	125, r, 12
Valença	Valença de Minho (Portugal)	125, r, 9.
Varaas / Varãas	Quizais Baldráns (Tui)	120, r, 26 e 30.

Táboa 4. Macrotopónimos citados nos documentos de Johán Rodríguez editados.

[12] Edelmiro Bascuas (2014: 226) indica que *Malvas*, atestado como *Malões* dende o século XII, provén dun xentilicio *MALONES, con substitución ultracorrecta de *-e* por *-a*. Gonzalo Navaza (2009: 220-221) emparéntao tamén co topónimo lugués *Mos* e explica que é "un topónimo prerromano que se presenta na actualidade baixo a aparencia dun apelativo latino-romance, pola súa identidade formal co plural do substantivo *malva*, de significado botánico", formado mediante "o sufixo plural -ONES, habitual en xentilicios e etnónimos, dunha raíz prelatina **mal-*, probablemente de significado oronímico". Tamén engade que "o *MALONES orixinario ha de ser por forza proparoxítono, pois só en posición átona se pode esperar a consonantización labializante da vogal velar". Martínez Lema (2018: 30) indica que aparece "nos textos do nosso corpus como *Malones* (BVM 1287), *Maloes* (THPT 1436) ou *Malloas* (THPT 1487), variantes representativas das diferentes fases evolutivas de um antigo *MALLŎNES com paralelos conhecidos e confiáveis noutras formas toponímicas galegas". Explica esta evolución polo "facto de o glide [w] ter vindo a consonantizar-se (*MÁLUAS > *Malvas*), alteração que talvez possa ser atribuída à interferência do fitónimo malva".

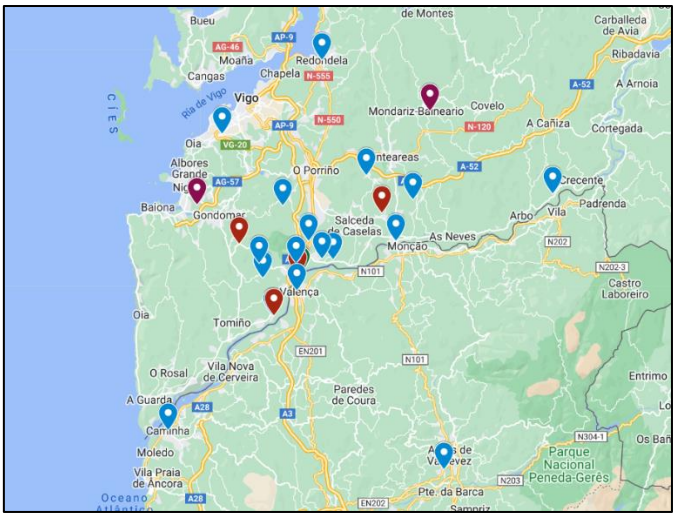

Figura 4. Mapa, con base en *Google Maps*, cos nomes de lugar mencionados. En azul, macrotopónimos; en encarnado, microtopónimos; en lila, arcediagados[13].

2.3.2. O cabido

O cabido era a institución cuxa finalidade básica era o goberno catedralicio. Os seus membros reuníanse no claustro da catedral, tanxendo unha campá para chamar polos participantes, como así o indica a fórmula dos textos *por son de campãa tanjuda*. A sala capitular data do século XII, aínda que se documentan cambios esporádicos de lugar, tanto cara a outras estancias na catedral coma cara a fóra, por exemplo, a igrexa de Santa María de Oliveira (Vila 2009: 407).

Os principais compoñentes[14] deste órgano eran o deán, quen o presidía; o chantre, encargado do coro; o tesoureiro, cuxa encomenda era a administración do patrimonio eclesiástico; o mestrescola, que realizaba funcións de chanceler e tamén organizaba o ensino; os arcediagos, en quen se delegaba o goberno diocesano por circunscricións (nos textos estudados testemúñanse os adscritos a *Miñor*[15] e *Montes*[16], aínda que tamén se sabe doutros dous na ribeira miñota, *Cerveira* e *Labrugia*); os cóengos, que axudaban ao culto catedralicio no coro; e, finalmente, un número indeterminado de *razoeiros*. Engadíanse a esta listaxe outros oficios auxiliares como os mordomos, os avogados, os procuradores,

[13] Accesíbel en: https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1yKE9tvGMz_TdtmF0jKdGPHOe-u3ksWw&ll=42.05681399582111%2C-8.552575950000003&z=10.
[14] Ata 1435 ese número era de 36 cóengos. De 1435 en diante rebáixase a 25 e logo a 23.
[15] Correspóndese co actual arciprestado de Miñor. Comprendía o territorio actual dos concellos de Baiona, Gondomar e Nigrán (Ávila y la Cueva 1995: 492-512).
[16] Correspóndese co actual arciprestado de Montes-Mondariz. Abranguía o espazo dos concellos contemporáneos de Covelo, Mondariz e Mondariz-Balneario, e mais as parroquias de Fozara, Paredes e Pías (hoxe pertencentes a Ponteareas) (Ávila y la Cueva 1995: 397-415).

os luminarios, os contadores do libro da mesa capitular e os notarios (*vid*. epígrafe 2.4) (Sánchez Carrera 1997: 229-230; Vila 2009: 406-407).

Do patrimonio do cabido, ao contrario do que ocorre cos bens do propio bispo, existe maior información grazas á conservación da documentación en que se recollen os foros outorgados. Este foi o principal mecanismo empregado para o seu sostemento económico. As súas pertenzas ían dende bens urbanos (principalmente na cidade de Tui, mais tamén noutros núcleos como Baiona) ata rústicos (muíños, chousas, hortas, cortiñas, pardiñeiros, viñas etc.). A duración dos foros adoitaba ser de tres voces, isto é, tres xeracións. Tamén cabe sinalar o número considerábel de renuncias que se evidencian, incluídos aqueles casos en que os aforados non podían pagar as rendas alegando ser "vella, fraca, prove e viuva" ou "vellos, fracos e doentes"[17]. Todas estas puntualizacións ofrecen unha información moi valiosa para o estudo da sociedade e da economía do século XV (Sánchez Carrera 1997: 201-233).

Indica Sánchez Carrera (1997: 234) que "las rentas devengadas al Cabildo no eran entregadas directamente a este por los deudores, sino que el Cabildo encargaba su cobranza a personas concretas, llamadas *teenseyros*", quen acostumaban ser persoas de certo poder, incluídos membros do mesmo órgano colexiado. Por outra banda, indica Vila (2009: 408) que "o desenvolvemento das sesións do cabido non debían ser moi tranquilas, sobre todo durante o convulso século XV", debido á "heteroxeneidade dos seus compoñentes" e ao "dominio dos Soutomaior sobre a cidade e o bispado, cousa que provocaría unha gran diminución das rendas capitulares". Neste século, ademais, advirte Sánchez Carrera (1997: 239) que o cabido non tiña xa unha "política expansiva de sus propias posesiones, puesto que no realiza compras".

2.4. A produción notarial na contorna tudense no século XV

O galego comezou un proceso de individuación con respecto ao latín xa durante o século XIII. Dende aquela ata a primeira metade do XVI[18], a lingua galega foi empregada constantemente no ámbito da xustiza e das administracións civil e eclesiástica. Entre os séculos XIV e XV, foi utilizada sen interrupcións, tanto no público coma no privado e soamente foron a excepción os documentos que proviñan ou se dirixían á chancelería real

[17] Véxase o EGPAdoc-0125, f 1r, liña 15 e EGPAdoc-0131, f 1r, liñas 10 e 11.
[18] Indica Mariño Paz (1998: 185) que "a súa existencia en tales eidos resultou moi lánguida nas décadas que precederon inmediatamente o momento do seu definitivo abandono deles".

(Mariño Paz 1998: 184-185). Así explica o devandito autor todos os sectores que abranguía (Mariño Paz 1998: 185-186):

> As corporacións civís (concellos, gremios, confrarías) e eclesiásticas (igrexas, catedrais, mosteiros) valéronse del constantemente, como se pode comprobar consultando, por exemplo, a documentación de concellos importantes coma os de Santiago, A Coruña, Betanzos, Pontevedra e Ourense ou a de organizacións gremiais tales coma a dos correeiros da cidade de Santiago, a da confraría dos acibecheiros, a da confraría de Santa María das Mercedes de Santiago, a do gremio de cambiadores de Santiago, a dos gremios de Noia, etc. [...] O galego, en fin, chegou a cubrir durante os séculos XIV e XV case tódalas funcións propias dunha lingua nacional normalizada.

A función notarial tampouco quedou relegada destes usos. A partir tamén do século XIII, coa lexislación afonsina, nace a clase profesional do notario como oficial público. Este feito significou un cambio nas prácticas e na linguaxe da fe pública. Así, cando menos algúns notarios, nun primeiro momento debían escribir nun borrador unha serie de notas sobre o acto xurídico en cuestión e, acto seguido, redactaban o documento solemne. Estes últimos podían ser incorporados a un *libro de rexistros*, aínda que tamén poderían ir acompañados por documentos de notas. Estes compendios tamén se adoitan chamar *protocolos*, aínda que cómpre ter en conta que este termo comézase a impor no século XVI (Tato Plaza 1999: 25-27).

O Arquivo da Catedral de Tui conserva un salientábel fondo con documentos datados dende o século X ao XV. Entre eles, destaca o conxunto formado polos protocolos dos séculos XIV e XV, correspondentes aos foros de propiedades do cabido e que recollían tamén outros asuntos propios da devandita institución, como nomeamentos e outros mesteres asignados. Estes documentos testemuñaban permutas, doazóns, compravendas e demais actos que atinxían ás súas propiedades en casais, viñas, herdades, muíños etc. Neles interviñan os notarios para dar cumprida fe pública dos feitos. Algúns deles son Fernán Eanes (1323), Pero da Lagea (1328-1349), Fernán Pérez (1349-1374), Nuno Gonçalves (1390-1422), Estevo Suárez (1408-1417) e Luís Vieira (1466-1467)[19].

2.4.1. Johán Rodríguez

Nesta primeira aproximación ao notario Johán Rodríguez cómpre comezar sinalando que non existen datos suficientemente certeiros sobre a súa biografía, á espera dun labor investigador máis profundo. Ademais dos dous libros mencionados na introdución, da súa produción notarial na catedral de Tui consérvanse catro libros máis, datados entre 1413 e

[19] Pódense consultar as transcricións deste protocolo en Iglesias Almeida, Ernesto (2005a).

1442. Estes protocolos carecen de número, mazo e numeración e atópanse compartidos con Fernán Gonçalves, Afonso Fernández, Johán Míguez, Luís Vieira e un libro de índices (Vila 2009: 577).

Nun documento de 1466, intervén Tereija Domínguez, viúva de Johán Rodríguez de Areas, notario que fora de Tui, para permutar unha devesa no río Muíños. Dada a natureza bastante común do seu nome, cómpre ter certas cautelas sobre se realmente existe coincidencia co notario estudado. De ser así, confirmaríase que era natural de Areas (hoxe parroquia do concello de Tui), que estaba casado e que tiña aforadas terras do cabido. Ademais de ofrecer unha data aproximada do seu falecemento.

Ora ben, existen documentos do mosteiro de Oia que verifican que o seu exercicio laboral comezou antes de 1413, primeiro ano do protocolo da catedral de Tui. Concretamente, Portela Silva (1976: 457-458) transcribe unha permuta dos dereitos que tiña no lugar de Mougás a Joán Faveiro de Varedo, asinada por "Iohan rrodrigez notario publico da çibdade de tuy".

Algúns dos documentos do seu protocolo foron transcritos e editados previamente por outros autores, como Vila (2009), Sánchez Carrera (1997), Astray Suárez (1981) e Corrales Lorenzo (1981), pero todos de xeito fragmentario segundo os seus intereses puntuais. Dos documentos estudados neste Traballo de Fin de Grao non se encontrou ningún que fora editado nestas obras. Á espera dun estudo completo destes textos, non se poden subestimar os réditos que se poden tirar do material transcrito e editado ata hoxe. Dun xeito moi relevante, serven de base para o estudo das relacións estabelecidas entre Johán Rodríguez e os seus homólogos, concretamente con Álvaro Eanes das Eiras e mais Vasco Lourenço, ambos os dous cun perfil sobresaliente entre o notariado do Baixo Miño daquel momento polos motivos que a continuación se exporán. Ora ben, nun documento do 9 de maio de 1433, interveñen os tres: Johán Rodríguez como autorizante e Álvaro Anes das Eiras[20] e Vasco Lourenço, "notario e mercador", como participantes dun acto de permuta co mosteiro de Oia (Astray Suárez 1981: 49-52; folios 17r, 17v e 18r, libro VI). Noutros documentos interveñen soamente dous deles, polo que se manifesta que os tres, cando menos, se coñecían e mantiveron algún tipo de relación.

[20] Astray Suárez (1981: 49-52) transcribe *servan* a continuación do seu nome, mais semella unha lectura dubidosa.

2.4.2. Vasco Lourenço

Vasco Lourenço destaca pola súa "actividade tabeliónica e xurídica (...) nas mesmas coordenadas espazo-temporais en que traballa Álvaro Eanes" (Pichel *et al.* 2020: 218). É un dos responsábeis da "profusa anotación correctiva e intertextual incorporada nun exemplar do *Fuero Real*, así como da copia tardía –e quizais tamén da tradución primixenia– do *Tratado de Alveitaría*", posibelmente relacionada coa contorna señorial dos Soutomaior. Estas anotacións do *Fuero Real* son coñecidas como as "Glosas de Vasco Lourenço de Tui" (BITAGAP manid 4094) (Pichel *et al.* 2020: 255).

Durante a segunda metade do século XIV ou xa a principios do século seguinte circulou pola zona tudense un exemplar do código afonsino (BNE, ms. 710; BETA manid 1054). Nel o devandito notario introducira unha abondosa anotación, emenda e colación textual, con comentarios actualizadores e explicativos e incluso coa adición dalgúns capítulos máis. Estas glosas amosan unha variedade lingüística occidental híbrida, de base galego-portuguesa pero con interferencias co castelán (Pichel *et al.* 2020: 197).

Nos protocolos de Johán Rodríguez estudados, concretamente no EGPAdoc-0121 e EGPAdoc-0130, aparece Vasco Lourenço, notario de Tui, como testemuña. Pero tamén nos transcritos por Astray Suárez (1981: 49), no ano 1433 aparece como "notario e mercador, vesino e morador da dita cidade e con sua moller Moor Peres". Tamén se menciona nalgúns dos documentos do notario Lourenço Rodríguez, de 1441 e 1444, transcritos por Sánchez Carrera (1997: 311-318), en que intervén como testemuña; e noutro de Vila-Botanes (2001: 60), de 1423, en que, coa morte do bispo don Johán Fernández de Soutomaior, Vasco Lourenço é escollido mensaxeiro para levarlle ao rei a noticia da elección do novo bispo:

> entom o dito arçediago de mynnor diso que fora por menssegeiro da parte do dito cabido ao duque darjona e o dito vasco lourenço notario que fora por menssegeiro da parte do conçello da dita çidade con çertos capitulos que da parte dos sobre ditos cabidoo e conçello quello deram para o dito duque para que elles dito cabidoo fosem deligentes en escreveer ou apostular ao chantre dourense seu sobrinno para seen [sic] obispo do das igrexas do obispado e que o dito duque quelle respondera ao primeiro capitulo que levavam para el (Prot. Lib. VIII. Fol. 122. 27 decembro de 1423).

2.4.3. Álvaro Eanes das Eiras

Outro notario que compartiu coordenadas espazo-temporais cos anteriores é Álvaro Eanes das Eiras (ou Álvaro Eanes da Seira), notario en Baiona, copista do *Tratado de Alveitaría*, a única obra coñecida do galego medieval de carácter científico-técnico, xa que reproduce coñecementos sobre a veterinaria dos cabalos. Este testemuño transmite unha copia de

principios do século XV, que, á súa vez, é copia dunha tradución ao galego-portugués trecentista do tratado latino *De medicina equorum* (ca. 1250-1256) por Giordano Ruffo (BITAGAP bioid 2324). Consérvase compilado xunto cun protocolo do devandito notario datado entre 1409 e 1420 (Pérez Barcala 2013: 61-69; Pichel *et al.* 2020: 216-217).

Cómpre sinalar tamén que Eanes das Eiras foi persoa de confianza ao servizo do bispo de Tui Johán Fernández de Soutomaior II (Pichel *et al.* 2020: 216-217), e que é mencionado tamén nos documentos estudados, concretamente no EGPAdoc-125. Grazas aos protocolos de Johán Rodríguez, colíxese que ademais de notario era mercador. Nun documento do 12 de febreiro de 1428, noméase como "scripvam e mercader vesino e morador da dita çidade", xunto coa "sua moller Maria Affonso" e afora unha casa e unha cortiña na cidade de Tui, precisamente nas rúas da Canicouva e da Oliveira e xunta a fonte de Reimiro (Corrales Lorenzo 1981: 26-29). O 15 de maio de 1431 afora unha casa na Porta do Postigo e vólvese mencionar como "scripvam e mercader e a sua moller Maria Affonso" (Corrales Lorenzo 1981: 251-252).

Tamén aparece como encargado de pagarlles aos mestrescolas que foran ao Concilio de Basilea o 30 de maio de 1433 (Astray Suárez 1981: 70) e recibe unha contía polo cargo de mordomo o 4 de setembro de 1433 (Astray Suárez 1981: 109). Vila-Botanes (2001: 168) tamén transcribe un documento dos protocolos de Johán Rodríguez, de 9 de maio de 1433, en que Eanes das Eiras permuta con Álvaro Cardeal unhas viñas en Randufe[21] e en Saa[22].

III. Estudo lingüístico

A pesar da frondosidade de información lingüística que ofrecen estes documentos, debido ás limitacións de espazo ás que obriga este presente Traballo de Fin de Grao, optouse por se centrar, de entre todo ese caudal, no estudo dos pronomes persoais e demostrativos. Semellaron relevantes para a súa análise algúns dos aspectos que a continuación se exporán.

[21] Actual parroquia de Randufe, pertencente ao concello de Tui.
[22] Posibelmente o actual lugar de Saa, en Fornelos, Salvaterra de Miño.

3.1. O pronome *min* con función de suxeito

O pronome persoal *min* deriva do dativo latino MĬHĪ, "con nasalización progresiva por causa da consoante nasal inicial" (Ferreiro 1995: 241). Nos seus usos primarios, como forma oblicua, adoita ir precedido sempre dunha preposición, mais no galego medieval tamén se poden encontrar casos en que *min* adquire valor de suxeito. Ares Vázquez (1982: 18-19) subliña a excepcionalidade deste feito e testemuña dous casos en *A vida e a fala dos devanceiros* (Ferro Couselo 1967: 24, 49): "nossas cartas que **min** e meu marido Martín Fernandes teemos de nossos heredamentos"[23] e "o quiñón meu das vacas que compramos **min** e el do noso seruiçal". Explica que se trata de documentos notariais de 1265 e 1292, respectivamente. Nese momento, apunta, "as formas da linguaxe non estarían ben determinadas na época e iso leva a insertar formas e construcións en lingua vulgar" e, polo tanto, "a elección entre unhas formas e outras dependería da atención e dos prexuicios (cultos ou non) dos escritores".

Igualmente, Ares Vázquez (1982: 18-19) recorda que "na actualidade non sería posíbel esta construción con *min*, pro convén adiantar que *ti* é actualmente a forma de suxeito na metade do noso dominio". A existencia do pronome *ti* con función de suxeito nalgunhas variedades diatópicas do galego, en substitución do pronome *tu*, derivado directo do latino TŪ, está en harmonía cun proceso semellante desenvolvido entre *min* e *eu*, que non se consolidou mais si deixou bastantes indicios na documentación medieval conservada. Ferreiro (1995: 244) afirma que o uso de *ti* "como segundo termo da comparación, universal en galego moderno introducido polas conxuncións *ca* e *coma* [...] debeu influír" para a súa consolidación "como suxeito da segunda persoa singular". Do meu punto de vista, cabe postular o mesmo respecto do uso de *min* como suxeito, xa que esta forma tamén se usa e usou como segundo termo da comparación despois de *ca* e de *coma*.

Ademais, cómpre situar este cambio no panorama románico. Na Italia setentrional, en xenovés e lombardo, "o caso oblicuo de 1ª e 2ª persoa usurpou o posto de nominativo moi cedo", ao igual que en veneciano, pois "*mi* e *ti* sustitúen as formas [...] *eo* e *tu*". En francés, os pronomes *moi, toi* e *soi* funcionaban como suxeitos e "no macedorrumano *tu* foi suplantado por *tine* e no norte *eu* por *mine*". Pola contra, en catalán e occitano "as formas

[23] Neste mesmo documento de 5 de agosto de 1265, aínda que Ares Vázquez (1982: 18) non o menciona, tamén se pode ler "offerezco **min** e todo o heredamento que eu e meu marido".

suxeito son as que pasan a funcionar como formas con preposición" (Ares Vázquez 1982: 18-19).

José Joaquim Nunes (1975: 239-240) aclara que "além de complementos indirectos, podem ainda exprimir outras relações as formas tónicas *mim* e *ti*, quando acompanhadas de preposição que não seja *com*", mais matiza que "se observa desde os mais antigos monumentos escritos, e até mesmo desempenhar a função de sujeito, mas este último emprego parece quase exclusivo da língua popular". Cintra (1959: 392) sinala que "é relativamente frequente o emprego dos pronomes-complementos *mi* e *ti* na função de sujeitos" e nomea o verso "os grandes nossos amores que **mi** e vós sempr' ouvemos" (Joán Garcia de Guilhade, B 755 / V 358, v. 8), amais de se fixar nos usos de *min* e de *ti* "depois da conjunção *ca*, *que*, vivo ainda hoje en português popular". Clarinda de Azevedo Maia (1986: 663) cita outro exemplo de 1331 ("don Gonçalo, arcebispo, [...] e **min**, Domingo Periz") e apunta que se mantén "numa das variedades regionais [do português], o falar algarvio". Ferreiro (1995: 241) recolle practicamente todos os testemuños anteriores. Cómpre salientar que neles o pronome *min* aparece case sempre inserido en construcións coordinativas.

Así as cousas, o pronome *min* goza dunha alta representación nos documentos transcritos de Johán Rodríguez e, en moitos casos, asume os valores de suxeito. Aínda que tamén se rexistra naqueles casos en que é esperábel (coas preposicións *a* e *por*), destaca o seu uso en dúas fórmulas: nas enumeracións dos participantes no acto que se testemuña e mais acompañado do adxectivo *presente*, para indicar que os feitos se produciron perante o notario. Para unha mellor visualización das súas aparicións, véxase a táboa 5.

A súa manifestación nos textos quizais estea relacionada coa forza analóxica doutras frases empregadas para expresar o mesmo, mais co pronome *min* despois da preposición *de*, como *en presença de min* ou incluso *en minna presença*, en que se utiliza o posesivo. Non parece casual que o seu emprego se vexa case restrinxido a estes lugares do texto[24] e estes indicios poden apuntar cara a modelos preestabelecidos para a confección dos documentos notariais. É máis, nun cumprimento de testamento do 14 de xaneiro de 1453, do *Tombo do Hospital dos Pobres de Tui* (Maure Rivas 2006: 44) rexístrase un "presente **mjn** notario", tamén nun contexto de enumeración de intervenientes. Igualmente, nunha

[24] Nótese que o pronome *min* practicamente, agás excepcións, se atopa sempre no mesmo número de liña dos textos.

transcrición de Iglesias Almeida (1988: 97) dun texto do notario tudense Fernán Gonçalvez, do 3 de febreiro de 1450, tamén se rexistra "presente **min** fernan gonzales". E, coas cautelas que cómpre ter nun período posterior á imposición do castelán como lingua escrita e mais á chegada de escribáns e outros cargos de fóra de Galicia, nun documento do notario Juan Sánchez Falcón, outorgado en Tui o 16 de novembro de 1636, volve aparecer "presente **my** escribano publico y testigos" (Iglesias Almeida 2006: 130).

Contexto	Número de ocorrencias
A min *Por min*	1 (EGPAdoc-0120, f 1r, 25) 1 (EGPAdoc-0120, f 1r, 7)
En minna presença[25]	1 (EGPAdoc-0120, f 1v, 8)
En presença de min	3 (EGPAdoc-0120, f 1r, 6; EGPAdoc-0125, f 1r, 6; EGPAdoc-0125, f 1v, 5)
Enumeración[26] *Presente min*	7 (EGPAdoc-0121, f 1r, 4; EGPAdoc-0122, f 1r, 6; EGPAdoc-0123, f 1r, 6; EGPAdoc-0124, f 1r, 14; EGPAdoc-0126, f 1r, 6; EGPAdoc-0127, f 1r, 6; EGPAdoc-0129, f 1r, 6) 6 (EGPAdoc-0122, f 1v, 6; EGPAdoc-0123, f 1v, 6; EGPAdoc-0124, f 1r, 6; EGPAdoc-0128, f 1r, 4; EGPAdoc-0131, f 1r, 6; EGPAdoc-0132, f 1r, 8)

Táboa 5. Número de ocorrencias do pronome *min* segundo o contexto en que se atopa

3.2. O pronome persoal *elo*

Explica Ferreiro (1995: 243) que "dos pronomes que no latín se utilizaban para a terceira persoa (IS, ILLE, HIC, ISTE)" foi ILLE o que conseguiu continuar como "forma demostrativa de onde tamén procede o artigo e o demostrativo de terceira persoa", co reforzo romance de *ACCU polo desgaste fonético, ademais de ser o pronome persoal tónico de terceira persoa. Deste paradigma, o neutro ĬLLŬD deu na forma medieval *elo* que "non sobreviveu en galego moderno, substituída polas formas invariábeis do demostrativo (*isto*, *iso*,

[25] Engádese esta fórmula aínda que non ten o pronome *min* porque, en si mesma, tamén fai referencia á mesma realidade e pode gardar algunha relación cos valores de suxeito do devandito pronome.
[26] Por exemplo, "Gomez Nunez, [...] Afonso Dominguez, [...] fazentes cabidoo, avido deligente trautado sobre esto que se segue, **min**, Johan Rodriguez, notario publico jurado da cidade e do bispado de Tui e das testemoias adeante escritas" (EGPAdoc-0121, f 1r, 4).

aquilo), aínda que na lingua moderna se utiliza esporadicamente este arcaísmo". Ares Vázquez (1991: 52) afirma que "as formas de 3ª persoa singular e plural (P3 e P6), a diferencia das anteriores [1ª e 2ª], presentan variación de xénero" e advirte que "mesmo documentámo-la forma neutra *elo* aínda que non coa función de suxeito". Ramón Lorenzo (1977, *apud* DDGM) sitúa a caída do seu uso no século XVI e cita algúns exemplos como Johán Soárez Coelho ("cata capelo / que ponhas sobr'elo" (V 1025, v. 5)) e a *Geral Estoria* ("por ello" (8.14)).

Rosario Álvarez (2001: 5-7) advirte tamén a existencia do pronome *el*, que se emprega cando non hai a posibilidade de estabelecer unha relación de xénero ou número co núcleo da frase nominal substituída e que, polo tanto, "funciona como forma autónoma 'neutra' do pronome persoal", é dicir, "como forma extensiva, membro non marcado nas oposicións de xénero e número". Por iso mesmo, apunta que "é evidente a relación co antigo pronome autónomo *elo*", mais matiza que "debe terse en conta que na lingua antiga xa existía *el* invariable como forma en certo modo complementaria de *elo*".

Noutro artigo, a mesma autora (Álvarez 2006: 1-10) rexeita a existencia do xénero neutro en galego e subliña que *elo*, unha forma invariábel e sempre singular, debe entenderse como un pronome de xénero masculino. Ademais, conclúe que "a súa existencia é máis patente a partir de mediados do s. XIV e de maneira particular no s. XV" e que "non hai unha distribución diatópica". Secasí, advirte que en practicamente ningún dos documentos de Clarinda Maia (1986), Portela Silva (1976), Pallares e Portela (1971) e Maure Rivas (1999) en que se usa *elo*/*ello* se rexistra *isto*, agás contadas excepcións. Esta distribución tamén se dá nos documentos editados neste traballo. Con respecto ao galego medio, remarca as dificultades de balizar a súa desaparición, debido ao influxo castelán. Aclara que "non é doado distinguir se baixo *ello* se agocha a gramática da forma galega ou xa directamente a forma española". Os usos dialectais actuais interprétaos como castelanismo ou como arcaísmo.

Así pois, explica que "non funciona sen preposición e por tanto non pode ser Sux. nin Atr." e "con frecuencia *elo* ocorre en expresións estereotipadas, que se repiten nos documentos como parte do aparato formulario deste estilo lingüístico" (Álvarez 2004: 10-11). Desta maneira, nos documentos de Johán Rodríguez (en que o seu emprego, aínda que non é moi numeroso, si que é representativo) *elo* sempre aparece subordinado a unha preposición (*a*, *con*, *de*, *en*, *para*, *sobre*) e, máis concretamente, na mesma liña ca *min*, en fórmulas xa prefixadas para a produción notarial: *obligando seus bẽes* ***a elo***, *frontando*

con elo, ***sobr'elo*** *demandasse*, *[obrigaçon de seus bẽes que]* ***para elo*** *obrigou* e *consentia* ***en elo***. Para unha mellor análise dos datos, véxase a táboa 6.

Contexto	Número de ocorrencias
obligando seus bẽes ***a elo***	2 (EGPAdoc-0122, f 1v, 27; EGPAdoc-0123, f 1r, 32)
frontando ***con elo***	4 (EGPAdoc-0125, f 1r, 38; EGPAdoc-0129, f 1v, 8; EGPAdoc-0131, f 1r, 28; EGPAdoc-0132, f 1v, 20)
quite ***delo***	1 (EGPAdoc-0131, f 1r, 13)
consentia ***en elo***	1 (EGPAdoc-0131, f 1v, 2)
[obrigaçon de seus bẽes que] ***para elo*** *obrigou*	3 (EGPAdoc-0129, f 1v, 13; EGPAdoc-0131, f 1v, 1; EGPAdoc-0132, f 1v, 25[27])
sobr'elo *demandasse*	4 (EGPAdoc-0124, f 1r, 28; EGPAdoc-0129, f 1v, 18; EGPAdoc-0131, f 1r, 32; EGPAdoc-0132, f 1v, 24)

Táboa 6. Ocorrencias do pronome *elo* na documentación estudada.

3.3. O pronome demostrativo

Na etapa latina, o sistema de demostrativos era "máis amplo e complexo do que os diversos sistemas románicos". Estaba conformado por tres paradigmas (HIC-HAEC-HOC para a primeira persoa; ISTE-ISTA-ISTUD, para a segunda; e ILLE-ILLA-ILLUD, para a terceira)". Amais destes, IS-EA-ID realizaba as funcións de demostrativo anafórico e IDEM-EADEM-IDEM e IPSE-IPSA-IPSUM, de identidade (Ferreiro 1995: 256).

Posteriormente, xa en galego, aínda que se mantén un sistema trimembre, "reorganízanse as formas e redistribúense as funcións" e simplifícase a serie da terceira persoa latina, de modo que "a posición espacio-temporal dun determinado obxecto [se refire] en relación ás tres persoas gramaticais". ISTE-ISTA-ISTUD, que tiña antes os valores de segunda persoa, asume os valores de primeira. ILLE-ILLA-ILLUD toma os de terceira, aínda que co reforzo *ACCU (resultado da influencia AC e ATQUE na forma clásica era ĔCCUM). Para o caso do demostrativo de segunda persoa, foi o pronome de identidade IPSE-IPSA-IPSUM quen adquiriu tales valores (Ferreiro 1995: 256). A adición deste reforzo débese ao "desgaste a que está sometida esta forma [o pronome ILLE] por dar lugar tamén ao artigo e ao pronome persoal de terceira persoa (suxeito e CD)". Aínda que callou na terceira persoa, tamén se

[27] No documento non se pode ler a preposición debido ao seu mal estado de conservación, mais intúese polo contexto.

rexistran formas reforzadas no caso das primeira e segunda persoas (Ferreiro 1995: 256-257). A continuación, inclúese un breve esquema evolutivo:

ISTE, ISTA, ISTUD> med. *este, esta, esto*
IPSE, IPSA, IPSUD> med. *esse, essa, esso*
*ACCU-ILLE, *ACCU-ILLA, *ACCU-ILLUD> med. *aquel(e), aquela, aquelo*
*ACCU-ISTE, *ACCU-ISTA, *ACCU-ISTUD> med. *aqueste, aquesta, aquesto*
*ACCU-IPSE, *ACCU-IPSA, *ACCU-IPSUM> med. *aquesse, aquessa, aquesso*

Así as cousas, é necesario subliñar o posterior nacemento das formas invariábeis hipercaracterizadas *isto, isso* e *aquilo*, que "aparecen só moi esporadicamente na lírica trovadoresca [...] e nas *Cantigas de Santa María*, documentándose cada vez con maior frecuencia na prosa segundo avanzamos no tempo", aínda que dende "o *Foro Real* de Afonso X [...] documéntanse as formas *isto* e *ysto*, *isso* e *ysso* e mais *aquilho*, *aquillo* e *aquilo*, a carón das formas etimolóxicas, aínda maioritarias" (Ferreiro 1995: 257).

A actual subárea do Miño, dentro do mapa diatópico do galego estabelecido por Fernández Rei (1990: 108), e máis concretamente a microsubárea da Louriña (*C-2c'*), en que se atopa a cidade de Tui, caracterízase pola presenza dun paradigma de demostrativos con "hipercaracterización mórfica nas formas neutras (vocal radical *i* e terminación en *-o*)", ao igual que o resto do centro e sur de Pontevedra (*lato sensu*, o territorio que hoxe abrangue a diocese de Tui-Vigo) e mais "o extremo nordeste da Coruña" e "en Lobios, na Limia Baixa" (Fernández Rei 1990: 70-73). Na figura 5 trázase a isoglosa que marca a presenza do pronome demostrativo hipercaracterizado *isto*.

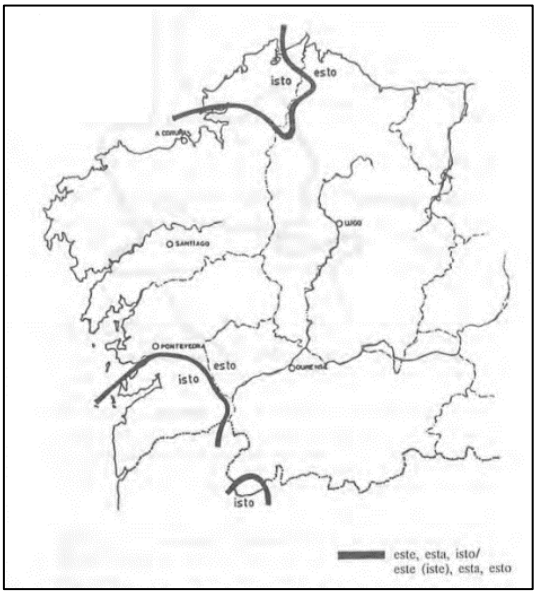

Figura 5. Distribución das formas invariábeis dos demostrativos (Fernández Rei 1990: 72).

Maia (1986: 689) explica que "na Galiza medieval existiram também alguns focos de formas pronominais de demostrativo com *i* na sílaba tónica", froito da "metafonia exercida por [-u]". Concretamente, sinala que "a única área que se apresenta relativamente compacta situa-se na província de Pontevedra", xa que "em muitos documentos dessa província correspondentes aos séculos XIII e XIV há numerosos exemplos de *ifto*, por vezes, convivendo no mesmo documento con *efto*", ademais de *aquifto* e *aquilo*. Exceptuando esa área, contabiliza soamente catro testemuños nas provincias da Coruña e de Lugo. Coa finalidade de analizar evidencias deste cambio lingüístico nos protocolos de Johán Rodríguez, fíxose unha pormenorizada busca de todos os rexistros do pronome demostrativo nos textos. Unha vez recollidos todos eles, concluíuse que non se encontran testemuños de *isto, iso* ou *aquilo*. Porén, como apunta Maia, na zona tudense as anteriores conviviron coas formas *esto, eso* e *aquelo*, polo que non se descarta que os demostrativos hipercaracterizados poidan aparecer noutros documentos dos protocolos de Johán Rodríguez. Deseguido, amósanse os resultados das buscas realizadas na táboa 7.

Pronome demostrativo	**Número de ocorrencias**
Este	26 (EGPAdoc-0120, f 1r, 27, f 1v, 27; EGPAdoc-0121, f 1v, 4, 14; EGPAdoc-0122, f 1v, 5, 30; EGPAdoc-0123, f 1r, 14, 26, 35; EGPAdoc-0124, f 1r, 14, 31, 34, 38; EGPAdoc-0125, f 1v, 1, 8; EGPAdoc-0126, f 1r, 19, f 1v, 8, 10, 12; EGPAdoc-0127, f 1r, 33; EGPAdoc-0129, f 1v, 10, 15, 21; EGPAdoc-0131, f 1r, 9, 29, f 1v, 6).
Esta	2 (EGPAdoc-0125, f 1r, 8; EGPAdoc-0127, f 1r, 21).
Estes	1 (EGPAdoc-0125, f 1r, 20).
Estas	Non hai rexistros
Esto	44 (EGPAdoc-0120, f 1r, 23, 25, 27, f 1v, 5, 7, 23, 27; EGPAdoc-0121, f 1r, 4, f 1v, 13; EGPAdoc-0122, f 1r, 6, 15, f 1v, 27, 29; EGPAdoc-0123, f 1r, 6, 32, 34;

	EGPAdoc-0124, f 1r, 6, 12, 34, 35, 37; EGPAdoc-0125, f 1r, 33, f 1v, 5, 6, 8; EGPAdoc-0126, f 1r, 6, 17, f 1v, 10, 12; EGPAdoc-0127, f 1r, 16, 17, 29, 30, 32; EGPAdoc-0128, f 1r, 6, 11, 12; EGPAdoc-0129, f 1v, 18, 21; EGPAdoc-0131, f 1v, 2, 3, 6; EGPAdoc-0132, f 1r, 26, 30).
Ese, esa, eses, esas, eso	Non hai rexistros
Aquel, aquela	Non hai rexistros
Aqueles	6 (EGPAdoc-0121, f 1r, 8; EGPAdoc-0122, f 1v, 9; EGPAdoc-0125, f 1r, 26; EGPAdoc-0126, f 1v, 7; EGPAdoc-0131, f 1r, 19; EGPAdoc-0132, f 1v, 9).
Aquelas	1 (EGPAdoc-0129, f 1r, 11).
Aquelo[28]	2 (EGPAdoc-0123, f 1r, 21; EGPAdoc-0129, f 1v, 1).

Táboa 7. Ocorrencias do pronome demostrativo nos documentos estudados.

3.4. Interpolación das unidades sintácticas

Sánchez Rei (1999: 57-58) define a interpolación como "a intercalación dunha ou máis palabras entre a forma pronominal precedente e o verbo das cais unha, polo menos, debe ser tónica", sempre e cando "o clítico teña de ir obrigatoriamente colocado antes do núcleo verbal". Afirma que se trata "dunha construción moi tradicional, abondosamente documentada na Idade Media en calquera tipo de níveis escritos, xa se tratasen de prosa, verso ou documentos notariais" e que "chegou, no galego e no portugués, á lingua contemporánea", mais con certos matices.

No que atinxe á prosa documental, advirte que os testemuños máis antigos, datados no século XIII, "proporcionan exemplificacións do fenómeno cunha artificiosidade e rendibilidade similares en termos xerais ás da prosa culta" e recalca que non proliferan

[28] En ambos os dous casos aparece abreviada a secuencia <ue>, polo que nos criterios de transcrición optouse por esta forma, en coherencia co resto de formas.

“en exceso o número de elementos que se insiren entre o clítico e o verbo”. Porén, chama a atención sobre a posterior evolución ata chegar ao século XIV, en que se poden rexistrar construcións minoritarias “con formas tónicas alí inseridas, de dubidoso apoio na lingua falada, [que] semellan ser unha estruturación que só vigorou na práctica escrita desta tipoloxía de legalidade gráfica”. El entende, aínda sendo consciente das limitacións da súa hipótese, impostas polo factor cronolóxico, que os casos máis complexos de interpolacións se deberon á influencia da tradición escrita do latín (Sánchez Rei 1999: 103).

É máis, tamén pon de relevo que “os documentos notariais, coas súas fórmulas fixas, os seus adustos recursos expresivos e estilísticos, os seus escribas de desigual (in)formación filolóxica” non os considera “fonte fidedigna para nos achegarmos coa exactitude necesaria aos hábitos orais da época” (Sánchez Rei 1999: 103-104). Ora ben, tras un estudo das variedades diatópicas do galego actual, o mesmo autor traza tres grandes áreas, como pode verse na figura 6, segundo a maior ou menor presenza de interpolacións. Tui sitúase naquela zona -que abrangue, en liñas xerais, o sur da provincia pontevedresa e mais a Baixa Limia- en que se documenta o recurso con maior facilidade (Sánchez Rei 1999: 215-216).

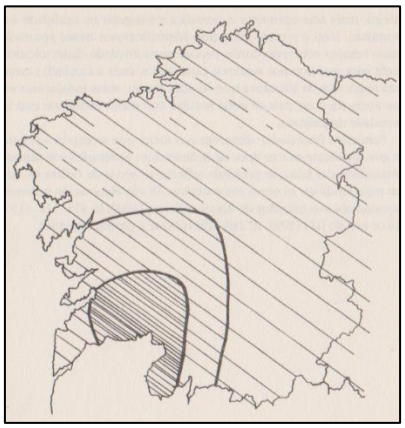

Figura 6. Mapa en que as zonas cun raiado máis próximo entre si se corresponden coas áreas en que se documenta o recurso con maior facilidade (Sánchez Rei 1999: 216).

Sánchez Rei (1999: 104-113) estabelece unha serie de tipoloxías de condicionantes da posición preverbal, é dicir, sinala cales son “as formas [que] rexían a posición preverbal do clítico na lingua antiga”. A primeira que sinala, “cuxa rendibilidade nestas funcións é con moito a principal”, son as locucións ou as conxuncións subordinantes. Este o caso de dous exemplos que se encontran nos textos transcritos: “era contiudo en na dita carta de doaçon, que lle a dita Costança Perez fezera” (EGPAdoc-0122, f 1r, 15-16) e “o dito

cabidoo recebeu en si a dita renunciaçon e demitimento das ditas casas, segundo que llas a dita Elvira Gonçalvez dava" (EGPAdoc-0122, f 1v, 3-4). En ambos os dous é a conxunción completiva *que* a encargada de rexer esta orde sintáctica. Pola outra banda, tamén estuda os elementos que fican inseridos entre o pronome e mais o verbo, que segundo el son de máis difícil clasificación. Deste xeito, determina cales son as función sintácticas que adoitan ocupar este lugar, cun peso preferente para o complemento circunstancial e mais para o suxeito. Este último é o que se pode observar nos sobreditos exemplos tomados dos textos.

IV. Criterios de edición

Estes criterios de edición seguen en boa parte aqueles estabelecidos en 2006 no *Coloquio da Illa de San Simón* (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007) e mais aqueloutros empregados en *Universo Cantigas* (Ferreiro *et al.* 2018). Naqueles puntos en que haxa diverxencias, tanto adicións como supresións, estas serán indicadas en nota a rodapé. En liñas xerais, búscase unha regularización gráfica que só se absteña de intervir nos usos que teñan implicacións fonolóxicas ou culturais, como poden ser aquelas que revelan contactos co mundo alén Miño (<nh>, <th>...).. Por tanto, esta edición interpretativa concíbese como unha fonte á que poidan acudir aqueles que desenvolvan investigacións históricas ou investigacións lingüísticas non ligadas á grafemática nin á fonoloxía. Aquelas persoas interesadas nun estudo máis apegado ao texto e ás súas grafías e abreviaturas deben acudir á transcrición semipaleográfica.

4.1. Regularización de grafías

4.1.1. Regularización, nivelación e redistribución de grafías

a) vocálicas:

<u, v> /u/ > *u* (*qve* > *que, vn* > *un*)

<i, y, j> /i/ > *i* (*Tuy* > *Tui, alfayate* > *alfaiate, Mjnnor* > *Minnor*)[29]

[29] Dadas as súas implicacións culturais, non se intervén na grafía <h>, para representar a vogal /i/, en *thudos* (EGPAdoc-0120, f 1v, 13; EGPAdoc-0123, f 1r, 29). Aquí divérxese coas propostas anteriores (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007: 13; Ferreiro *et al.* 2018). Maure Rivas (2006: 201-207) detecta tamén algunhas mostras residuais dos dígrafos <nh>, <lh> e <th> no *Tombo do Hospital dos Pobres de Tui* (1436-1490).

b) consonánticas:

<u, v> /ß/~/v/ > *v* (*aniuersarias* > *aniversarias*)[30]

<i, y, j, Jh[31]> /ʒ/ > *j* ~ *g* (*igleia* > *igleja*, *Jhesu* > *Jesu*)

4.1.2. Regularización das grafías das consoantes palatais lateral /ʎ/ e nasal /ɲ/ en <ll, nn>[32] (*vela* > *vella*; *pardineyro* > *pardinneyro*)

4.1.3. Redistribución no uso de <s/ss, c/ç, z, g/j> conforme os padróns habituais (*Afonsso* > *Afonso, Pesegeyro* > *Pessegueiro, desperescan* > *despereçan*)

a) conservación de <ç> inicial etimolóxico ou outras grafías que corresponden a usos históricos, aínda que non modernos (*çapateiro*).

b) mantemento dos usos dubidosos, canto á etimoloxía ou pronuncia, no ámbito das sibilantes (*mezquinho/mesquinho*, *cĩisa/cĩiza*)[33].

4.1.4. Nivelación das grafías <gu/g> /g/ (*Rodrigez* > *Rodriguez*), <g/j> /ʒ/ (*ango* > *anjo*) e <r/rr/ir> /ɾ/ ou /r/ (*Ferrnandez* > *Fernandez*), mais conservando as vacilacións fonéticas significativas [g/gw] (*gualardon*/*galardon, guardar*/*gardar...*).

4.1.5. Nivelación e redistribución de <h> /ø/ inicial e medial

a) Eliminación de <h-> inicial non etimolóxico (*hu* > *u*, *hũa* > *ũa; he* > *e*).

b) Mantemento de <h> etimolóxico, mesmo intervocálico[34] (*Johan*).

c) Restauración de <h-> inicial etimolóxico[35] (*avudo* > *havudo*).

d) Acomodación gráfica de <nen hun, nenhun...> a *nen un*.

---

[30] Debido á relevancia fonolóxica que poidan ter, mantéñense aqueles casos en que se empregan grafías <b> cando cabería esperar <v>, e viceversa, tales como *bida* (EGPAdoc-0124, f 1r, 19), *bila* (EGPAdoc-0127, f 1r, 5), *biuos* (EGPAdoc-0120, f 1v, 11), *boontade* (EGPAdoc-0120, f 1v, 19), *boz* (EGPAdoc-0120, f 1v, 11; EGPAdoc-0127, f 1r, 29), *bozes* (EGPAdoc-0120, f 1v, 21) ou *Vaya* (EGPAdoc-0125, f 1r, 9 e 33; EGPAdoc-0127, f 1r, 24).

[31] Inclúese aquí tamén a grafía <Jh>, ausente nas normas de edición das que partimos.

[32] Ao igual que acontece coa grafía <h> para a vogal /i/, pola súa relevancia cultural, non se intervén o emprego do dígrafo <nh> para a palatal nasal /ɲ/ en *Minhotos* (EGPAdoc-0129, 13, 16). As sobreditas propostas non recollen unha solución para a prosa notarial (soamente para a poesía trobadoresca profana e relixiosa). Óptase pola regularización en <nn> e <ll> por seren os dígrafos máis empregados no corpus.

[33] Prescíndese aquí do apartado *c* que se recolle en Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña (2007: 13), por ser de uso privativo da lírica: "recoméndase a conservación gráfica da correspondente consoante final (despois da elisión vocálica) nos encontros con vocábulo iniciado por vogal".

[34] Aquí difiro das outras dúas normas (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007: 14; Ferreiro *et al.* 2018), que avogan pola eliminación da grafía <h> intervocálica etimolóxica.

[35] Optouse por este criterio de entre as dúas posibilidades que ofrecen as normas de edición do *Coloquio da Illa de San Simón* (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007: 14). En *Universo Cantigas* (Ferreiro *et al.* 2018) optouse polo outro: eliminación de <h-> inicial, mesmo que sexa etimolóxico.

4.2. Simplificación e regularización actualizadora

a) das consoantes xeminadas gráficas en calquera posición (<ff-, -ff-, -cc-, -ll-, rr-, ss-, -tt-> etc.), excepto <-ss-> /s/ e <-rr-> /r/ en posición intervocálica, isto é, sempre que a xeminación non teña implicacións fonolóxicas (*Ffernadez > Fernandez, Reimillo > Reimilo*[36]). Naqueles casos en que poida existir unha dúbida fundada sobre a correcta lectura dunha palabra, optarase por non intervir e deixar constancia deste feito[37].

b) das consoantes e grupos consonánticos latinizantes[38], fonoloxicamente irrelevantes (*et > e, dicto > dito, sancta > santa, Stevoo > Estevoo*)[39]; inclúese tamén o signo tironiano, que se edita sempre como *e*[40].

c) das secuencias gráficas distorsionadoras <th; qu, ch; ph...> /t, k, f/ (*arquo > arco, branquas > brancas* (mais *quando*/*cando*)*, arçhidiago > arcidiago, thesoureyro > tesoureiro*)[41].

d) dos grupos gráficos pseudolatinos non etimolóxicos (*kallendas > kalendas*)[42].

[36] Para este microtopónimo, óptase pola solución *Reimilo* (no canto de *Reimillo*) en base a outros textos coetáneos de notarios de Tui, principalmente de Lourenço Rodríguez e Vasco Pardo, consultados mediante as transcricións de Sánchez Carrera (1997: 315, 326), que recollen formas coma *Rey Miro*, que invitan á anterior lectura. Segundo Iglesias Almeida (2005b: 49) correspóndese coa actual fonte de San Domingos, que "en la documentación medieval figura con el nombre de *Reimiro*, siendo reedificada por la ciudad en el año 1718".

[37] Introdúcense as aclaracións e mais as cautelas respecto de palabras de difícil lectura.

[38] Inclúense aquí tamén aquelas consoantes e aqueles grupos consonánticos, sobre todo empregados nas abreviaturas, que son reminiscencias do grego (*xp<crist>o > Christo*).

[39] Mantéñense outras formas como *subcedera* (EGPAdoc-0123, 14 e 15; EGPAdoc-0124, 15; EGPAdoc-0125, 14; EGPAdoc-0131, 10), *subcedia* (EGPAdoc-0126, 19), *subcesores* (EGPAdoc-0122, 3) e *subficiente* (EGPAdoc-0120, 11), e a propia preposición *sub*, pola relevancia fonolóxica do tratamento dado á representación da consoante oclusiva situada na coda silábica.

[40] Inclúese esta matización sobre o signo tironiano, non comprendida nos criterios de referencia (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007: 14; Ferreiro *et al.* 2018).

[41] A pesar de que non adoita encontrarse plenamente desenvolvido, optouse pola solución do ditongo [wa] e [wo] despois de oclusiva velar na transcrición semipaleográfica, cando se atopaba abreviado. A grafía <q> invita a empregar <ua>, segundo o *usus scribendi* do notariado do Baixo Miño do século XV (*qual, quantos, quatorse, quatroçentos*) (Sánchez Carrera 1997: 305-407). Así pois, conservarase na edición crítica. Porén, nalgúns casos como *açerqua* e *arquo*, o seu emprego debe ser entendido por hipercorrección. Polo tanto, estas serán obxecto de intervención (vid.: I.6.c). Cómpre recordar que en ambos os dous casos, etimolóxico e non etimolóxico, xa non se trata dun "intento de reproducir fielmente resultados con mantemento do amentado segmento labial" senón que se debe ao "apego á tradición gráfica herdada do latín" (Mariño Paz 2017: 387).

[42] O criterio das normas que serven de base (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007: 14; Ferreiro *et al.* 2018) sobre o desenvolvemento da abreviatura <-9> recóllese nos criterios de transcrición semipaleográfica.

e) daqueles apelidos abreviados mediante fórmulas alatinadas (*Mjg<e>ll<e>s* > *Migueez*, P<e>ll<ae>s > *Paaz*)[43].

4.3. Tratamento dos hiatos

a) Mantemento dos hiatos etimolóxicos: *Cabidoo*, *Estevoo*, *Vaasco*[44].

b) Por conseguinte, supresión dos hiatos non etimolóxicos: *Postigoo* > *Postigo*[45].

c) Simplificación das esporádicas xeminacións vocálicas de carácter estritamente gráfico, que se detectan fundamentalmente nas secuencias [-ao] e [-ão] (*yrmãaos* > *irmãos*).

4.4. Representación das consoantes nasais e da nasalidade

1. Vogais nasais:

a) Mantemento do til de nasalidade nas vogais fonoloxicamente nasais. De ser necesario, desprazarase dende a vogal anterior ou posterior e limitarase á vogal nasal cando o til abranga dúas (ou máis) vogais (*mãos, bẽes, Gulãas, Chẽelo*). Seguirase tamén este criterio con aquelas palabras que, aínda non tendo un til de nasalidade explícito, levan plicas con valor indubidabelmente nasal. Estas plicas serán, pois, substituídas polo til de nasalidade[46].

b) Transformación de <n> intervocálico indicador de nasalidade no correspondente til (*bona* > *bõa, poner* > *põer*)[47].

---

[43] Inclúese este subapartado non contido nas normas sobreditas. Ramón Lorenzo (2004: 456) xa advirte da necesidade de intervir nos "apelidos *Miguez, Pais* ou *Vázquez* (...) cando están abreviados (...) con abreviaturas alatinadas, polo tanto, desaxustadas, que debemos resolver segundo lle corresponda en romance pondo as letras engadidas en itálico". Porén, existindo exemplos plenamente desenvolvidos nos textos estudados (*Mjgẽes*, EGPAdoc-0126, 2; *Pááz*, EGPAdoc-0125, 8), optouse por editalos segundo estes testemuños.
Porén, non se intervirá en palabras que adoitan estar abreviadas (eminentemente, o caso de *canonicos*) cando existan testemuños por extenso nos textos estudados (neste exemplo, *canonjcos* aparece no EGPAdoc-0127r, 31).

[44] Prescíndese do punto "mantemento dos hiatos vocálicos gráficos, aínda que a métrica indique pronuncia unisilábica [...], o mesmo que na desinencia da P3 de pretérito dos verbos da segunda e terceira conxugación" (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007: 15; Ferreiro *et al.* 2018), por ser pertinente soamente na lírica.

[45] Engádese este punto, non incluído explicitamente nos criterios de referencia.

[46] Inclúese esta puntualización sobre as plicas con valor nasal, non recollida nos criterios anteriormente mencionados.

[47] Omítese a recomendación de "manter as formas propositadamente arcaizantes propias das cantigas de amigo: *irmana*, *louçana*, *sano*, *pino*, *amena*, *arena* etc.", por ser irrelevante para o noso traballo de edición.

c) Reconversión da consoante nasal implosiva gráfica indicadora de nasalidade fonolóxica para o correspondente til de nasalidade (*doando* > *dõado, unha* > *ũa*), mais conservación do til de nasalidade naqueles casos en que[48] a resonancia nasal en posición interior de palabra se resolveu de dúas maneiras diferentes: con completa desnasalización (*vĩides* > *vides*) ou con xeración de consoante nasal na coda silábica (*vĩides* > *vindes*)[49].

d) Conservación do estado de lingua no relativo ao proceso de desnasalización vocálica, que provoca a coexistencia de formas con indicación de resonancia nasal e con indicación explícita de consoante nasal posnuclear, ás veces convivindo no corpo dun mesmo texto (*campãa* / *campaan*, por exemplo).

2. Consoantes nasais:

a) Igualación de grafías <n> e <m>: antes de <p> ou <b>, utilizarase <m> (*tenpo* > *tempo, nenbrar* > *nembrar*), incluso cando soamente estea representado por un til de nasalidade no documento[50]; consecuentemente, intervirase no <-m> final e mais nos esporádicos <m> implosivos interiores cambiándoos para <n> (*dom* > *don, derom* > *deron*)[51].

b) Desenvolvemento da consoante nasal indicada con til nalgunhas formas aglutinadas e asimiladas do artigo (*ẽno* > *en no, cõno* > *con no*).

4.5. Aglutinación/deglutinación de elementos lexicais

1. Separación e unión de palabras, segundo o criterio actual (*a a* > *aa, a deante* > *adeante, endeante* > *en deante, ja mais* > *jamais, sobre dito* > *sobredito*)[52].

[48] Suprímese a precisión "modernamente" dos criterios de referencia, xa que este proceso xa se desenvolveu ao longo da Idade Media (Mariño Paz 2014: 258).
[49] Engádese unha nova redacción, con respecto a Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña (2007: 16) e mais Ferreiro *et al.* (2018), coa finalidade de esclarecer unha posíbel ambigüidade.
[50] Cómpre recordar que na transcrición semipaleográfica optouse pola solución <n> para desenvolver o til de nasalidade, indiscriminadamente, incluso diante de <b> e <p>. Aclárase, pois, que será obxecto da edición crítica a nivelación destes últimos casos en <m>. Estas aclaracións non se inclúen nas normas de referencia (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007: 16; Ferreiro *et al.* 2018).
[51] Suprímese o criterio referente ao "desenvolvemento do til de nasalidade en <n> cando corresponde a unha abreviatura de consoante nasal, tanto en posición interior como final de palabra (*quãdo* > *quando*, *cõ* > *con*)", por ser competencia da transcrición semipaleográfica neste estudo.
[52] Prescíndese das indicacións de manter "certos usos específicos da lingua antiga (*toda via, por én, des i*...)", xa que non se encontrou ningún nos textos.

2. Conservadorismo na unión gráfica de elementos modernamente aglutinados: *con migo* (vs. *comigo, contigo, convosco*), *des oimais...* Outrosí, distinción de pares significativos do tipo *demais* vs. *de máis, enquanto* vs. *en quanto, porque* vs. *por que, senon* vs. *se non...*[53]

4.6. Sinais tipográficos

1. Apóstrofo:

   a) Na elisión da vogal final nas crases por fonética sintáctica (*d'Elvira*)

   b) Nas crases da preposición *de* cos indefinidos, cos adverbios *aqui* e *ali* e coa forma *el* do artigo -incluída a forma do artigo castelanizada *el*[54]- (*d'un, d'outro, d'algun, d'algo; d'aqui, d'ali, d'el*), mais omisión da indicación de crase nos encontros da preposición *de* co artigo *o(s), a(s),* cos demostrativos e cos pronomes persoais *el(e), ela, elo: do, deste, del(e)...* Outrosí, non se utiliza apóstrofo nas formas pronominais contractas do tipo *mo, to ~ cho, lho*[55].

2. Trazo:

   a) Na forma asimilada do artigo despois de *-r* e *-s* (*todo-los*), mesmo cando se rexistra no orixinal a integridade gráfica do primeiro elemento (*todas-las*). A aglutinación *polo/pelo* mantense ligada graficamente, e tamén cando apareceren grafías conservadoras (*porlo*)[56].

   b) Na unión dos pronomes enclíticos e mesoclíticos á forma verbal correspondente (*façamo-lo*), así como noutras aglutinacións pronominais, algunhas frecuentes e mesmo monosilábicas (*mi-o, mi-a; vo-lo...*).

   c) No encontro da preposición *por* co pronome *o(s), a(s)* (*fora po-lo dizer eu*)[57].

[53] Estas últimas distincións só as recollen Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña (2007: 16).
[54] Engádese esta alusión á forma castelanizada do artigo *el*.
[55] Elúdese o criterio das normas de Ferreiro *et al.* (2018) sobre o encontro do adverbio *non* co pronome *me*, por non haber casos nos textos estudados, ademais do criterio sobre "aqueles casos en que a preposición *de* contrae co artigo e pronome *o(s)*, *a(s)* ou coa preposición *a*".
[56] Elimínase a epígrafe referente á "forma do artigo *el* co substantivo *Rei*" das normas de referencia (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007: 17; Ferreiro *et al.* 2018), por non haber casos nos textos estudados.
[57] Prescíndese das indicacións sobre a "partícula intensificador-perfectiva *per-*", por non haber rexistros nos documentos transcritos.

d) Recoméndase o uso do trazo en certas aglutinacións pronominais de carácter indefinido do tipo *ja-que, ja-quanto, ja-u, qual-quer, que-quer, quen-quer, quis-quanto...*

4.7. Acentuación

a) Só se utiliza acentuación diacrítica: *á, dé, nós, vós, én, sén, éste, esté, é, dá, lá, mí, máis, seí, terrá, está, sérvia* (vs. *servia*), *ouví* (vs. *ouvi ~ ouve*)...; tamén se acentúan todas as P1, P2, P3 e P6 de futuro dos verbos (ou flexións) regulares e semirregulares

b) O acento grave é utilizado para indicar a crase *à(s).*

c) Utilízase o acento circunflexo cando as necesidades diacríticas esixiren un til diacrítico nunha vogal pechada

4.8. Outros aspectos

a.) Actualización do texto: maiúsculas e minúsculas[58], puntuación sobria para facilitar a comprensión e/ou interpretación do texto[59], incluídos os dous puntos e mais as aspas para introducir outro texto inserido dentro do propio documento (e tamén para as palabras citadas nos finais dos documentos para advertir da súa corrección polo notario), organización en parágrafos e supresión das indicacións referidas á intervención no texto por parte do escribán (tales como *sobrescrito*)[60].

b.) Corrección de *lapsus calami*, en que non haxa dúbidas de que se trata claramente dun erro. Secasí, indicarase en nota a rodapé a palabra substituída e unha xustificación da intervención (*entras* > *entradas*, EGPAdoc-0123, f 1r, 18; *se* > *seu*, EGPAdoc-0122, f 1r, 9; *sua* > *suas*, EGPAdoc-0120, f 1r, 28; *tolla* > *tella*, EGPAdoc-0122, f 1v, 11; *vandan* > *vendan*, EGPAdoc-0124, f 1r, 27; *obrigo*

[58] Neste aspecto, búscase o emprego unicamente das maiúsculas para os nomes propios. Así pois, aínda tendo maiúscula no texto, interviranse con minúscula os nomes comúns, como no caso de *Cabidoo* > *cabidoo*.

[59] En todo caso, a puntuación non suporá unha intervención na propia estrutura sintáctica do texto, a pesar de que esta sexa deficiente nalgúns casos. Así pois, como xa se indica, búscase soamente facilitar a súa comprensión global.

[60] Prescíndese dos "trazos de diálogo e/ou aspas", dos "signos de exclamación e interrogación", dos "colchetes para indicar acrecentamento de texto ausente" e "indicación tipográfica do refrán por medio de itálica", presentes nas normas de referencia (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007: 17-18; Ferreiro *et al.* 2018) e inclúese a referencia aos dous puntos e ás aspas, xunto coa organización en parágrafos e a supresión das indicacións da intervención do escribán.

> *obrigou*, EGPAdoc-0129, f 1v, 13). Porén, non se intervirá nas faltas de concordancia sintáctica entre varios compoñentes dunha mesma oración[61].

c.) Mantéñense os asteriscos entre parénteses para sinalar fragmentos en que non é posíbel a súa lectura polas condicións do propio soporte.

d.) Naqueles casos en que a lectura sexa dubidosa, empregaranse as plicas (< >) para deixar constancia desta circunstancia.

e.) Indicaranse entre chaves os inicios de folio (recto e verso) e de liña.

V. Edicións interpretativas

5.1. EGPAdoc-0120

{f 1r} {1}[62] Sabean todos que, seendo juntados en no cabidoo da caustra da igleja de Tui por son de campãa tanjuda, segundo han de {2} seu costume, en seu lugar acostumado, Gomez Nunez, coongo e vigario en lugar de dean, vacante o daiadego, e presentes {3} con el en no dito cabidoo Afonso Dominguez, chantre, e Johan Migueez, arcidiago de Minnor, e Estevõo Suarez, tesoureiro, e Lopo Rodriguez, {4} arcidiago de Montes, Johan Fernandez, Fernan Perez, Rui Fernandez, Gonçalvo Rodriguez, Estevoo Lourenço, bacheler en decretos, Martin Moniz, e Gonçalvo {5} Eanes, Johan Estevez, Estevõo Dominguez, Alvaro Vaasquez e Gonçalvo Estevez, personas e coongos da dita igleja de Tui, e en presença {6} de min, Johan Rodriguez, notario publico jurado da dita cidade e bispado de Tui, e das testemoias adeante escritas, enton, paresceu i {7} Costança Afonso, dita Lobata, morador en na dita cidade de Tui.

E presentou perante o dito vigario e cabidoo e por min, dito notario, {8} leer fezo ũu estromento en purgameo de coiro firmado do nome e sinal de Vaasco Martis, notario que foi de Tui, da qual {9} o tenor atal é: "Sabean todos que, sub era de mil e quatrocentos e viinte anos, o primeiro dia do mes d'abril, en na cidade de {10} Tui, jazendo doente Afonso Gonçalvez, dito Lobato, vezinno da dita cidade, con seu siso e entendemento, disso et outorgou que fazia {11} por seu certo subficiente[63] procurador e mesageiro especial a Fernan Perez Perez, notario de Tui, seu primo, e deulle seu comprido poder

[61] Introdúcese esta epígrafe aclaratoria e as tres seguintes, non incluídas nas normas de referencia (Ferreiro, Martínez Pereiro e Tato Fontaíña 2007; Ferreiro *et al.* 2018).

[62] Nas marxes do documento pódese ler: [marxe superior: cast.: casa en *** y bienes en Malbas-] [marxe esquerda: cast.: Tuy y Malbas Aniversarias].

[63] Mantense *subficiente*, pola relevancia fonolóxica "tratamento dado á representación da consoante oclusiva situada na coda silábica" (véxase o criterio 4.2.b).

{12} que, por el e en seu nome, podesse ir ao daian e cabidoo da igleja de Tui e fazer con eles contrauto en esta maneira {13} que se adeante segue, conven a saber, que el mandava ao dito cabidoo a casa da praça da dita cidade que fora de seu {14} avoo, Pai Afonso, e que ora mora Gonçalvo Anes, alfaiate, a qual casa parte, da ũa parte, con a casa da capela que el dito Afonso {15} Gonçalvez ten, que é do dito cabidoo, e, da outra parte, con casa de Estevoo Dominguez do Pestigo e de máis que lle mandava todo-los {16} bẽes de reiz que el havia en no couto de Maloes e de Pessegeiro de seu patrimonio des-la Portela de Froian ata Santo Anton; {17} por esta condiçon que el leixava a dita casa e bẽes do dito couto a Costança Lobata, sua filla, e froitos e rendas en {18} sua vida que os tevesse ela e ũa voz apos ela, qual ela nomeasse a seu seimento e a seimento da postrumeira {19} voz, que a dita casa e bẽes sobreditos ficassem livres e quites e desembargados do dito cabidoo, para todo sempre {20} e que os ditos daian e cabidoo da dita igleja, despois que os ditos bẽes viessen a seu poder, lle fezessen cada {21} ũu ano ũu aniversario en na dita igleja de Tui para sempre, conven a saber, de todas oras e que lle dissessem ũa {22} missa cantada en no altar grande e fossen sobre ele cada ano acabada a dita missa con agua bieita e dissessen {23} ũu responso sobre el por sua alma e outorgou que todas-las cousas e cada ũa delas que sobre esto porlo dito {24} seu procurador fossem trautadas con os ditos dean e cabidoo que el as outorgava e havia por firmes e por estaveles {25} para en todo tempo. E desto mandou a min, Vaasco Martis, notario de Tui, fazer ende esta procuraçon, feita en Tui, era e {26} dia sobreditos. Testemoias que foron presentes: Afonso Fernandez, notario de Tui, Gonçalvo Rodriguez, notario de Redondela, e Pero de Varaas, {27} Gonçalvo Nunez, coongos da dita igleja de Tui, e outros".

Item, despois desto logo en este dia e era sobredito, {28} o dito Fernan Perez conmigo, dito notario, foi aa igleja catedral da dita cidade de Tui e fezo juntar en cabidoo en no {29} lugar acostumado daian, personas e coongos da dita igleja, conven a saber, don Giralde Anes, daian, Garcia Afonso, {30} arcidiago de Minnor, Apariço Perez, tesoureiro, Martin Barreiros, Pero Anes, Gonçalvo Nunez, Pero de Varãas, Rui Paaz, Estevõo {31} Dominguez do Pestigo, Salvador Fernandez, Estevoo Dominguez do Celeiro, Martin de Maceeira, Martin Afonso, Nicolao Eanes, Johan Gonçalves Cardel[64], {32} Fernan Martis, Lopo Fernandez, coongos da dita igleja de Tui, e eles todos juntados, o dito Fernan Perez,

[64] Aparece un home co mesmo nome nun documento do 2 de novembro de 1367, outorgado en Tui polo notario Nuno Gonçalvez: "Iohan gonzales cardel" (Portela Silva 1976: 426). Mais non é posíbel confirmar totalmente esta coincidencia, debido ao desfase cronolóxico entre o devandito texto e o que se está estudando aquí.

por poder da dita procuraçon, {33} disso e outorgou, en nome do dito Afonso Lobato, que el, pasadas as ditas vozes contiudas en na dita procuraçon, dava {34} e outorgava aos ditos dean e cabidoo da dita igleja de Tui a dita casa e bẽes que o dito Afonso Gonçalvez havia en na dita {35} cidade de Tui e en no dito val de Malões[65] e de Pessegeiro, segundo se contĩinna en na dita procuraçon, segundo lle era mandado {36} porlo dito Afonso Gonçalvez en na dita procuraçon, porla dita condiçon que se en na dita procuraçon contĩinna que os ditos dean {37} e cabidoo, acabadas as ditas vozes contiudas en na dita procuraçom, depois que a dita casa e bẽes fossem en {38} poder do dito cabidoo, fezessen ũu aniversario ao dito Afonso Gonçalvez de ũa missa cantada con suas[66] oras[67] en {39} cada ũu ano e que fossen sobre el depois da dita missa e lle dissessen ũu responso por [marxe inferior: Johan Rodriguez, notario] {f 1v} {1} sua alma.

E logo os ditos dean, personas e coongos da dita igleja disseron que eles gradescian moito ao dito Afonso Gonçalvez o que lles {2} assi fazia, e que acabadas as ditas vozes que eles e os que viessen apos eles farian o dito aniversario porla alma do dito Afonso {3} Gonçalvez en cada ũu ano, segundo que o dito Afonso Gonçalvez mandava, e estabelesceron logo ontre si e ordenaron o dito aniversario en na dita igleja {4} de Tui porla alma do dito Afonso Gonçalvez en cada ũu ano para sempre tres dias andados do mes d'abril des que as ditas vozes fossen {5} passadas e a dita casa e bẽes en poder do dito cabidoo. Esto foi en no dito cabidoo, era e dia sobreditos, testemoias que foron presentes {6} as sobreditas personas e coongos: Johan da Lagia, vogado, Gonçalvo Perez, notario, Estevõo Eanes, porteiro do cabidoo, e outros, e {7} eu, Vaasco Martis, notario sobredito, que a esto presente fui con as ditas testemoias e a dita procuraçon e estromento juso escrito sub a dita procuraçon {8} en minna presença fiz escrivir e en ela puge meu nome e sinal en testemoio de verdade.

O qual estromento assi presentado a dita {9} Costança Lobata, de sua propia e livre voontade, e porla alma do dito do dito[68] Afonso Lobato, seu padre, e porla sua, disso que {10} dava e outorgava aa dita igleja de Tui e cabidoo dela en doaçon assi como doaçon podia seer forte e firme e valer ontre {11} bivos[69] para todo sempre jamais todos-los ditos

[65] Para o topónimo *Malões*, actual parroquia de Malvas (Tui), véxase a nota a rodapé 12.
[66] Corríxese de *sua* para *suas*, segundo o criterio VI.b., xa que non hai dúbidas de que se trata dun *lapsus calami*.
[67] *Oras* seguramente faga referencia a un oficio relixioso, unha oración (Barreiro 1995, *apud* DDGM).
[68] A repetición é do texto.
[69] Mantense *bivos* (*vivos*), segundo o criterio 4.1.1.b, pola "relevancia fonolóxica que poidan ter [...] aqueles casos en que se empregan grafías <b> cando cabería esperar <v>, e viceversa".

bẽes contiudos en no dito estromento que assi presentava e todo o dereito, boz[70] e {12} auçon que ela en eles havia e segundo que eles a ela perteescian en qual-quer maneira e se demetia deles en sua vida e {13} des aqui en deante por tal pleito et condiçon que as personas e coongos que fossen da dita igleja fossen thudos[71] e obligados de dizer {14} des aqui en deante o dito aniversario porla alma do dito seu padre e sua en cada ũu ano, segundo que se en no dito estromento {15} por ela presentado contĩinna, e que toda posse, e teença e dereito que ela en nos ditos bẽes havia disso que des aqui en deante todo {16} o tirava e amovia de si e de todas suas vozes e herdeiros, e o poinna e traspassava en na dita igleja e cabidoo dela {17} e que os houvessen des aqui en deante porla dita guisa e condições sobreditas e de máis que leixava e desembargava {18} aa dita igleja de Tui tamben des aqui en deante, e para sempre todos-los bẽes que ela tĩinna ou tragia ou outros por ela en qual-quer {19} maneira que perteecia aa capela que chaman d'Afonso Eanes Fillo Fremoso e llos demetia que os houvessen e fezessen deles e en eles {20} toda sua livre boontade[72].

E o dito cabidoo assi o outorgaron en si e receberon os bẽes contiudos en no dito estromento e prometeron {21} des aqui adeante desse dinneiros o dito aniversario porla alma do dito Afonso Lobato, segundo que se en no dito estromento presentado porla dita {22} Costança Lobata contĩinna, e a deron por livre e por quite aa dita Costança Afonso e suas bozes[73] e herdeiros, en qual-quer {23} maneira que fosse do dito foro e bẽes que perteescian aa dita capela d'Afonso Eanes Fillo Fremoso, e que os recebian en si, segundo {24} dito é. E desto o dito cabidoo e Costança Lobata pediron senllos estromentos. Feito en no dito cabidoo da dita igleja de Tui, {25} dez e oito dias do mes de novembre do ano do nascimento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e dez e sete {26} anos. Testemoias que foron presentes as ditas personas e coongos, e Johan Rodriguez, porteiro do dito cabidoo, e Afonso Gonçalvez, porteiro do bispo {27} de Tui, e Gonçalvo, ferreiro, moradores en Tui e outros.

{28} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto con as ditas testemoias presente fui, e este estromento {29} por mandado e outorgamento do dito cabidoo e da

[70] Ídem.
[71] Segundo o criterio 4.1.2., mantense o dígrafo <th>, debido ás súas implicacións culturais.
[72] Véxase nota a rodapé 69.
[73] Ídem.

dita Costança Afonso fiz escrivir, e aqui {30} meu nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[signo]

5.2. EGPAdoc-0121

{f1r} {1}[74] Sabean todos que, seendo juntados en cabidoo en na craustra da igleja de Tui, por son de campãa tanjuda, segundo que han de seu costume, {2} Gomez Nunez, coongo e vigario en lugar de dean, vacante o daiadego, e Afonso Dominguez, chantre, e Estevõo Suarez, tesoureiro, e {3} Lopo Rodriguez, arcidiago de Montes, e Nicolao Dominguez, Johan Fernandez Perez, Gonçalvo Eanes e Martin Moniz, personas e coongos {4} da dita igleja de Tui, fazentes cabidoo, avido deligente trautado sobre esto que se segue, min, Johan Rodriguez, notario publico jurado {5} da cidade e do bispado de Tui e das testemoias adeante escritas, enton, os ditos vigario, personas e coongos, de consentimento do dito Gonçalvo {6} Eanes, teeceiro das aniversarias da dita igleja de Tui, en seu nome e da dita igleja, aforaron, deron e outorgaron a foro a Elvira {7} Gonçalvez, filla de Nuno Gonçalvez, notario que foi de Tui, e moradora que é en na dita cidade, a ela en sua vida e a duas vozes despois {8} dela, ũa despos outra, por orden, e, se non fossen nomeadas as vozes, que fossen aqueles que de dereito herdassen seus bẽes, conven {9} a saber, a cortinna que estava acerca da fonte de Reimilo[75], d'a par da dita cidade de Tui, que partia da ũa parte con cortinna de Alvaro {10} Vaasquez e, da outra, con cortinna que tragia Domingo Perez e Rui Perez, notarios de Tui, e ia topar contra o rio de Minno e contra {11} cima, contra a porta do Arco, a qual cortinna lles assi aforaron con todas suas entradas, e seidas, dereitos e perteenças e por tal {12} pleito e condiçon que a dita Elvira Gonçalvez e vozes lavrassen e aproveitassen ben a dita cortinna en tal maneira que non desperecesse {13} por mingua de lavor e de bõo reparamento e que ela e as ditas vozes que despois dela viessen dessen ao teeceiro que {14} tevessen as ditas aniversarias tres livras de brancas en cada ũu ano por foro, renda e penson, e que fossen pagas {15} porlos terços do ano, segundo que é costume de se pagaren as outras rendas do dito cabidoo,

[74] Nas marxes pódese ler: [marxe superior: cast.: Tuy Aniversarias] [marxe superior: cast.: Cortiñas de Reimilo junto a la puerta del Arco p. 3 Lib. Sub] [marxe esquerda: *** Elvira Gonçalvez das Adegas].
[75] Tal como se indicou nos criterios de edición, para este microtopónimo, óptase pola solución *Reimilo* (no canto de *Reimillo*) en base a outros textos coetáneos de notarios de Tui, principalmente de Lourenço Rodríguez e Vasco Pardo, consultados mediante as transcricións de Sánchez Carrera (1997: 315, 326), que recollen formas coma *Rey Miro*, que invitan á anterior lectura.

seendo serventes e [marxe inferior: Johan Rodriguez, notario] {f 1v} {1} obedientes ao dito teenceiro con a dita renda, non lle parando[76] outro sennor a rosto por elo, e, avendo de vender {2} ou empennorar o dereito que houvessen en no dito foro por razon da benfeitoria que i fezessen, que o fezessen ao dito cabidoo {3} tanto por tanto frontandoo con el primeiramente e, non o querendo eles, que enton o fezessen aa tal persoa que fosse {4} sua igual que pagasse a dita renda e comprisse e agardasse o contiudo en este estromento e, a seimento das ditas {5} vozes, que a dita cortinna ficasse livre e quite e desembargada aa dita igleja de Tui e cabidoo dela con toda {6} sua benfeitoria. E as ditas personas e coongos obligaron os bees da sua mesa a amparar e defender {7} a dereito aa dita Elvira Gonçalvez e suas vozes con o dito foro que lles assi fazian de quen-quer que os demandasse ou em{8}bargasse, e a dita Elvira Gonçalvez assi o outorgou e recebeu en si o dito foro porla guisa e condiçõos {9} sobreditas, sub obligaçom de seus bẽes que para elo obligou. Feito en no dito cabidoo, dez e nove {10} dias do mes de março, ano do nascimento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e dez e oito {11} anos. Testemoias que foron presentes, as ditas personas e coongos, e Vaasco Lourenço, notario de Tui, e Johan Rodriguez, {12} porteiro do dito cabidoo, e outros.

{13} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto todo con as ditas testemoias presente fui, {14} e este estromento, por mandado e outorgamento do dito cabido e da dita Elvira Gonçalvez, {15} fiz escrivir e aqui meu nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[signo]

5.3. EGPAdoc-0122

{f 1r} {1}[77] Ano do nascimento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e dez e oito anos, viinte e ũu dias do mes {2} de março. Sabean todos que, seendo juntados en cabidoo por son de campãa tanjuda, segundo que han de seu {3} costume, Gomez Nunez, coongo da igleja de Tui, vigario en lugar de daian, vacante o daiadego, e Afonso Dominguez, {4} chantre, Johan Migueez, arcidiago de Minnor, Estevõo Suarez, tesoureiro, e Lopo Rodriguez, arcidiago de Montes, {5} Johan Fernandez, Fernan Perez,

[76] O padre Sarmiento (1973: 291) atopou esta expresión nun foro de Santa Clara de Pontevedra de 1466 e indicou que significaba "que no meta en él señor que se oponga".
[77] Nas marxes pódese ler: [marxe superior: cast.: Tuy. Mesa y Aniversarias] [marxe superior: cast.: Casas en tal portal p. 6 Lib. dias] [marxe esquerda: *** Costança Eanes ***].

Gonçalvo Rodriguez, Johan Estevez e Martin Moniz, personas e coongo da dita igleja de {6} Tui, fazentes cabidoo, havudo deligente trautado sobre esto que se segue, min, Johan Rodriguez, notario publico jurado {7} da cidade e do bispado de Tui, con as testemoias adeante escritas, presente fui.

Enton paresceu i en no dito cabidoo {8} Elvira Gonçalvez, moller que foi de Johan Nunez, escudeiro que foi do bispo de Tui, e disso que Costança Perez, filla {9} de Apariço Perez, tesoureiro que fora da dita igleja, lle fezera doaçon para todo sempre jamais do foro {10} das casas en que ela morara, que eran da dita igleja de Tui, que estavan ante santa Maria do Portal, que partia, {11} da ũa parte, con casas que ora tiinnan fillos de Johan de Paramos, clerigo que fora do coro da dita igleja de Tui, {12} e, da outra parte, con casas en que ora morava Afonso Estevez, e entestava en no exido que ora tragia Johan {13} Martis, clerigo do dito coro de Tui, e sai por portas aa rua das Adegas, e que lle fezera a dita doaçon {14} por tal pleito e condiçon que ela e suas vozes pagassen o foro que a dita Costança Perez havia de dar e pagar {15} aa dita igleja de Tui, segundo que todo esto e outras cousas máis compridamente era contiudo en na dita carta de {16} doaçon, que lle a dita Costança Perez fezera, a qual logo mostrou en no dito cabidoo e era escrita en purgameo {17} de coiro, firmada do nome e sinal de Vaasco Lourenço, notario de Tui, e que ela agora, de sua [marxe inferior: Johan Rodriguez, notario] {f 1v} {1} propia e livre voontade, demetia por si e por todas suas vozes e herdeiros e renunciava todo o dereito, voz e {2} auçom que havia en nas ditas casas en no dito cabidoo, poendo e traspassando a dita doaçon en no dito cabidoo e {3} seus subcesores[78] para todo sempre. E o dito cabidoo recebeu en si a dita renunciaçon e demitimento das ditas {4} casas, segundo que llas a dita Elvira Gonçalvez dava, e que davan por livre e quite aa dita Elvira Gonçalvez e suas vozes do {5} foro e renda da dita casa e refazemento delas ata este presente dia, pagando o dito foro se o devia ata aqui.

{6} E logo, presente min, dito notario, o dito cabidoo deron e outorgaron a foro e por nome de foro as ditas casas {7} assi devisadas a Costança Eanes, sua irmãa, moradeira en na cidade de Tui, a ela en sua vida e en ũa {8} voz e duas vozes despois dela, ũa despos outra, por orden, e, se non fossen nomeadas as ditas {9} vozes, que fossen aqueles que de dereito herdaren seus bẽes. As quaes casas lle assi aforaron con todas suas {10} entradas e seidas en no alto e en no baixo e por tal pleito e condiçon que a dita Costança Eanes e

[78] Mantense *subcesores*, segundo o criterio 4.2.b, dada "a relevancia fonolóxica do tratamento dado á representación da consoante oclusiva situada na coda silábica".

as ditas vozes {11} apos ela refaçan e reparen e aguisen e aduben as ditas casas de parede, de madeira, de tella[79] e das {12} outras cousas que lle assi fezeren mester, e as mantennan como non desfalesçan por mingua por mingua[80] de {13} lavor e de boo reparamento, e que den en cada ũu ano ao dito cabidoo por foro e renda e penson ela {14} e as ditas vozes seis livras de brancas, que son dez e seis moravedis de moeda vella, dando os dez moravedis {15} ao teenceiro das aniversarias, e os seis moravedis disserom que eran da capela de don Pedro Afonso, e {16} os pagassen assi cada ũu ano porlos terços do ano, contando o ano de kalendas agostas a kalendas agostas, segundo {17} o cabidoo acostuma de trager suas rendas, e que sejan obedientes ao dito cabidoo con a dita penson {18} e, se houveren de vender ou empennorar o dereito que houveren en na dita casa por algũa benfeitoria, se a {19} i fezeren, que o façan ante saber ao dito cabidoo e llo façan tanto por tanto ante que outro algũu e, non o {20} querendo eles, que enton o possan fazer a pessoa igual de si, que faça e cumpra o dito foro cada ano ao {21} dito cabidoo, segundo a dita foreira é tiuda, e acabadas as ditas vozes que as ditas casas fiquen ao {22} dito cabidoo livres e desembargadas con sua benfeitoria, e a postrumeira voz ou seus herdeyros {23} sejan tiudos de leixar as ditas casas feitas e reparadas ao dito cabidoo. E o dito cabidoo {24} obligou os bẽes da sua mesa a amparar e defender a dereito aa dita Costança Eanes e suas vozes {25} con o dito foro que lles assi fazia de quen-quer que llo demandasse ou embargasse. E a dita Costança Eanes, que presente {26} estava, recebeu en si o dito foro e as ditas casas porlo foro e condições sobreditas, obligando seus {27} bẽes a elo e sub pena de pagar ao dito cabidoo dozentos moravedis para o teer, comprir e agardar. Esto foi {28} en Tui, en no dito cabidoo, era e dias sobreditos. Testemoias que foron presentes as ditas personas e canonicos.

{29} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto todo con as ditas testemoias presente fui, {30} e este estromento por mandado e outorgamento das ditas partes fiz escrivir, e aqui meu {31} nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[signo]

[79] No texto aparece *tolla*. Trátase dun *lapsus calami*, corrixido para *tella*, segundo o criterio 4.8.b, e reconstruído polo sentido e tamén tendo en conta que noutros documentos de foro esta mesma fórmula contén a palabra *tella*.
[80] A repetición é do texto.

5.4. EGPAdoc-0123

{f 1r} {1}[81] Ano do nascimento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e dez e oito anos, viinte e ũu dias do mes de {2} março. Sabean todos que seendo juntados en cabidoo da caustra da igleja de Tui por son de campaan tanjuda, segundo que {3} han de costume, Gomez Nunez, coongo da dita igleja de Tui, vigario en lugar de daian, vacante o daiadego, e Afonso {4} Dominguez, chantre, e Johan Migueez, arcidiago de Minnor, e Estevoo Suarez, tesoureiro, e Lopo Rodriguez, arcidiago de Montes, Johan {5} Fernandez, Fernan Perez, Gonçalvo Rodriguez, Johan Estevez e Martin Moniz, personas e coongos da dita igleja de Tui, fazentes cabidoo, {6} havudo deligente trautado sobre esto que se segue, min, Johan Rodriguez, notario de Tui, presentes as testemoias adeante escritas, Elvira Gonçalvez, {7} morador en na cidade de Tui, filla de Nuno Gonçalvez, notario que foi de Tui, disso que Tareija Martis, sua madre, morador que fora da {8} dita cidade, aforara do dito cabidoo, para si e para tres vozes, ũas casas que eran do dito cabidoo que estavan en na {9} rua das Adegas, en que morara Dominga Johanes, moller que fora de Pero Fernandez, aparellador, e que partian da ũa parte con casas {10} do dito cabidoo, en que Nuno Gonçalvez, notario de Tui, seu padre, morara, e da outra, con as casas do dito cabidoo en que morava {11} Johan Colaço, e que tĩinna ũu balcon sobre-la rua, e que as tĩinna aforadas por contia certa e condições, segundo que se {12} máis compridamente contĩinna en ũu estromento de foro que lle o dito cabidoo fezera, que logo, presente min, dito notario mostrava {13} ao dito cabidoo, o qual era escrito en purgameo e firmado do nome e sinal de Martin Afonso, coongo e notario de Tui, {14} e que a Tareija Martis, sua madre, se finara deste mundo para Deus e que ela subcedera[82] o dito foro e que ela agora {15} renunciava o dito foro, que assi fora feito aa dita Tareija Martis e que ela assi subcedera[83], en nas mãos do dito cabidoo, e {16} lles pedia e rogava que lla[84] aforassen novamente a ela e a tres vozes as ditas casas.

E o dito cabidoo rece{17}beron a dita renunciaçon aa dita Elvira Gonçalvez e deronlle logo e outorgaron a foro e por nome de foro novamente {18} as ditas casas assi devisadas, con seu balcon, entradas[85] e seidas, des-lo alto ata o baixo, a ela, dita Elvira Gonçalvez,

[81] Na marxe superior pódese ler: [marxe superior: Estromento d'Elvira Gonçalvez das Adegas].
[82] Mantense *subcedera* seguindo o criterio 4.2.b, debido "á relevancia fonolóxica do tratamento dado á representación da consoante oclusiva situada na coda silábica".
[83] Ídem.
[84] Cabería esperar *llas*.
[85] Corríxese de *entras* para *entradas*, segundo o criterio 4.8.b, por ser evidente a omisión por parte do escribán, xa que a fórmula *entradas e seidas* se repite varias veces no corpus estudado.

en sua {19} vida e a duas vozes despois dela, por orden, ũa despos outra, quaes ela nomear ou quaes herdarem seus bẽes {20} de dito [***] se en outra guisa non foren nomeadas por tal pleito e condiçon que a dita Elvira Gonçalvez e as ditas duas vozes {21} apos ela mantennan e reparen as ditas casas de pedra, tella e madeira e de todo aquelo que houver mester en guisa {22} que non desperesçan por mingua de lavor e de bõo reparamento. E que dessen por foro e por renda ao dito cabidoo {23} e ao que por eles tever o couto e teença d'Alvelos seis livras de brancas cada ano das livras, que fazen tres livras oito {24} moravedis por foro, renda e penson, e os paguen porlos terços do ano, contando o ano de kalendas agostas a kalendas agostas, segundo {25} o cabidoo acostuma de trager suas rendas, e, se houverem de vender ou empennorar o seu dereito deste foro por {26} algũa benfeitoria, se a i fezeren, que o fezessen ao dito cabidoo tanto por tanto e, se o eles non quiseren, que enton {27} o fezessen aa tal persoa que fosse sua igual, que faça e compra o dito foro ao dito cabidoo, segundo que a dita foreira era {28} tiuda, e, acabadas as ditas vozes, que as ditas casas ficassen livres e quites ao dito cabidoo con toda sua benfeitoria {29}, e a postrumeira voz ou seus herdeiros sejan thudos[86] de leixar as ditas casas feitas e reparadas ao dito {30} cabidoo. E o dito cabidoo obligou os bẽes da sua mesa a amparar e defender a dereito aa dita Elvira Gonçalvez e {31} suas vozes con o dito foro que lles assi fazian, e a dita Elvira Gonçalvez, que presente estava, recebeu en si o dito foro {32} e as ditas casas porlo foro e condições sobreditas, obligando seus bẽes a elo. Esto foi en na dita cidade de Tui, {33} en no dito cabidoo, ano, mes e dias sobreditos. Testemoias as ditas personas e coongos.

{34} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto todo con as ditas persoas e coongos pre{35}sente fui, e este estromento por mandado e outorgamento das sobreditas partes fiz escrivir, {36} e aqui meu nome e sinal puge en testemoio de verdade. Non empeesca o verbo interlinnado aa primeira {37} regla onde diz "e oito" que eu, dito notario, o corregi.[87]]

[signo]

[86] Segundo o criterio 4.1.2, mantense *thudos*, "dadas as súas implicacións culturais".
[87] Alude á corrección que fixo o notario ("e oito") na liña 1.

5.5. EGPAdoc-0124

{f 1r} {1}[88] Ano do nascimento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e dez e oito anos, viinte e ũu dias do mes de {2} março. Sabean todos que seendo en cabidoo Gomez Nunez, coongo de Tui, vigario en lugar de daian, vacante o daiadego, e {3} con el, juntados por son de campãa tanjuda en no lugar acostumado, segundo seu costume, presente i con o dito vigario, Afonso {4} Dominguez, chantre, Johan Migueez, arcidiago de Minnor, Estevõo Suarez, tesoureiro, Lopo Rodriguez, arcidiago de Montes, Johan Fernandez, Fernan Perez, {5} Gonçalvo Rodriguez, Johan Estevez e Martin Moniz, personas e coongos da dita igleja, fazentes cabidoo, havido deligente con{6}cordavel trautado sobre esto que se segue, min, Johan Rodriguez, notario publico jurado da cidade e do bispado de Tui, presente {7} con as testemoias adeante escritas, enton paresceu en no[89] dito cabidoo Elvira Gonçalvez, moradora en na cidade de Tui, filla de {8} Nuno Gonçalvez, notario que foi de Tui.

E disso que o dito Nuno Gonçalvez, seu padre, aforara do dito cabidoo, por tres vozes e por {9} certa contia e condições, ũu pardinneiro que era ja casa, que estava en na rua das Adegas, que era das perteenças do [***][90] {10} don Fernando, a qual casa partia da ũa parte con as casas em que o dito Nuno Gonçalvez morara, que eran do dito cabidoo e perteescian {11} aa teença d'Alvelos, e da outra parte partia con casas do dito cabidoo que tevera por foro Sancha Gorgullo, morador {12} que fora da dita cidade, e que ia topar en no muro da vila e que viinna sair aa rua das Adegas, segundo que se esto e {13} outras cousas máis compridamente contiinna en ũu estromento escrito en purgameo firmado do nome e sinal de Gonçalvo {14} Perez, notario que fora de Tui, que, presente min, dito notario mostrou ao dito cabidoo, e que o dito Nuno Gonçalvez se finara deste mundo {15} para Deus e ela subcedera[91] o dito foro, e que agora ela queria que o dito cabidoo lle aforasse as ditas casas novamente, {16} e que por ende ela renunciava e renunciou todo o dereito que ela havia en no dito foro en nas mãos do dito cabidoo, e {17} que lle pedia que recebessen en si a dita renunciaçon. E o dito vigario e cabidoo receberon en si a dita renunciaçon do {18} foro das ditas casas.

[88] Na marxe superior pódese ler: [marxe superior: Estromento da dita Elvira Gonçalvez].
[89] Parece que hai un trazo por riba do comezo do <n>.
[90] Non foi posíbel transcribir esta palabra.
[91] Mantense *subcedera*, segundo o criterio 4.2.b, debido "á relevancia fonolóxica do tratamento dado á representación da consoante oclusiva situada na coda silábica".

E logo o dito cabidoo aforaron, deron e outorgaron a foro agora novamente as ditas casas {19} assi devisadas aa dita Elvira Gonçalvez, en sua bida[92] e a duas vozes depos ela, ũa despos outra, por orden, qual ela nomear {20} ou qual de dereito herdaren seus bẽes, se en outra guisa nomeadas non foren, as quaes casas lle aforaron con suas {21} entradas e seidas, e des-lo alto ata o baixo, e por tal pleito e condiçon que a dita Elvira Gonçalvez e suas vozes aguisen {22} e reparen, aduben e mantennan as ditas casas de pedra, tella e madeira, e das outras cousas que lle fezeren mester, {23} en tal maneira que non despereçan por mingua de lavor e de bõo reparamento, e que a dita Elvira Gonçalvez e suas vozes den {24} e paguen en cada ũu ano ao teenceiro das aniversarias da dita igleja seis livras de brancas, que montan dez e {25} seis moravedis, de dez dinneiros brancos o moravedi, por foro, renda e penson porlos terços do ano, segundo que se acostuma de {26} pagar as outras rendas do cabidoo, e se por ventura a dita Elvira Gonçalvez ou algũas das ditas vozes quiseren vender {27} ou empennorar o seu dereito do dito foro por razon da benfeitoria que i fezeren, que o vendan[93] ou empennoren ao dito {28} cabidoo tanto por tanto ante que a outro algũu e, se o dito cabidoo non quiser, seendo sobr'elo frontados, que enton {29} o possan fazer a persoa igual de si, que faça e compra o dito foro cada ano ao dito cabidoo e, acabadas as ditas {30} vozes, que as ditas casas, con toda sua benfeitoria a seimento da terceira voz, fiquen ao dito cabidoo livres e quites {31} e desembargadas. E permeteu o dito cabidoo de non ir contra este foro en nin ũu tempo para o desfazer; ante obligaron {32} os bẽes da sua mesa a amparar e defender a dita Elvira Gonçalvez a dereito con as ditas casas, e a dita Elvira Gonçalvez, que {33} presente sia, recebeu o dito foro porla guisa e condições sobreditas, e obligou seus bẽes a pagar o dito {34} foro e comprir e agardar o contiudo en este estromento. E desto as ditas partes mandarom fazer dous estromentos, {35} ũu tal como o outro. Esto foi en no cabidoo da caustra da see de Tui, ano, mes e dias sobreditos. Testemoias {36} que foron presentes as ditas personas e coongos.

{37} [m2: E eu Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto con as ditas persoas e coongos presente {38} fui, e este estromento por seu mandado e outorgamento e da dita Elvira Gonçalvez fiz escrivir, {39} e aqui meu nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[92] Mantense *bida*, segundo o criterio 4.1.1.b, debido "á relevancia fonolóxica que poidan ter [...] aqueles casos en que se empregan grafías <b> cando cabería esperar <v>, e viceversa".
[93] Corríxese o *lapsus calami*, segundo o criterio 4.8.b, xa que non existen dúbidas que imposibiliten a súa reconstrución, grazas ao sentido e ao contexto. No texto lese *vandan*.

[signo]

5.6. EGPAdoc-0125

{f 1r} {1}[94] Ano do nascimento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e dez e oito anos, treze dias do mes de maio. {2} Sabean todos que, seendo juntados en cabidoo por son de campãa tanjuda, segundo que han de seu costume, Gomez {3} Nunez, coongo da igleja de Tui, vigario do daiadego vacante, e Afonso Dominguez, chantre, e Estevõo Suarez, tesoureiro, {4} e Lopo Rodriguez, arcidiago de Montes, Nicolao Dominguez, Johan Fernandez, Fernan Perez, Johan de Salvaterra, Gonçalvo Rodriguez, Estevõo {5} Lourenço, bacheler en decretos, Johan Estevez, Estevõo Dominguez, Martin Moniz, e Johan Martis de Gulãas, personas e coongos {6} da dita igleja de Tui, e en presença de min, Johan Rodriguez, notario publico jurado da cidade e do bispado {7} de Tui, e das testemoias adeante escritas, enton paresceu i en no dito cabidoo Maria Anes, moller que foi de Gonçalvo {8} Paaz, arrocheiro[95], moradora en esta cidade de Tui.

E disso que ela e Estevõo Pequeninno, seu marido {9} que fora, aforaron ũa vinna ao dito cabidoo que estava acerca de Santa Vaia[96], que é indo para o porto de {10} Valença, a qual partia da ũa parte con a congrosta que vai da dita cidade de Tui para os lagares de Rui {11} Martis, notario, e de Afonso Fernandez, juiz de Tui, e da outra con vinna de Johan da Lagea, carpenteiro, e entesta {12} contra fondo con carreiro que vai ontre ela e a vinna de Gonçalvo de Soutolovre, çapateiro, e contra {13} cima en na congrosta que vai para o lagar de Vaasco Martis, vezinnos de Tui, e a qual lle aforaran a ela e {14} ao dito Estevõo Pequeninno, seu marido que fora, por certas vezes e por foro certo e penson, e que ela subcedera[97] {15} o dito foro, e que agora ela era vella e fraca, e prove e viuva, en tal maneira que non podia lavrar {16} nen aproveitar a dita vinna, segundo que era

[94] Pódese ler na marxe esquerda: [marxe esquerda: Estromento de Alvaro de *** de Santa Vaia].
[95] O padre Sarmiento (1970, *apud* DD) explica que *arrocheiro* significa 'arrieiro', tamén especifica que "esa voz no viene de *arre* sino de *arrocho*, que en el padre Pereyra y aun en el padre Bluteau significa aquel palo que sirve para apretar más las cargas, arrollada a él la soga, y dando con él tres o cuatro vueltas. Pero ni uno ni otro autor pusieron el origen de *arrocho*; tampoco a mí se me ofrece, pero porque el padre Pereyra le pone por latín PERTICA, me vino a la memoria si aquellos palos a que se arrollan los mapas, telas, sogas, que propiamente se llaman *rollos*, de *rota* y *rotula* o *rotulo* (aquí el verdadero origen de *rótulo*) se podrán llamar *rochos* y con la A *arrochos* checheando la T".
[96] Mantense *Vaia*, segundo o criterio 4.1.1.b, pola "relevancia fonolóxica que poidan ter [...] aqueles casos en que se empregan grafías <b> cando cabería esperar <v>, e viceversa".
[97] Mantense *subcedera*, segundo o criterio 4.2.b, debido "á relevancia fonolóxica do tratamento dado á representación da consoante oclusiva situada na coda silábica".

obligada ao dito cabidoo, e que por ende que ela renunciava e {17} renunciou o dito foro en mãos do dito cabidoo, e que lles pedia que tevessen a ben de lle receber a dita {18} renunciaçon e dar por quite e por livre do dito foro e da refeiçon del.

E logo o dito cabidoo, visto {19} o pedimento da dita Maria Anes e porque era verdade o que ela dizia, receberon en si a dita renunciaçon {20} e deron por livre e por quite aa dita Maria Anes e suas vozes e herdeiros do dito foro e refeiçon del. E {21} logo os ditos vigario, personas e coongos por nome da sua mesa aforaron, deron e outorgaron a foro {22} e por nome de foro aa dita vinna, con sua herdade en que estava assi devisada e con sua devesa, {23} a Alvaro Gomez de Chẽelo, escudeiro do sennor don Johan, bispo de Tui, e a sua moller, Lionor Vaasquez, {24} moradores da dita cidade de Tui, a ambos e dous en suas vidas, e en ũa voz e a duas vozes {25} despos deles, ũa despos outra, por orden, e, se non foren nomeadas as vozes, que fossen aqueles {26} que de dereito herdaren seus bẽes, a qual vinna lle assi aforaron con sua devesa, segundo que a suia de trager {27} a dita Maria Anes e seu marido Estevõo Pequeninno, con todas suas entradas e seidas, dereitos e {28} perteenças, e por tal pleito e condiçon que eles e as ditas vozes que despos deles viessen, lavrassen {29} e aproveitassen e reparassen a dita vinna, de guisa que non desperecesse por mingua de lavor e {30} de bõo reparamento, e que el e a dita moller en suas vidas dessen en cada ũu ano por {31} foro, renda e penson quinze moravedis de moeda vella, segundo é costume de se pagar as outras {32} rendas do dito cabidoo, e as vozes que despois deles viessen que dessen o quarto do vinno {33} que Deus desse en na dita vinna aa dorna en cada ũu ano, e que esto todo dessen ao teenceiro {34} e rendeiro que tevesse a dizimaria de Santa Vaia[98], con suas perteenças, e que fossen obedientes {35} ao dito cabidoo e teenceiro da dita renda con a dita renda e non lle parasse outro sennor[99] {36} a rostro con o seu dereito e, havendo de vender ou empennorar o dereito que houvessen enno dito foro {37} por razon da benfeitoria que i fezessen, que o fezessen ao dito cabidoo a tanto por tanto frontando con {38} elo primeiramente e, non no querendo el, que enton o podessen fazer aa tal persoa que fossen seus [marxe inferior: Johan Rodriguez, notario] {f 1v} {1} iguaes, que comprissen e agardassen o contiudo en este estromento, e a seimento das ditas vozes que a dita vinna ficasse livre {2} e quite e desembargada ao dito cabidoo con toda sua benfeitoria.

[98] Véxase a nota a rodapé 95.
[99] Para o significado desta construción, véxase a segunda nota a rodapé 76.

E o dito cabidoo obligou os bẽes da sua mesa a amparar {3} e defender a dereito aos ditos foreiros con o dito foro que lles assi fazian de quen-quer que os demandassen ou embargassen e {4} o dito Alvaro Gomez, que presente estava por si e porla dita sua moller, que non estava presente, porla qual obligou seus bẽes, {5} que ela houvesse esto por firme e por estavel, assi o outorgou e recebeu para si e para ela e vozes o dito foro, porla guisa {6} e condições sobreditas. Esto foi en no dito cabidoo, ano, mes e dias sobreditos. Testemoias que foron presentes as ditas {7} personas e coongos e Johan Perez de Frades e Johan Abade, clerigos do coro de Tui e outros.

{8} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto todo con os ditos vigario, persoas e coongos e {9} testemoias presente fui, e este estromento por mandado e outorgamento dos sobreditos vigario, perssoas, {10} e coongos e do dito Alvaro Gomez fiz escrivir, e aqui meu nome e sinal puge en testemoio de {11} verdade. Non empeesce os interlinnados onde diz "que o fezessen" que eu notario corregi[100].]

[signo]

5.7. EGPAdoc-0126

{f 1r} {1}[101] Ano do nascemento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e dez e oito anos, nove dias do mes {2} de setembre. Sabean todos que, seendo Afonso Dominguez, chantre, Johan Migueez, arcidiago de Minnor, {3} Estevo Suarez, tesoureiro, Lopo Rodriguez, arcidiago de Montes, Nicolao Dominguez, Fernan Perez, Rui Fernandez, Gonçalvo Rodriguez, {4} Rui Muniz, Johan de Salvaterra, Estevo Lourenço, bacheler, Johan Afonso, e Johan Martis de Gulãas, {5} personas e coongos da igleja de Tui, juntados en cabidoo por son de campãa en no lugar acostumado, {6} fazentes cabidoo, havudo delegente trautado sobre esto que se sigue, min, Johan Rodriguez, notario {7} publico jurado da cidade e do bispado de Tui, presente con as ditas testemoias, aparesceu en no dito cabidoo {8} Margarida Estevez, serventa do dito Rui Fernandez, coongo.

[100] O notario alude á corrección que fixo de "que o fezessen" da liña 37.
[101] Nas marxes pódese ler: [marxe superior: cast.: Mesa y Aniversarias] [marxe superior: cast.: Heredad do Erbedeiro, chouso do Erbedeiro p. 6 L 5.] [marxe esquerda: *** abadesa e a seu fillo da vinna de Ervedeiro].

E disso que Vaasco Rodriguez, seu fillo, a quen Deus {9} de seu[102] santo paraiso aforara do dito cabidoo para si e para duas vozes despois del o chouso {10} que chaman do Erbedeiro[103], que suia de trager aforada[104] do dito cabidoo Nuno Gonçalvez, notario que foi de Tui, {11} segundo jaz valado e cerrado sobre si, e por tal pleito e condiçon que ata certos anos o chantasse {12} de vinna e fezesse ende ũu lagar e, feita a dita vinna e lagar, que os aguisasse e reparasse {13} el e suas vozes en tal maneira que non desperecesse por mingua de lavor e de bõo reparamento, {14} e que o dito Vaasco Rodriguez en sua vida desse ao dito cabidoo en cada ũu ano cinco livras de {15} brancas e as vozes que despois del viessen dessen seis livras de brancas durante {16} o dito foro, conven a saber, as duas terças aa mesa do cabidoo e ũa terça aas aniver{17}sarias da dita igleja de Tui, segundo disso que se esto e outras cousas contiinna máis compridamente {18} en no estromento do foro que lle o dito cabidoo fezera, e ora que o dito Vaasco Rodriguez se finara {19} deste mundo para Deus sen fazer manda e testamento, e que ela por ende subcedia[105] {20} o dito foro como sua madre, e que ela era vella e fraca en tal maneira que non podia {21} manteer o dito foro segundo que se contiinna en no dito estromento e por én que ela renunciava e [marxe inferior: Johan Rodriguez, notario] {f 1v} {1} e renunciou o dito foro en nas mãos do dito cabidoo, e lles pedia que recebessen en si a dita renun{2}ciaçon e a dessen por livre e por quite do dito foro e refazemento del e a aforassen a quen quisessen.

{3} E o dito cabidoo disso que eles recebian en si a dita renunciaçon e que davan aa dita Marga{4}rida Estevez por livre e por quite del e a suas vozes e do refazemento del e, recebuda {4} a dita renunciaçon, logo o dito cabidoo por nome de sua mesa aforou, deu e outorgou {5} a foro o sobredito lugar de Erbedeiro ao dito Rui Fernandez, coongo, en sua vida e a duas {6} vozes despois del, ũa despos outra, por orden, e, se non fossen nomeadas as vozes, {7} que fossen aqueles que de dereito herdassen seus bẽes porlo dito foro, guisa e condições que o dito Vaasco {8} Rodriguez tiinna aforado o dito lugar do dito cabidoo e segundo que se en este dito estromento conten. {9} E o dito Rui Fernandez assi o outorgou e recebeu en si o dito foro porla guisa e condiçoes que o dito {10} Vaasco

[102] Corríxese o *lapsus calami* (no texto lese *se*), segundo o criterio 4.8.b, xa que se pode recuperar indubidabelmente polo contexto e polo sentido.
[103] Correspóndese co actual lugar do Erbedeiro, na parroquia de Alxén, no concello de Salvaterra de Miño. Tómase como referencia gráfica o nome estabelecido no Nomenclátor Oficial de Galicia (NG, 2003).
[104] Cabería esperar *aforado*, pola concordancia.
[105] Mantense *subcedia*, segundo criterio 4.2.b, debido á "relevancia fonolóxica do tratamento dado á representación da consoante oclusiva situada na coda silábica".

Rodriguez o tiinna aforado e se en este dito estromento conten. Esto foi en no {11} cabidoo da caustra da igleja de Tui, ano, mes e dias sobreditos. Testemoias que foron presentes as ditas personas e coongos.

{12} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto todo con as ditas testemoias presente fui e este estromento por {13} mandado e outorgamento das sobreditas partes fiz escrivir, e aqui meu nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[signo]

5.8. EGPAdoc-0127

{f 1r} {1}[106] Ano do nascimento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e viinte e ũu anos, triinta dias do mes de oitubre. Sabean todos {2} que, seendo Afonso Dominguez, chantre, Johan Migueez, arcidiago de Minnor, Johan Fernandez, Gonçalvo Rodriguez, Johan de Salvaterra, Estevo Lourenço, bacheler, {3} Johan Estevez, Estevõo Dominguez de Pessegueiro, e Johan Sen Mal, personas e coongos da igleja de Tui, juntos en seu cabidoo en na {4} caustra da dita igleja, en no lugar acostumado, por son de campãa tanjuda, segundo que han de seu costume, e estando ende presentes {5} Johan Rodriguez Novaas, escudeiro morador en na bila[107] de Salvaterra, e Alvaro Gomez do Chẽelo, escudeiro morador en na dita cidade de {6} Tui, min, Johan Rodriguez, notario publico jurado da dita cidade e do bispado de Tui, presente con as ditas personas e coongos.

Enton as {7} ditas personas e coongos, assi como cabidoo, disseron <que>[108] os ditos Alvaro Gomez e Johan Rodriguez que ben sabian que Maria Alvarez, {8} moller d'el dito Johan Rodriguez, herdava a meatade dos bẽes que foron e ficaron de Lopo Fernandez, daian que foi da dita igleja de Tui, {9} por quanto era filla d'Alvaro Fernandez, juiz que foi de Tui, irmão que fora do dito daian, e outrossi os fillos de Vaasco Fernandez, escudeiro, {10} irmão tamben do dito daian, por razon do dito Vaasco Fernandez, seu padre, en outra meatade.

[106] Nas marxes pódese ler: [marxe superior: *** benes] [marxe superior: Contracto de como a muller de Johan Rodriguez Novaas *** voz destes bẽes deste estromento].
[107] Mantense *bila*, segundo o criterio 4.1.1.b, debido "á relevancia fonolóxica que poidan ter [...] aqueles casos en que empregan grafías <b> cando cabería esperar <v>, e viceversa".
[108] Este *que* ofrece unha lectura moi dubidosa.

E que el dito cabidoo requeriran {11} e disseran aa dita Maria Alvarez e ao dito Johan Rodriguez, seu marido, e ao dito Alvaro Gomez, assi como titor que ficara de Rodrigo {12} e Tareija, fillos do dito Vaasco Fernandez, e a Leonor Vaasquez, moller d'el dito Alvaro Gomez, filla tamben do dito Vaasco Fernandez, {13} pois que assi herdaran os ditos bẽes que ficaran do dito daian, que lle dessen voz e possoeiro[109] aos foros que o dito daian tiinna {14} do dito cabidoo, e que eles nunca o quiseron fazer. E que por ende que lles requerian agora outra vez que lle quisessen dar voz {15} aos ditos foros que assi tiinna o dito dean do dito cabidoo. E logo os ditos Johan Rodriguez Novaas, por nome da dita sua {16} moller, cujo procurador disso que era, e porla qual obligou seus bẽes de ela haver esto por firme e dar dela outorgamento {17} e retificaçon. E o dito Alvaro Gomez porla dita sua moller obligandose tamben e seus bẽes de ela haver esto por {18} firme e dar sua retificaçom e tamben en nome dos ditos fillos do dito Vaasco Fernandez, cujo titor era. E de consenti{19}mento e outorgamento d'el dito Johan Rodriguez Novaas disseron que eles davan e nomeavan por segunda voz aa dita Maria {20} Alvarez, moller d'el dito Johan Rodriguez, en estes bẽes que [***] dito daian tiinna aforados do dito cabidoo que se segue: primeira{21}mente, o forno cutinneiro[110], que esta en esta cidade de Tui; item, o casal e meo que chaman das Pedrosas, que é en Amorin; item, as {22} perteenças da capela do daian don Johan Gonçalvez; item, o casal de Fontão Covo, con suas perteenças; item, as casas do Outeiro, {23} que foron de Johan Perez o Ruvio, raçoeiro que foi de Tui; e as casas en que morou Maria Gaga, con todas-las outras {24} casas e perteenças que con elas acostumaron de andar; item, a herdade de Santa Vaia[111], con os pardinneiros e devesa, segundo que a {25} suia de trager Lopo Afonso; segundo que os ditos bẽes jazian escritos en estromentos que foron feitos ao dito daian porlo {26} dito cabidoo segundo que foron mostrados ao dito cabidoo.

E que lle pedian que recebessen aa dita Maria Alvarez, {27} moller d'el dito Johan Rodriguez, en na dita segunda voz en no foro dos ditos bẽes. E o dito cabidoo, visto o pedimento dos ditos {28} Johan Rodriguez e Alvaro Gomez e os ditos estromentos que assi foron feitos ao dito daian dos ditos bẽes, receberon {29} e tomaron aa dita Maria Alvarez porla dita segunda boz[112] en nos ditos foros dos ditos bẽes. E desto as {30} ditas partes assi pediron senllos estromentos feitos de ũu tenor. Esto foi en no dito cabidoo da

[109] Variante de *pessoeiro* 'representante, procurador', derivado de PERSONAM.
[110] Sobre os muíños e os fornos *cutinneiros*, véxase a nota a rodapé número 123 e mais as páxinas da contextualización inicial.
[111] Véxase a nota a rodapé 107.
[112] Ídem.

dita caustra, {31} ano, mes e dias sobreditos. Testomoias que foron presentes as ditas personas e canonicos e Johan Abade, clerigo do coro de Tui.

{32} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito que a esto todo con as ditas persoas e coongos presente fui, {33} este estromento por mandado e outorgamento delas ditas perssoas, e coongos, e dos ditos Johan {34} Rodriguez e Alvaro Gomez fiz escrivir, e aqui meu nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[signo]

5.9. EGPAdoc-0128

{f 1r} {1}[113] Ano do nascimento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e viinte e ũu anos, triinta dias do mes de oitubre. {2} Seendo en cabidoo, segundo costume, Afonso Dominguez, chantre, Johan Migueez, arcidiago de Minnor, Johan Fernandez, Gonçalvo Rodriguez, {3} Johan de Salvaterra, Estevoo Lourenço, Johan Esteuez, Estevõo Dominguez e Johan Sen Mal, personas e coongos da igleja {4} de Tui, e estando i presente Alvaro Gomez de Chẽelo, escudeiro do bispo de Tui, e presente min, notario juso escrito, con as ditas {5} personas e coongos, enton o dito Alvaro Gomez, por nome de sua moller Leonor Vaasquez e con seu outorgamento {6} del obligando seus bẽes que ela houvesse por firme esto e estavel e da sua retificaçon e en nome de Rodrigo {7} e Tareija, fillos que foron de Vaasco Fernandez, escudeiro, irmãos da dita sua moller, cujo titor era, deu ao dito {8} cabidoo porla segunda voz aa dita Leonor Vaasquez, sua moller, en no foro das casas en que morou Lopo Fernandez, daian, {9} que estan acerca das casas de Estevõo d'Amorin, carpenteiro, segundo que as aforaron ao dito Vaasco Fernandez novamente despois {10} do finamento do dito daian.

E o dito cabidoo receberon e tomaron aa dita Lionor Vaasquez porla dita segunda {11} voz do dito foro. Esto foi en no dito cabidoo ano, mes e dias sobreditos. Testemoias as ditas personas e coongos e Johan Abade.

{12} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario publico jurado da cidade e do bispado de Tui, que a esto, con as ditas {13} persoas e canonicos e por seu mandado e outorgamento e do

[113] Nas marxes pódese ler: [marxe superior: Estromento en que a moller d'Alvaro de Cheelo e voz da casa en que morou o dean Lopo Fernandez].

dito Alvaro Gomez, fiz escrivir, e aqui meu {14} nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[signo]

5.10. EGPAdoc-0129

{f 1r} {1}[114] Ano do nascemento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e viinte e ũu anos, dez e nove dias {2} do mes de novembre. Sabean todos que seendo Afonso Dominguez, chantre, e Johan Migueez, arcidiago de Minnor,{3} e Estevo Suarez, tesoureiro, e Lopo Rodriguez, arcidiago de Montes, e Gonçalvo Rodriguez, Johan de Salvaterra, Johan Estevez, {4} Estevõo Dominguez e Johan Sen Mal, persoas e coongos da igleja de Tui, juntos en seu cabidoo en no lugar {5} acostumado por son de campãa tanjuda, segundo que han de seu costume, min, Johan Rodriguez, notario publico {6} jurado da cidade e do bispado de Tui, presente con as ditas persoas e coongos e testemoias adeante escritas[115], {7} enton o dito cabidoo, de consentimento[116] de Gonçalvo do Souto, clerigo do coro de Tui, que presente esta{8}va, teenceiro das aniversarias da dita igleja de Tui, aforaron, deron e outorgaron a foro e por nome {9} de foro a Elvira Gonçalvez, filla de Nuno Gonçalvez, notario que foi de Tui, morador en na dita cidade {10} e en na rua das Adegas, a ela en sua vida e en ũa voz e a duas vozes despois {11} dela, ũa despos outra, por orden, e, se non foren nomeadas as vozes, que fossen aquelas que de dereito {12} herdassen seus bẽes, conven a saber, ũa casa que estava en na dita cidade en na rua dos {13} Minhotos[117], a qual casa era das ditas aniversarias, que partian da ũa parte con casa de Lourenço {14} Afonso, carniceiro, e da outra con casa das ditas aniversarias que tiinna aforada Afonso de Gondar,{15} carpenteiro que foi de Tui, e entestava contra as nescessarias da dita igleja de Tui, e sai por portas {16} aa dita rua dos Minhotos[118], en na qual suia de morar Ines Eanes Candieira, a qual casa lle {17} assi aforaron con seu sotõo e sobrado e des-lo alto ata o baixo e con suas entradas, seidas, {18} dereitos e perteesças, e por tal pleito e condiçon que a dita Elvira Gonçalvez e suas vozes reparassen e [marxe inferior: Johan Rodriguez, notario] {f 1v} {1} refaçan e aguisen e mantennan a dita casa

[114] Nas marxes pódese ler: [marxe superior: Foro d'Elvira Gonçalvez das Adegas da casa da rua dos Minnotos esta ***].
[115] A parte final <tas> atópase moi esvaída no texto.
[116] Tampouco este <e> se atopa moi nítido no documento.
[117] Segundo o criterio 4.1.2, mantense *Minhotos*, con <nh>, debido ás súas implicacións culturais.
[118] Ídem.

de pedra, tella e madeira e pregadura e de todo aquelo {2} que lle fezeren mester, en tal maneira que non desperescesse por mingua de lavor e de bõo reparamento, e {3} que ela e suas vozes dessen ao teenceiro das ditas aniversarias por foro, renda e penson {4} quatro livras de brancas, pagandoas en cada ũu ano porlos terços de ano, contando o ano de {5} kalendas agostas a kalendas agostas, segundo se acostuman de pagar as outras rendas das ditas ani{6}versarias, seendo mandados e obedientes ao dito cabidoo, non lle parando outro sennor a rostro[119] {7} con o seu dereito e, havendo de vender ou empennorar o dereito que houvessen en no dito foro por razon da {8} benfeitoria que i fezessen, que o fezessen ao dito cabidoo tanto por tanto frontando con elo primeira{9}mente e, non no querendo o dito cabidoo, que enton o fezessen aa tal persoa que fosse seu igual {10} que pagasse o dito foro e renda e comprisse e agardasse o conteudo en este estromento, e a saimento {11} da postrumeira voz que a dita casa ficasse livre, quite e desembargada e reparada ao dito {12} cabidoo con sua benfeitoria.

E a dita Elvira Gonçalvez assi o outorgou e recebeu en si o dito {13} foro porla guisa e condições sobreditas, sub obrigaçon de seus bẽes que para elo obrigou[120] e {14} sub pena se o assi non comprisse e agardasse de pagar ao dito cabidoo dozentos moravedis de moneda {15} vella e, a pena pagada ou non pagada, que este dito estromento ficasse forte e firme {16} e valesse en no dito tempo e vozes en el conteudas. E o dito cabidoo permeteu de amparar {17} e defender o dereito aa dita Elvira Gonçalvez e suas vozes con o dito foro que lles assi fazian de quen-{18}quer que os sobr'elo demandassen ou embargassen. E desto as ditas partes pediron senllos estromentos feitos de ũu tenor. Esto foi en no dito cabidoo da caustra da dita igleja {19} de Tui, ano, mes e dias sobreditos. Testemoias que foron presentes as ditas persoas e {20} coongos e Johan Rodriguez, porteiro do dito cabidoo, e Fernan Perez, porteiro do bispo de Tui.

{21} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto todo con as ditas testemoias presente fui e este estromento, por man{22}dado e outorgamento do dito cabidoo e foreira, fiz escrivir e aqui meu nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[signo]

[119] Para o significado desta construción, véxase a segunda nota a rodapé 76.
[120] Eméndase *obrigo* para *obrigou*, seguindo o criterio 4.8.b, que obriga á "corrección de *lapsus calami*, en que non haxa dúbidas de que se trata claramente dun erro".

5.11. EGPAdoc-0130

{f 1r} {1} Sabean todos que seendo juntados Gomez Nunez, coongo e vigario do daiadego vacante, e Afonso Dominguez, chantre, Johan Migueez, {2} arcidiago de Minnor, Estevõo Suarez, tesoureiro, e Nicolao Dominguez, Johan Fernandez, Fernan Perez, Rui Fernandez, Gonçalvo Rodriguez, Estevõo Lourenço, bacheler, {3} Johan Estevez, Afonso Perez, Estevõo Dominguez de Pessegueiro, Gonçalvo Estevez e Vaasco Lourenço[121], personas e coongos da {4} igleja de Tui, en cabidoo en no lugar acostumado, que é en na caustra da dita igleja por son de campaan tanjuda, {5} segundo que han de seu costume, e en presença de min, Johan Rodriguez, notario publico jurado da cidade e do {6} bispado de Tui, e das testemoias adeante escritas.

Enton o dito Estevõo Suarez, tesoureiro sobredito de consentimento {7} do dito cabidoo, disso que el demetia, poinna e traspassava todo o dereito, voz e auçon que el tiinna en nas casas do {8} Curral, que estavan acerca de Santa María do Portal da dita igleja de Tui, que el disso que tiinna arrendadas do {9} dito cabidoo en no dito Estevõo Dominguez de Pessegueiro, coongo porla maneira, guisa e condições que as el tiinna arrenda{10}das do dito cabidoo.

E o dito vigario, personas e coongos disseron que davan por livre e por quite ao dito tesoureiro {11} da dita renda das ditas casas e do refazemento delas e que tomavan por foreiro e rendeiro ao {12} dito Estevõo Dominguez porla guisa e condições que as o dito tesoureiro tiinna aforadas et arrendadas ao {13} dito cabidoo. E o dito Estevõo Dominguez disso que el tomava e recebia en si a dita renda das ditas casas {14} e se obligava porla guisa e condições que as tiinna o dito Estevõo Suarez, tesoureiro sobredito. E desto {15} o dito cabidoo e Estevõo Dominguez pediron senllos estromentos. Feito en no dito cabidoo dez e seis {16} dias do mes de juio, ano do nascimento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e {17} dez e oito. Testemoias as ditas personas e coongos.

{18} [m2: E eu Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto todo con as ditas persoas e coongos e vigario {19} presente fui e este estromento por mandado e outorgamento dos sobreditos vigario, persoas e {20} canonicos e do dito Estevoo Dominguez fiz escrivir e aqui meu nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[121] Referencia ao notario tudense Vasco Lourenço (véxase a epígrafe 2.4.2.).

[signo]

5.12. EGPAdoc-0131

{f 1r} {1}[122] Ano do nascemento de nosso sennor Jesu Christo de mil e quatrocentos e viinte e sete anos, nove dias do mes {2} de jullio. Sabean todos que, seendo juntos en no cabidoo da caustra da igleja catedral da cidade de Tui {3} por son de campãa tanjuda e segundo que han de seu costume Afonso Dominguez, chantre, Estevõo Triigo, mestre{4}scola, Gonçalvo Rodriguez, Johan Estevez, Martin Moniz, Alvaro Vaasquez, Gonçalvo Estevez, Ruy d'Alvan e {5} Gomez Correa, personas e canonicos da dita igleja, e presentes Costança Perez, o seu marido, Fernan Perez de Cequelos, {6} vezinnos e moradores da cidade de Tui, e presente min, Johan Rodriguez, notario publico jurado da dita {7} cidade e do bispado de Tui e das testemoias adeante escritas, enton a dita Costança Perez disso que Pero Loução de {8} Paaços de Reis e Esteveinna Perez, seu padre e madre ja finados de la dita Costança Perez, tiinnan aforado deles, {9} dito cabidoo, o moinno cotimeiro[123] que estava en este rio de Moinnos por certas vozes, foro e penson, e que ela {10} subcedera[124] o dito foro, e que ela nen o dito Fernan Perez non podian manteer o dito moinno porque eran vellos, fracos e {11} doentes, segundo eles ben <diam>, e que eles, de licencia e outorgamento do dito Fernan Perez, seu marido, renuncia{12}va e demetia o dito moinno en nas mãos do dito cabidoo e lles pedian e rogavan que tevessen {13} por ben de receber en si o dito foro do dito moinno e a dessen por livre e por quite delo e da refeiçon {14} dele e lo aforassen a quen quisessen e por ben tevessen.

E as ditas personas e canonicos, veendo que era verdade {15} o que os ditos Fernan Perez e Costança Perez dezian e havendo con eles <grassiom>, receberon en si a dita renunciaçon {16} do dito foro do dito moinno, dandoa por livre e por quite dele e a todas suas vozes e herdeiros e da refei{17}çon dele. E logo en contenente por si e en nome da

[122] Nas marxes pódese ler: [marxe superior: *** de Estevoo Estevez, canonico de Tui].
[123] Sobre os muíños e os fornos *cutinneiros* afirma Sánchez Carrera (1997: 97) que son frecuentes na documentación do cabido tudense, pero tamén indica a "falta de identificación de esta palabra", polo que "nos inclina a pensar que se trate de molinos que están en disposición de moler cotidinamente" ou de fornos que "están en disposición de cocer pan a diario o, al menos, de forma habitual en los plazos acostumbrados". Porén parece máis plausíbel outra hipótese, que explica a súa etimoloxía na produción de tecidos. Véxanse as páxinas 5 e 6 da contextualización inicial.
[124] Mantense *subcedera*, segundo o criterio 4.2.b, "pola relevancia fonolóxica do tratamento dado á representación da consoante oclusiva situada na coda silábica".

sua mesa, assi como cabidoo, deron e outorga{18}ron a foro ao dito Johan Estevez, canonico, assi presente, a el en sua vida e a duas vozes despois del, ũa {19} despos outra, por orden, e, se non foren nomeadas as vozes, que fossen aqueles que de dereito herdassen seus {20} bẽes, conven a saber, o dito moinno e casa dele, rodicios, cãales, treminado con sua cortinna, entradas, {21} seidas, dereitos e perteenças, segundo que o tragian os ditos Fernan Perez e sua moller, e por tal pleito e condiçon {22} que o dito Johan Estevez e suas vozes aguisen, reparen de tella, pedra, madeira, moos, caales, rodicios {23} e treminado e de todas-las outras cousas que houveren mester en tal maneira que seja moente e non {24} despereçan por mingoa de lavor e de bõo reparamento, e que el e suas vozes dessen ao dito {25} cabidoo por foro, renda e pensson sete buzeos de triigo menos quatro ceramiis porla medida do celeiro, {26} pagandoos en cada ũu ano porlos terços do ano seendo mandados e obidientes ao dito cabidoo, non {27} lle parando outro sennor a rostro[125] e, havendo de vender ou enpennorar o dereito que houvessen en no dito foro, {28} que o fezessen ao dito cabidoo tanto por tanto, frontando con elo primeiramente e, non no querendo, e {29} que enton o podessen fazer na tal perssoa que fosse seu igoal que comprisse e agardasse o conteudo en este estormento, {30} e a seimento da postrumeira voz que o dito moinno ficasse reparado e moente e livre e quite ao dito cabidoo con toda {31} sua benfeitoria, obligando o dito cabidoo os bẽes da sua mesa amparar e defender a dereito aos ditos foreiros {32} con o dito foro que lles assi fazian de quen-quer que os sobr'elo demandasse ou embargasse. E o dito Johan [marxe inferior: Johan Rodriguez, notario] {f 1v} {1} Estevez, sub obligaçon de seus bẽes que para elo obligou, assi o outorgou e recebeu en si o dito foro porla {2} dita guisa e condições sobreditas. E o dito Fernan Perez disso que consentia en elo. E desto as ditas partes pedi{3}ron senllos estormentos. Esto foi en no cabidoo, ano, mes e dias sobreditos. Testemoias que foron presentes {4} as ditas personas e canonicos e Gonçalo do Souto, clerigo do coro de Tui e Pero Boleiro, alfaiate, mo{5}rador en na dita cidade de Tui.

{6} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito, que a esto con as ditas testemoias presente fui e este estromento por {7} mandado e outorgamento das ditas partes fiz escrivir, meu nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[signo]

[125] Para o significado desta construción, véxase a segunda nota a rodapé 76.

5.13. EGPAdoc-0132

{f 1r} {1}[126] Ano do nascemento de nosso sennnor Jesu Christo de mil e quatrocentos e viinte e sete anos, dez e {2} nove dias do mes d'agosto. Sabean todos que seendo Afonso Dominguez, chantre, e Johan Migueez, arcidiago {3} de Minnor, e Estevõo Triigo, mestrescola, e Estevõo Suarez, tesoureiro, Johan Fernandez, Gonçalo Rodriguez, {4} Johan de Salvaterra, Estevõo Lourenço, bacheler en decretos, Johan Estevez, Estevõo Dominguez, Ruy d'Alvan {5} e Johan Caminna, personas e canonicos da igleja de Tui, juntos en seu cabidoo da caustra {6} da igleja de Tui, en no lugar acostumado por son de campãa tanjuda e segundo que han {7} de seu costume, e estando i presente Elvira Gonçalvez, filla que foi de Nuno Gonçalvez, notario que foi {8} de Tui e moradora da cidade de Tui, e presente min, Johan Rodriguez, notario publico jurado {9} da dita cidade e do bispado de Tui e das testemoias adeante escritas, enton a dita Elvira Gonçalvez disso {10} que Gonçalo Lourenço, alfaiate, morador que fora en esta cidade, lle fezera doaçom de ũa {11} casa que estava en esta dita cidade, en na rua das Adegas, que partian ao longo con resio {12} e eirado que estava contra as casas onde mora Moor Gomez e outras en derredor, e do {13} outro cabo con as casas en que morava o dito Estevõo Dominguez, canonico, e entestava en casas das [marxe inferior: Johan Rodriguez, notario] {f 1v} {1} enpardinnadas e saan por portas aa dita rua, as quaes eran da dita igleja e andavan en renda {2} con a teença das casas do curral que foron do daian Giralde Anes, que o dito Estevõo Dominguez tragia en {3} renda do dito cabidoo, e que esta doaçon que lla fezera Pero Diego Gonçalvez, notario de Tui, que presente {4} estava, o qual disso <que dava se que> pasara por el a dita doaçon e que ela agora pedia aas {5} ditas personas e canonicos que tevessen por ben de lle aforar e aforassen novamente as ditas casas.

{6} E as ditas personas e canonicos da dita igleja, por si e en nome de sua mesa, de consintimento do dito {7} Estevõo Dominguez, teenceiro das ditas casas, aforaron, deron e outorgaron a foro aa dita Elvira Gonçalvez, {8} a ela en sua vida e en ũa voz, e a duas vozes despois dela, ũa despos outra, por orden, e, {9} se non foren nomeadas as vozes, que fossen aqueles que de dereito herdassen seus bẽes, conven a saber, {10} as ditas casas assi devisadas que assi tragia o dito Gonçalo Lourenço, as quaes lle aforaron con todas {11} suas entradas, seidas, dereitos e perteenças, e por tal pleito e condiçom que a dita Elvira Gonçalvez e suas vozes {12} reparen, aguisen e aposten as ditas casas de pedra, tella e madeira e pregadura e as ditas outras {13} cousas que lle fezeren mester en tal

[126] Pódese ler nas marxes: [marxe superior: Estromento d'Elvira Gonçalvez das Adegas].

maneira que non desperesce por mingua de lavor e de bõo {14} reparamento, e que desse ela en sua vida doze moravedis e as outras vozes viinte moravedis de moeda {15} corrente, contando ũa branca por tres dinneiros, por foro, renda e penson, pagandoas en {16} cada ũu ano do teenceiro das ditas casas do curral de cuja teença eran porlos terços do ano, {17} segundo costume do dito cabidoo, seendo mandados e obidientes ao dito cabidoo, non lle parando outro {18} sennor a rostro[127] con o seu dereito e, havendo de vender ou empennorar o dereito que houvesse en no dito foro por {19} raçon da benfeitoria que i fezessen, que o fezessen ao dito cabidoo tanto por tanto fron{20}tandoo con elo primeiramente e, non no querendo el, que enton o façan aa tal persoa que seja seu igual; {21} que pagassen a dita renda e penson e comprisse e agardasse o contiudo en este estromento en tal {22} a seimento da postrumeira persoa que as ditas casas [***][128] livres e quites e desembargadas {23} ao dito cabidoo con toda sua benfeitoria. E o dito cabidoo obligou dos bẽes da sua mesa {24} de amparar e defender a dereito con o dito foro aos ditos [***] de quen-quer que os sobr'elo demandasse {25} ou embargasse e a dita Elvira Gonçalvez, sub obligaçon de seus bẽes para elo obligou, {26} outorgou e recebeu o dito foro para si e suas vozes porla guisa e condições sobreditas. E desto {27} pediron senllos estormentos feitos de ũu tenor. Foi en no dito cabidoo, ano, mes {28} e dias sobreditos. Testemoias que forom presentes as ditas personas e canonicos e Gonçalvo do Souto, clerigo {29} do coro de Tui, e o dito Diego Gonçalvez, notario de Tui.

{30} [m2: E eu, Johan Rodriguez, notario sobredito que a esto con as ditas testemoias presente fui e este estromento, por mandado {31} e outorgamento das ditas partes, fiz escrivir e o meu nome e sinal puge en testemoio de verdade.]

[signo]

VI. Conclusións

En resumidas contas, este Traballo de Fin de Grao pretende ser un sucinto achegamento aos protocolos notariais medievais que se conservan na catedral de Tui. A partir de todos os aspectos que se foron analizando nel, conclúese que existe un potencial considerábel neste arquivo para levar adiante edicións de textos antigos que, á súa vez, sirvan de

[127] Para o significado desta construción, véxase a segunda nota a rodapé 76.
[128] A pesar de consultar este documento *in situ*, o día 19 de maio de 2023, non se puideron transcribir certas partes debido ao mal estado de conservación do documento.

sustento para outros estudos lingüísticos e históricos. Tui, a través da súa estreita relación con Portugal e da súa historia ligada continuamente ao bispado, ofrece un contexto favorábel para unha apreciábel produción de textos notariais, que deberan gozar dun estudo máis amplo e transversal. En fin, este traballo non é máis ca un primeiro banzo dentro dun proxecto de investigación de maiores magnitudes, que suporía a edición e análise do conxunto deses protocolos notariais tudenses de principios do XV.

VII. Abreviaturas

ACT = Arquivo da Catedral de Tui

BETA = Bibliografía Española de Textos Antiguos <https://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/beta_es.html>

BITAGAP = Bibliografía de Textos Antigos Galegos e Portugueses <https://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/bitagap_es.html>

BNE = Biblioteca Nacional de España

VIII. Bibliografía consultada

Álvarez, Rosario (2001): "*El vai ben así*: pervivencia e construcción de *el* invariable", *Cadernos de Lingua* 23, 5-33.

Álvarez, Rosario (2006): "O neutro pronominal: esplendor e decadencia de *elo* en galego", *Revista portuguesa de filologia* 25, 1-36.

Ares Vázquez, María del Carmen (1982): *Funcións sintácticas dos pronomes persoais tónicos na prosa galega medieval*. Tese de doutoramento. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela. Facultade de Filoloxía.

Ares Vázquez, María del Carmen (1991): "O pronome persoal suxeito na prosa galega medieval", en Mercedes Brea / Francisco Fernández Rei, eds., *Homenaxe ó profesor Constantino García*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 49-55.

Astray Suárez, Inés (1981): *La renta dominical del Cabildo de la Catedral de Tuy en el segundo cuarto del siglo XV*. 2 vols. Tese de licenciatura inédita. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.

Ávila y La Cueva, Francisco (1995): *Historia civil y eclesiástica de la ciudad de Tuy y su obispado 1852.* Edición facsimilar. 4 vols. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.

Barreiro, María Carmen (1995): *A documentación notarial do concello de Noia (ss. XIV-XVI).* Tese de doutoramento. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.

Bascuas, Edelmiro (2014): *Novos estudos de hidronimia paleoeuropea galega*. Vigo: Universidade de Vigo.

Cintra, Luís F. Lindley (1959): *A linguagem dos Foros de Castelo Rodrigo. Seu confronto com a dos Foros de Alfaiates, Castelo Bom, Castelo Melhor, Coria, Cáceres e Usagre. Contribuição para o estudo do leonês e do galego-português do século XIII*. Lisboa: Publicações do Centro de Estudos Filológicos.

Corrales Lorenzo, Mercedes (1981): *Estudio de la producción agraria a través de los protocolos de la Catedral de Tuy en la primera mitad del siglo XV (1426-1448)*. Tese de licenciatura inédita. 2 vols. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.

DD = Santamarina, Antón (dir.) (2006): *Dicionario de Dicionarios*. Instituto da Lingua Galega / Universidade de Vigo <http://sli.uvigo.es/DdD/> [data da última revisión: 03/06/2023].

DDGM = González Seoane, Ernesto Xosé *et alii* (2006): *Dicionario de dicionarios do galego medieval*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago. Contén CD-ROM (= Verba. Anexo 57). | Ed. en liña n.v.: Vigo: Universidade de Vigo (Seminario de Lingüística Informática), [2010] <http://sli.uvigo.gal/DDGM/> [data da última revisión: 03/06/2023].

EGPA = Pichel Gotérrez, Ricardo / Xavier Varela Barreiro (coord.) (2019-). *Escritorio Galego-Portugués Antigo*. Santiago de Compostela / Alcalá de Henares: Universidade de Santiago de Compostela / Universidad de Alcalá de Henares.

Fernández Rei, Francisco (1990): *Dialectoloxía da lingua galega*. Vigo: Xerais.

Ferreiro, Manuel (1995): *Gramática histórica galega*. 1ª ed. Santiago de Compostela: Laiovento.

Ferreiro, Manuel / Carlos Paulo Martínez Pereiro / Laura Tato Fontaíña (2007): *Normas de edición para a poesía trobadoresca galego-portuguesa medieval*. A Coruña: Universidade da Coruña. Servizo de Publicacións.

Ferreiro, Manuel *et al.* (2018-): *Universo Cantigas. Edición crítica da poesía medieval galego-portuguesa*. Universidade da Coruña <http://universocantigas.gal> [data da última revisión: 03/06/2023].

Ferro Couselo, Xesús (1967): *A vida e a fala dos devanceiros. Escolma de documentos en galego dos séculos XIII ao XVI.* 2 vols. Vigo: Galaxia.

Figueiredo, Candido de / Rui Guedes / Teresa Lino / Rute Costa (1996): *Grande diciónario da língua portuguesa*. Lisboa: Bertrand.

Iglesias Almeida, Ernesto (1988): *Notas históricas del Bajo Miño. Puertos, barcas, pesqueras*. Tui: Imprenta Juvia.

Iglesias Almeida, Ernesto (2005a): "Luis Bieyra, notario del cabildo de la catedral de Tui (1466-1467)", *El Museo de Pontevedra* LIX, 73-108.

Iglesias Almeida, Ernesto (2005b): *Arte popular tudense.* Tui: Gráficas Juvia.

Iglesias Almeida, Ernesto (2006): *Tráfico marítimo e fluvial nos portos do sur da provincia de Pontevedra*. Noia: Toxosoutos.

Iglesias Almeida, Ernesto (2008): *O antigo bispado de Tui en Portugal*. Noia: Toxosoutos.

Iglesias Almeida, Ernesto / Plácido Méndez Cruces (1990): *Evocación Histórica de la Ciudad de Tui y sus antiguas rúas*. Tui: Museo y Archivo Histórico Diocesano.

López Alsina, Fernando (2006): "La cristalización de Tui como espacio de poder señorial entre 1095 y 1157", en Silvia González Soutelo / Marta Cendón Fernández, eds., *Tui, presente, pasado y futuro. I coloquio de historia de Tui (2004)*. Pontevedra: Deputación Provincial de Pontevedra, 57-95.

Lorenzo, Ramón (1977): *La traducción gallega de la Crónica General y de la Crónica de Castilla*. Vol. II (Glosario). Ourense: Instituto de Estudios Orensanos Padre Feijóo.

Lorenzo, Ramón (2004): "Edición de documentos medievais. Problemas que presentan algunhas abreviaturas" en Rosario Álvarez Blanco / Antón Santamarino Fernández, eds., *(Dis)cursos da escrita. Estudos de filoloxía galega ofrecidos en memoria de Fernando R. Tato Plaza*. Santiago de Compostela. Fundación Pedro Barrié de la Maza. Instituto da Lingua Galega, 449-458.

Maia, Clarinda de Azevedo (1986): *História do galego-português. Estado linguístico da Galiza e do Noroeste de Portugal desde o século XIII ao século XIV (com referência à situação do galego moderno).* Coimbra: I.N.I.C.

Mariño Paz, Ramón (1998): *Historia da lingua galega*. Santiago de Compostela: Sotelo Blanco.

Mariño Paz, Ramón (2014): "Traxectoria histórica dos resultados galegos do sufixo número-persoal latino -tĭs" en Leticia Eirín García / Xoán López Viñas, eds., *Lingua, texto, diacronía: estudos de lingüística histórica*. A Coruña: Departamento de Galego-Portugués, Francés e Lingüística, Área de Filoloxías Galega e Portuguesa, 257-290.

Mariño Paz, Ramón (2017): *Fonética e fonoloxía históricas da lingua galega*. Vigo: Xerais.

Martínez Lema, Paulo (2018): "Toponímia e fonética histórica no domínio galego-português: notas para uma linha de trabalho", *Estudis Romànics* 40, 7-36.

Maure Rivas, Xulián (2006): *Para unha escriptoloxía do galego. Edición e estudo escriptolóxico do Tombo do Hospital dos Pobres de Tui (1436-1490)*. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza.

Morais Silva, António de (1980): *Novo dicionário compacto da língua portuguesa*. 5 vols. Lisboa: Confluência.

Navaza, Gonzalo (2009): "Toponimia prelatina na documentación medieval de Galicia", en Dieter Kremer, ed., *Onomástica galega II: Onimia e onomástica prerromana e a situación lingüística do noroeste peninsular: Actas do segundo coloquio (Leipzig, 17 e 18 de outubro de 2008)*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 215-226.

NG = Comisión de Toponimia da Xunta de Galicia (2003): *Nomenclátor de Galicia*. Xunta de Galicia <www.xunta.gal/nomenclator> [data da última revisión: 09/03/2023].

Nunes, José Joaquim (1975 [1919]): *Compêndio de gramática histórica portuguesa. Fonética e morfologia.* 8ª ed. Lisboa: Livraria Clássica Editora.

Pallares Méndez, María del Carmen / Ermelindo Portela Silva (1971): *El Bajo Valle del Miño en los siglos XII y XIII. Economía agraria y estructura social*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.

Pérez Barcala, Gerardo (2013): *A tradución galega do* Liber de medicina equorum *de Giordano Rufo*. A Coruña / Santiago de Compostela: Fundación Barrié / Instituto da Lingua Galega

Pichel, Ricardo / Esther Corral Díaz / Marina Aurora Garzón Fernández / Tania Vázquez García / Miguel García-Fernández (2020): *Guía para o estudo da prosa galega medieval*. Santiago de Compostela: Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades, Xunta de Galicia.

Portela Silva, Ermelindo (1976): *La región del Obispado de Tuy en los siglos XII a XV: una sociedad en la expansión y en la crisis*. Santiago de Compostela: El Eco Franciscano.

Rivas Quintas, Eligio (1997): *O muíño*. Ourense: Grafo Dos.

Rivas Quintas, Eligio (1978): *Frampas. Contribución al diccionario gallego*. Salamanca: Celme.

Rivas Quintas, Eligio (2015): *Dicionario etimolóxico da lingua galega*. Santiago de Compostela: Tórculo.

Rodrigues, Ana Paula Leite (2017): *Nos dois lados do río Minho: O senhorio transfronteiriço do mosteiro de Santa Maria de Oia (séculos XII a XV)*. Vigo: Instituto de Estudos Vigueses.

Sánchez Carrera, María del Carmen (1997): *El Bajo Miño en el siglo XV, el espacio y los hombres*. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza.

Sánchez Rei, Xosé Manuel (1999): *Se o vós por ben teverdes: a interpolación pronominal en galego*. Santiago de Compostela: Laiovento.

Sarmiento, Fr. Martín (1970): *Colección de voces y frases de la lengua gallega*. Edición y estudio por J. L. Pensado. Salamanca: Universidad de Salamanca.

Sarmiento, Fr. Martín (1973): *Catálogo de voces y frases gallegas*. Edición y estudio por J. L. Pensado. Salamanca: Universidad de Salamanca.

Tato Plaza, Fernando R. (1999): *Libro de notas de Álvaro Pérez, notario da terra de Rianxo e Postmarcos (1457)*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.

Vila, Suso (2009): *A cidade de Tui durante a Baixa Idade Media*. Noia: Toxosoutos.

Vila-Botanes, Suso (2001): *Tui e Valença nos séculos XI a XV: os acontecementos históricos, sociais, artísticos e económicos*. Tui: Asociación Amigos da Catedral de Tui.

IX. Apéndice

9.1. Criterios de transcrición

A transcrición semipaleográfica segue os criterios estabelecidos no Escritorio Galego-Portugués Antigo (EGPA) para o protoetiquetado plano. Deste xeito, facilítanse a conversión dos textos transcritos a XML-TEI (TEITOK) e a súa incorporación ao devandito corpus. Búscase que a transcrición sexa o máis fiel posíbel ao documento e, polo tanto, enténdese como produto da lectura e da codificación de todos os grafemas, incluídos os valores abreviativos, sen levar a cabo ningunha clase de regularización.

9.1.1. Grafemas e puntuación

1. Prescíndese de indicar a variación alográfica (*Afonſſo* > *Afonsso*).
2. Respéctanse os usos grafemáticos, incluso naqueles casos en que exista unha clara diverxencia cos padróns comúns da *scripta* (*ffernandes*).
3. No caso do <z> presigmático, ante a dificultade de transcribilo como <s> ou <z>, optouse por <s> para os patronímicos e <z> para as demais formas (*dez*, *fiz*).
4. Mantense a separación e a puntuación que se reflicte no texto.
5. As barras de puntuación </> son entendidas como comas <,>. Os símbolos inseridos ao final dos documentos, tales como dous ou tres puntos en posición vertical, son transcritos como <.>.

9.1.2. Abreviaturas

1. Prescíndese da representación da forma dos símbolos abreviativos.
2. Desenvólvense completamente as abreviaturas, coa correspondente indicación desta circunstancia mediante o emprego de parénteses angulares (*g<onçalu>o*).
3. Naqueles casos en que o grafema ou grafemas abreviados poidan ser desenvolvidos de diferentes maneiras, ben por seren variantes soamente gráficas, ben por seren léxicas, óptase por un desenvolvemento coherente cos casos en que a palabra en cuestión apareza plenamente desenvolvida no mesmo ou noutro texto (por exemplo, *t<estemoy>o*). Se existise máis de unha variante desenvolvida, séguese como modelo aquela que teña un número de aparicións maior[129]. No caso

[129] Un caso singular é *Afonso* e a súa variante *Afonsso*. Nos textos estudados semella que non existe un padrón común para todos eles. *Afonso* aparece por extenso 10 veces en total (5 veces no documento 120; e unha vez nos 121, 122, 123, 126 e 128) e *Afonsso*, 18 veces (13 veces no documento 120; 4, no 125; e unha no 127). Nos documentos 129, 130, 131 e 132 non se rexistra. Perante tal disparidade na representatividade e no número de aparicións, decidiuse que *Afonsso* se tomase como referente para o desenvolvemento das abreviaturas, xa que é o máis numeroso.

de non existir tal referencia, óptase por un desenvolvemento acorde cos padróns habituais da *scripta* notarial tudense coetánea aos textos. É o caso, por exemplo, de *aq<ue>lo*, *arq<u>o*, *p<or>, p<ur>gameo, t<estemoya>s, t<estemoy>o.*

4. Sobre o til de nasalidade e o trazo xeral abreviativo

    a. O til de nasalidade <~> e, no seu defecto, o trazo xeral abreviativo serán desenvoltos pola correspondente consoante nasal <n> (*coo͞go*> *coo<n>go*), en contexto implosivo, incluso cando a sucedan os grafemas <b> e <p> (*cā̃pã̃a*> *ca<n>pã̃a*)[130].

    b. Mantense o til de nasalidade e, no seu defecto, o trazo xeral abreviativo cando sexa indicativo de resonancia nasal (*Esteuõo*), incluídos aqueles casos non etimolóxicos (*cabidõo*). No caso de abranguer varias vogais no texto, soamente se transcribe na primeira. No caso de aparecer desprazado, transcríbese segundo apareza no texto.

    c. Prescíndese de desenvolver a consoante nasal implosiva ou indicar resonancia nasal naqueles casos en que a súa presenza no texto é totalmente irrelevante, incluídos algúns casos que poidan existir por mera reminiscencia latina (*a͞no* > *ano*).

    d. As plicas, sexan simples ou dobres, deben ser tamén transcritas, incluso cando non sexan etimolóxicas.

    e. O trazo presente en palabras como *cabidóó* transcríbese como dúas plicas, e non como un trazo supralinear xeral.

5. Naqueles casos en que a abreviación se produce mediante o emprego dun grafema voado ou sobreposto, que á súa vez pertence á parte omitida, aínda que o seu trazado poida resultar impreciso ou difuso, este grafema considérase como elemento non abreviado.
6. A abreviatura <-�uſ> desenvólvese como <-us> ou <-os>, segundo os casos.
7. A continuación, na seguinte táboa 8, trátase de bosquexar unha relación das abreviaturas máis habituais nestes documentos coas súas correspondencias.

[130] Adoptei este criterio porque son maioritarias as formas plenas rematadas en <n>.

SIGNO	VALOR LINGÜÍSTICO	EXEMPLOS	MOSTRAS FOTOGRÁFICAS
<¯> Trazo xeral abreviativo[131]	<e>	alfaiat<e> (120r, 14) perant<e> (120r, 7) vacant<e> (120r, 2)	
	<i>	d<i>to (120r, 3)	
	<n>	e<n>no (120r, 1) coo<n>go (120r, 2) Anto<n> (120r, 17)	
	q<ue>	q<ue> (120r, 1) q<ue>r (120v, 12) Vaasq<ue>s (120r, 5)	
	<rist>[132]	x<crist>o (122r, 1)	
< ſ >	< s*er* >	<ser>uenta (126r, 8) <ser>uentes (121r, 15)	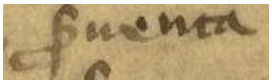
	s<egund>o	s<egund>o (120r, 35)	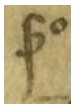
< ꝑ >	p<ar>	p<ara> (120r, 19) p<ar>te (120r, 14) rep<ar>amento (121r, 13)	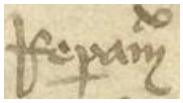
	p<er>	p<er>ante (120r, 7) p<er>o (120r, 26) p<er>sonas (120v, 1)	
	p<ere>	p<ere>s (120r, 4)	
	p<or>	p<or> (120 r, 7)	
< ꝓ >	p<ro>	p<ro>curaçon (120r, 25) p<ro>curador (120r, 11) p<ro>pia (120v, 9)	
< ꝯ >	<con>	<con>prido (120r, 11) <con>tra (121r, 10) <con>uen (121r, 8)	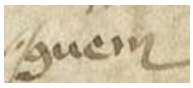
< ‟ >	<ua>	açerq<ua> (121r, 9) q<ua>l (120r, 8) q<ua>troçentos (120r, 9)	

[131] Ao se tratar do trazo xeral abreviativo, representa múltiples secuencias, que, por razóns de espazo, se decidiron obviar (*d<omin>g<e>s, k<a>ll<enda>s, arçid<ia>go, f<e>rn<ande>s*...). Escolléronse as máis representativas.

[132] Nótese que adoita abreviarse mediante <xº>, de reminiscencias gregas. Nas transcricións enténdese como abreviada a secuencia <crist> e déixase constancia de <x>.

< ˜ >	<ar>	not<ar>io (120r, 6)	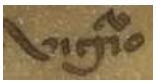
		vig<ar>io (120r, 2)	
	<ur>	proc<ur>açom (120r, 25)	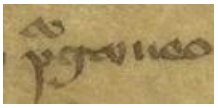
		proc<ur>ador (120r, 11)	
		p<ur>gameo (120r, 8)	
< ꝛ >	&[133]	& (120r, 8)	
< ’ >	<re>	chant<re> (120r, 3)	
		dec<re>tos (120r, 4)	
		p<re>ssentes (120r, 2)	
	<ra>	out<ra> (120r, 15)	
		t<ra>spassaua (120v, 16)	
Bucle sobrevoado, seguido dunha liña horizontal e outra descendente	<eyr>	man<eyr>a (120r, 12)	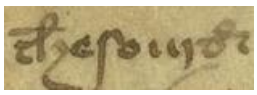
		prim<eyr>o (120r, 9)	
		thesour<eyr>o (120r, 3)	
Bucle sobrevoado que continúa cunha volta descendente	<ra>	out<ra> (121r, 10)	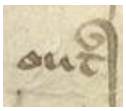
< a e i o u v >[134]	<ari>	not<ari>o (120r, 8)	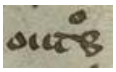
	<euo>	st<euo>o (120r, 4)	
	<ro>	out<ro>s (120v, 6)	

Táboa 8. Principais abreviaturas empregadas nos textos estudados.

9.1.3. Outros aspectos

1. Indícase entre corchetes calquera intervención no texto por parte do copista, por exemplo, os riscados, as correccións e os textos sobrescritos.
2. Sinálanse tamén con corchetes os cambios de lingua, principalmente cara ao latín e ao castelán (por exemplo, [lat.: *sub*]).
3. Tamén se marcan mediante corchetes os cambios de man, moi abundantes nas fórmulas finais (por exemplo, [m2: *texto*]).
4. Ao comezo, inclúense aquelas anotacións que aparezan nas marxes do documento. Ao igual que nos casos anteriores, tamén aparecen entre corchetes.

[133] Para representar o signo tironiano, emprégase <&>. Cómpre salientar tamén que existe un alógrafo de <E>, bastante recorrente, que semella seguido dun <t>, mais entendeuse como soamente <E>.
[134] Ao igual que o trazo xeral abreviatura, son múltiples os valores abreviativos. Sinálanse algúns dos máis representativos, por razóns de espazo. Á parte das vogais, tamén adoitan aparecer sobrevoadas secuencias abreviativas (por exemplo, <to>). Estas son transcritas fóra dos ángulos, por se entender que aparecen escritas no propio texto.

5. En caso de que non sexa lexíbel completamente un fragmento, este feito debe sinalarse mediante tres asteriscos entre corchetes ([***]).
6. Do mesmo xeito, fanse constar entre chaves os inicios de folio (recto {f 1r} ou verso {f 1v}) e de liña[135]. Cómpre sinalar que cada texto é comprendido como independente dos demais. Por iso mesmo, comézase un novo cómputo de número para cada un deles.

9.2. Transcricións semipaleográficas con protomarcado

9.2.1. EGPAdoc-0120

{f 1r} [marxe superior: cast.: casa en *** y bienes en Malbas-] [marxe esquerda: cast.: Tuy y Malbas Aniuersarias] {1} Sabean todos q<ue> sseendo Juntados e<n>no Cabidóó da caustra da igll<e>ia de tuy p<or> sson de canpãa tanjuda segundo han de {2} seu costume en seu lugar acostumado, gomez Nunez coo<n>go et vig<ar>io em lugar de dea<n> vacant<e> odayadego et p<re>ssentes {3} co<n> el e<n>no d<i>to cabidóó Afonsso d<omin>g<e>s chant<re> et Johan mjg<e>ll<e>s arçid<ia>go de mjn<n>or et esteuóó suarez thesour<eyr>o et lopo Ro<drige>s {4} arçid<ia>go de montes Johan f<e>rn<ande>s f<e>rna<n> p<ere>s Ruy f<e>rr<nande>s g<onçal>uo Ro<drige>s st<euo>o l<ouren>ço bachell<e>r em dec<re>tos. ma<r>tim monjz et gonçaluo {5} ean<e>s Johan est<eu>es esteuóó d<omin>g<e>s alu<ar>o vaasq<ue>z et gonçaluo esteues p<er>sonas et coo<n>gos da d<i>ta igl<e>ia de tuy et enp<re>sença {6} de mj<n> Johan Ro<drige>s not<ar>io publico Jurado da d<i>ta çidade et b<is>pado detuj et das t<estemoya>s adeant<e> sc<r>iptas Entom Paresceu y {7} costança afonsso d<i>ta lobata morador e<n>na d<i>ta çidade detui et p<re>sentou p<er>ant<e> od<i>to vig<ar>io et cabidóó et p<or> mj<n> d<i>to not<ari>o {8} leer fezo hũu estrome<n>to em p<ur>gameo de coyro firmado do nome & signal de vaasco m<arti>s not<ari>o q<ue> foy de tuj da q<ua>l {9} otenor atal he ¶ Sabeam todos q<ue> [lat.: sub] era de mjll et q<ua>troçentos et víjnt<e> anos op<r>im<eyr>o dia do mes dabril e<n>na çidade de {10} tuy Jazendo doent<e> afonsso go<nçalue>s d<i>to lobato vezjn<n>o da d<i>ta çidade co<n> seu sisso et entendem<en>to disso et outo<r>gou q<ue> ffazja {11} por seu ç<er>to subfiçient<e> p<ro>c<ur>ador et mesageyro espeçial af<e>rna<n> p<ere>s p<ere>s not<ari>o detuy seu p<ri>mo et deulle seu <con>p<r>ido poder {12} q<ue> por

[135] Enténdese por recto a primeira cara transcrita e por verso, a segunda cara, de a haber.

el et em seu nome podesse yr ao daya<n> et cabidóó da igll<e>ia detuy et faz<er> co<n> elles contrauto em esta, man<eyr>a {13} q<ue> sse adeant<e> segue, Conuem asab<e>r q<ue> el mandaua ao d<i>to cabidóó acassa da praça da d<i>ta çidade q<ue> fora de seu {14} avóó pay afonsso em q<ue> ora mora gonçaluo an<e>s alfayat<e> Aq<ua>l cassa p<ar>te da hũa p<ar>te co<n> acassa da capela q<ue> el d<i>to afon<sso> {15} go<nçalue>s tem q<ue> he do d<i>to cabidóó et da out<ra> p<ar>te co<n> cassa de esteuoo d<omin>g<e>s do pestigóó et de mays q<ue>lle mandaua todolos {16} bẽes de Reyz q<ue> el avia e<n>no couto de maloes et de pessegeyro de sseu pat<r>imonjo desla portela de froyam ata s<an>to anto<n> {17} p<or> esta condiçom q<ue> el leixaua ad<i>ta cassa et bẽes do d<i>to couto acostança lobata sua filla et froytos et Rendas em {18} sua vida q<ue> os teuesse ela et hũa voz apos ela q<ua>l ela nomeasse aseu seymento et aseymento da postrumeyra {19} voz q<ue> ad<i>ta cassa et bẽes sobr<e> d<i>tos ficassem liures et q<u>ites et desenbargados do d<i>to cabidóó p<ar>a todo senpre {20} E q<ue> os d<i>tos dayam et cabidóó da d<i>ta igl<e>ia despoys q<ue> os d<i>tos bẽes viessen a seu poder lle fezessen cada {21} hũu ano hũu anju<er>sario e<n>na d<i>ta igll<e>ia detuy p<ar>a senpre, conuen asab<e>r de todas oras E q<ue>lle disessem hũa {22} mjssa cantada e<n>no altar grande et fossen sobr<e> elle cada ano acabada ad<i>ta mjssa co<n> agua bieyta et disessen {23} hũu Responsso sobr<e> el por sua alma E outorgou q<ue> todaslas coussas et cada hũa delas q<ue> sobr<e> esto p<or>lo d<i>to {24} seu p<ro>c<ur>ador fossem trautadas co<n> os d<i>tos deam et cabidóó q<ue> elle as outorgaua et avia por firmes et por estau<e>les {25} p<ar>a em todo t<en>po E desto Mandou amj<n> vaasco m<arti>s not<ari>o de tuy faz<er> ende esta p<ro>c<ur>açom. ffeyta em tuy era et {26} dia sobr<e> d<i>tos t<estemoya>s q<ue> forom p<re>sentes afonsso f<e>rn<ande>s not<ari>o detuj gonçaluo Ro<drige>s not<ari>o de Redondela et p<er>o de varaas {27} gonçaluo Nunez coo<n>gos da d<i>ta igl<e>ia de tuy et out<r>os Jt despoys desto logo em este dia & era sobr<e> d<i>to {28} od<i>to f<e>rna<n> p<ere>s conmjgo d<i>to not<ari>o foj aa igll<e>ia cath<e>dral da d<i>ta çidade de tuj E fezo Juntar em Cabidóó e<n>no {29} lugar acostumado daya<n> p<er>sonas et coo<n>gos da d<i>ta igll<e>ia Conuem asab<e>r don giralde anes daya<n> garçia afon<sso> {30} arçid<ia>go de mjn<n>or apariço p<ere>s thesour<eyr>o Ma<r>tim barreyros p<er>o an<e>s g<onçal>uo Nunez p<er>o de varáas Ruj p<e>ll<ae>s steuóó {31} d<omin>g<e>s do pestigóó saluador f<e>rn<ande>s st<euo>o d<omin>g<e>s do çeleyro Ma<r>tim de maçeeyra Ma<r>tim afon<sso> Nicolao ean<e>s Johan go<nçalue>s cardel {32} f<e>rna<n> m<arti>s lopo

f<e>rn<ande>s coo<n>gos da d<i>ta igl<e>ia detuj E ell<e>s todos Juntados od<i>to f<e>rna<n> p<ere>s p<or> poder da d<i>ta p<ro>c<ur>açom {33} disso et outorgou em nom<e> do d<i>to afonsso lobato q<ue> el pasadas as d<i>tas vozes contiudas e<n>na d<i>ta p<ro>c<ur>açom daua {34} et outorgaua aos d<i>tos deam et cabidóó da d<i>ta igl<e>ia detuj ad<i>ta cassa et bẽes q<ue> o d<i>to afonso go<nçalue>s avia e<n>na d<i>ta {35} çidade detuy et e<n>no d<i>to val de maloẽs et de pesegeyro s<egund>o sse contíjna e<n>na d<i>ta p<ro>c<ur>açom seg<und>o lle era Mandado {36} p<or>lo d<i>to afonsso go<nçalue>s e<n>na d<i>ta p<ro>c<ur>açom p<or>la d<i>ta condiçom q<ue>sse e<n>na d<i>ta p<ro>c<ur>açom contíjn<n>a q<ue> os d<i>tos deam. {37} et cabidóó acabadas as d<i>tas vozes contiudas e<n>na d<i>ta p<ro>c<ur>açom depoys q<ue> ad<i>ta cassa et bẽes fossem em {38} poder do d<i>to cabidóó fezessem hũu anju<er>sario ao d<i>to afonso go<nçalue>s de hũa mjssa cantada co<n> sua oras em {39} cada hũu ano E q<ue> fossem sobr<e> el depoys da d<i>ta mjssa et lle dissesem hũu Responsso por [marxe inferior: Joh<a>n rro<drige>s not<ar>io] {f 1v} {1} sua alma E logo os d<i>tos deam p<er>sonas et coo<n>gos da d<i>ta igll<e>ia disserom q<ue> ell<e>s gradesçiam moyto Ao d<i>to Afonsso go<nçalue>s oq<ue>lles {2} asi fazja et q<ue> acabadas as d<i>tas vozes q<ue> elles & os q<ue> viessen apos elles faria<n> od<i>to anju<er>sario porla alma do d<i>to afonsso {3} go<nçalue>s en cada hũu ano s<egund>o q<ue>o d<i>to afonsso go<nçalue>s mandaua E estabelesçerom logo ont<re> si et ordenaron od<i>to anju<er>sario e<n>na d<i>ta igl<e>ia {4} detuy porla alma do d<i>to afonsso go<nçalue>s em cada hũu ano p<ar>a senp<re> tres dias andados do mes dabril des q<ue> as d<i>tas vozes fose<n> {5} pasadas eta d<i>ta cassa et bẽes en poder do d<i>to cabidóó esto foj e<n>no d<i>to cabidóó era & dia sobr<e> d<i>tos t<estemoya>s q<ue> foron p<re>sentes {6} as sobr<e> d<i>tas p<er>sonas et coo<n>gos Johan da lagia vogado gonçaluo p<er>es not<ari>o esteuóó ean<e>s port<eyr>o do cabidóó et out<r>os E {7} eu vaasco m<arti>s not<ari>o sobr<e> d<i>to q<ue> aesto p<re>sent<e> fuy co<n> as d<i>tas t<estemoya>s et ad<i>ta p<ro>c<ur>açon et estrom<en>to Juso esc<r>ipto [lat.: sub] ad<i>ta p<ro>c<ur>acon {8} em mjn<n>a p<re>sença fiz esc<r>ipuir et em ela puge meu nom<e> et signal em t<e>s<temoy>o de v<er>dade ¶ oqual estrome<n>to asi p<re>sentado ad<i>ta {9} costança lobata de sua p<ro>pia & liu<re> voo<n>tade et porla alma do d<i>to do d<i>to[136] afonsso lobato seu padre et porla sua, disso q<ue> {10} daua et outorgaua Aaa

[136] A repetición é do texto.

d<i>ta igl<e>ia de tuy et cabidóó dela en doaçon asi como doaçon podia seer fort<e> & firme et valer ont<re> {11} biuos p<ar>a todo senp<re> Ja mays todos los d<i>tos bẽes contiudos e<n>no d<i>to estrome<n>to q<ue> asi p<re>sentaua et todo od<e>r<ey>to boz et {12} auçom q<ue> ela em elles avia et segundo q<ue> elles aela p<er>teesçiam em q<ua>l q<ue>r man<eyr>a et sse demetia delles em sua vida et {13} des aq<ui> em deant<e> p<or> tal pl<ey>to et condiçom q<ue> as p<er>sonas et coo<n>gos q<ue> fossen da d<i>ta igl<e>ia fossem thudos & obligados de diz<er> {14} des aq<ui> em deante od<i>to anju<er>sario porla alma do d<i>to seu padre et sua em cada hũu ano seg<und>o q<ue>sse e<n>no d<i>to estromento {15} p<or> ela p<re>sentado <con>tíjn<n>a E q<ue> toda posse et teença et d<e>r<ey>to q<ue> ela e<n>nos d<i>tos bẽes avia disso q<ue> des aq<ui> emdeant<e> todo {16} otiraua et amouja desi et de todas suas vozes et h<er>deyros et opoyna et t<ra>spassaua e<n>na d<i>ta igl<e>ia et cabidóó d<e>la {17} E q<ue> os ouuessem des aq<u>i em deant<e> porla d<i>ta g<ui>ssa et condições sobr<e> d<i>tas E de mays q<ue> leixaua et desenbargaua {18} Aa d<i>ta igl<e>ia detuy tanben des aq<u>i endeant<e> et p<ar>a senp<re> todoslos bẽes q<ue> ela tíjn<n>a ou tragia ou out<r>os por ela en q<ua>l q<ue>r {19} man<eyr>a q<ue> p<er>teeçia Aacapela q<ue> chaman dafon<sso> ean<e>s fillo fremoso et llos demetia q<ue> os ouuessen et fezessen dell<e>s et em ell<e>s {20} toda sua liu<re> boo<n>tade et od<i>to Cabidóó asio outorg[sobrescrito: a]ro<n> em si et Reçeberom os bẽes <con>tiudos e<n>no d<i>to estrome<n>to E p<ro>metero<n> {21} des aq<u>i adeant<e> desse d<inne>i<ro>s od<i>to anju<er>sario porla alma do d<i>to afonsso lobato seg<und>o q<ue>sse e<n>no d<i>to estrom<en>to p<re>sentado p<or>la d<i>ta {22} costança lobata contíjn<n>a E aderon por liu<re> et por q<u>ite Aad<i>ta costança afonso et suas bozes et h<e>rdeyros en q<ua>l q<ue>r {23} man<eyr>a q<ue> fosse do d<i>to foro & bẽes q<ue> p<er>teesçiam aad<i>ta capela dafonsso ean<e>s fillo fremosso et q<ue>os Reçebiam em si seg<und>o {24} d<i>to he E desto od<i>to Cabidóó et costança lobata pedirom senllos estromentos ffeyto e<n>no d<i>to cabidóó da d<i>ta igll<e>ia detuy {25} dez et oyto dias do mes de Nouenbre do Ano do Nasçime<n>to de nosso sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll et q<ua>t<r>oçentos et dez & septe {26} Anos t<estemoya>s q<ue> forom p<re>sentes as d<i>tas p<er>sonas et coo<n>gos et Johan Ro<drige>s port<eyr>o do d<i>to cabidóó et afonso go<nçalue>s port<eyr>o dob<is>po {27} detuy E gonçaluo ferreyro morador<e>s em tuy et out<r>os.

{28} [m2: E eu Johan Rodrigues not<ar>io sobr<e> d<i>cto q<ue> Aesto co<n> as d<i>tas t<estemoya>s p<re>sent<e> fuy & este estrom<en>to {29} p<or> ma<n>dado & outorgam<en>to do d<i>cto Cabidoo & da d<i>ta Costança Affonsso fiz sc<r>iujr & aq<u>i {30} meu nome & signal pug<e> em t<e>s<temoy>o de v<er>dade.]

[signo]

9.2.2. EGPAdoc-0121

{f1r} [marxe superior: cast.: Tuy Aniuersarias] [marxe superior: cast.: Cortiñas de Reimillo junto alapuerta de el arco p. 3 Lib. Sub] [marxe esquerda: *** eluira go<nçalue>s das adegas]{1} Sabean todos q<ue> sseendo Juntados en Cabidóó en<n>na craustra da igl<e>ia detuy p<or> son de Campãa tanjuda seg<und>o q<ue> han de seu costume {2} gomez Nunez coo<n>go et vig<ari>o en lugar de dea<n> vacant<e> odayadego et afonso d<omin>g<e>s chant<re> et steuóó suarez thesour<eyr>o et {3} lopo Rodriges arçid<ia>go de montes et Nicolao d<omin>g<e>s Johan ff<e>rn<ande>s p<ere>s gonçaluo ean<e>s et ma<r>tim moniz p<er>ssonas & coo<n>gos {4} da d<i>ta igl<e>ia detuy fazentes cabidóó avido deligent<e> trautado sobr<e> esto q<ue>sse segue, mj<n> Johan Rodrig<e>s not<ari>o publico Jurado {5} da çidade et do b<is>pado de tuy et das t<estemoya>s adeant<e> sc<ri>ptas Entom os d<i>tos vig<ar>io p<er>sonas et coo<n>gos de consentim<en>to do d<i>to g<onçalu>o {6} ean<e>s teeçeyro das anju<er>ssarias da d<i>ta igl<e>ia detuy em seu nom<e> et da d<i>ta igll<e>ia Aforarom derom et outorgarom Aforo Aeluira {7} go<nçalue>s filla de Nuno g<onçalue>s not<ari>o q<ue> foy detuy & moradora q<ue> he e<n>na d<i>ta çidade aela em sua vida et aduas vozes despois {8} dela hũa despos out<ra> p<or> ordem & sse no<n> fossen nomeadas as vozes q<ue> fossen aq<ue>lles q<ue> de d<e>r<ey>t<o> h<e>rdassen seus bẽes., <con>uem {9} asab<e>r acortina q<ue> estaua aç<er>q<ua> da font<e> de Reymjllo da par da d<i>ta çidade detuy q<ue> p<ar>tia da hũa p<ar>te co<n> cortina de alu<ar>o {10} vaasq<ue>z et da out<ra> co<n> cortina q<ue> tragia D<omin>go p<ere>s et Ruy p<ere>s not<ari>os de tuy et ya topar <con>tra o Rio de mj<n>no et <con>tra {11} çima <con>tra aporta do arq<u>o Aq<ua>l cortina lles asi aforarom co<n> todas suas entradas et seydas d<e>r<ey>tos et p<er>teenças & p<or> tal {12} pl<ey>to et condiçom q<ue> a d<i>ta eluira g<onçalue>s et vozes laurassen et ap<ro>ueytassen ben ad<i>ta cortina em tal man<eyr>a q<ue> no<n> despereçesse {13} por mj<n>gua de

lauor et de bóó Rep<ar>am<en>to E q<ue> ela et as d<i>tas vozes q<ue> despoys dela viessen dessen Ao teeçeyro q<ue> {14} teuessem as d<i>tas anju<er>sarias tres ll<iu>r<as> de branq<ua>s em cada hũu ano por foro Renda et pensom et q<ue> fossem pagas {15} por los t<er>ços do Ano s<egund>o q<ue> he costume desse pagarem as out<ra>s Rendas do d<i>to cabidóó seendo s<er>uentes et [marxe inferior: Joh<a>n rro<drige>s nota<ar>io] {f 1v} {1} obedientes Ao d<i>to teençeyro co<n> ad<i>c<t>a Renda no<n> lle parando out<r>o sen<n>or a Rosto por elo et avendo de vender {2} ou empen<n>orar o d<e>r<ey>to q<ue> ouuessen en<n>o d<i>to foro por Razon da be<n>feytoria q<ue> y fezessen q<ue> o fezessen Ao d<i>to cabidóó {3} tanto por tanto frontandóó co<n> el p<ri>meyrament<e> et no<n> oq<ue>rendo elles q<ue> entom ofezessen Aa tal p<er>soa q<ue> fosse {4} sua ygual q<ue> pagasse ad<i>ta Renda et <con>p<ri>sse et agardasse o contiudo em este estrom<en>to et aseymento das d<i>tas {5} vozes q<ue> ad<i>ta cortina ficasse liure & q<u>ite et dessenbargada Aad<i>ta igll<e>ia detuy et cabidóó dela co<n> toda {6} sua benfeytoria E as d<i>tas p<er>sonas & coo<n>gos obligarom os bees da sua messa aanparar et defender {7} ad<e>r<ey>t<o> aad<i>ta eluira g<onçalue>s et suas vozes co<n> od<i>to foro q<ue>lles as i fazjam de q<ue>n q<ue>r q<ue> os demandasse ou em{8}bargasse E ad<i>ta eluira g<onçalue>s asio outorgou et Reçebeu em si od<i>to foro porla g<ui>ssa et condiçõos {9} sobr<e> d<i>tas [lat.: sub] obligaçom de seus bẽes q<ue> p<ar>a elo obligou., feyto e<n>no d<i>to cabidóó dez et Noue {10} dias do mes de março Ano do Nascime<n>to de nosso sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll et q<ua>trocentos et dez et oyto {11} Anos t<estemoya>s q<ue> forom p<re>sentes as d<i>tas p<er>sonas et coo<n>gos et vaasco lourenço not<ari>o de tuy et Johan R<odrige>s {12} porteyro do d<i>to cabidóó et out<r>os.

{13} [m2: E eu Johan Rodriguez not<ari>o sobr<e> d<i>cto q<ue> A esto todo co<n> as d<i>tas t<estemoya>s p<re>sent<e> fuy {14} & este estrom<en>to p<or> ma<n>dado & out<or>gamento do d<i>to cabido & da d<i>c<t>a eluira g<onçalue>s {15} fiz sc<r>iuir & aq<u>i meu nome & signal pug<e> em t<e>s<temoyo> de v<er>dade.]

[signo]

9.2.3. EGPAdoc-0122

{f 1r} [marxe superior: cast.: Tuy mesa y Aniuersarias] [marxe superior: cast.: Casas en tal portal p. 6 Lib. dias] [marxe esquerda: *** costança ean<e>s ***] {1} Ano do Nasçimento de nosso sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll et q<ua>trozentos et dez et oyto anos víjnt<e> et hũu dias do mes {2} de março Sabean todos q<ue> seendo Juntados em cabidóó p<or> ssom de canpãa tanjuda seg<und>o q<ue> han de sseu {3} costume, gomez Nunez coo<n>go da igl<e>ia detuy vig<ar>io em lugar de daya<n> vacant<e> odayadego et affonsso d<omin>g<e>s {4} chant<re> Johan mjg<e>ll<e>s arçid<ia>go de mjn<n>or steuóó suarez thesour<eyr>o & lopo Rodrig<e>s arçid<ia>go de mo<n>tes {5} Johan f<e>rn<ande>s f<e>rna<n> p<ere>s gonçaluo Ro<drige>s Johan steues et M<ar>tim monjz p<er>sonas et coo<n>go da d<i>ta igll<e>ia de {6} tuy fazentes cabidóó auudo deligente trautado sobr<e> esto q<ue>sse segue, mj<n> Johan Ro<drige>s not<ari>o publico Jurado {7} da çidade & do b<is>pado detuj co<n> as t<estemoya>s adeant<e> sc<r>iptas p<re>sent<e> fuy, Enton paresçeu y e<n>no d<i>to cab<ido>o {8} Eluira go<nçalue>s moll<e>r q<ue> foy de Johan Nunes scud<eyr>o q<ue> foy do b<is>po de tuy E disso q<ue> costança p<ere>s filla {9} de apariço p<ere>s thesour<eyr>o q<ue> fora da d<i>ta igl<e>ia lle fezera doaçom p<ar>a todo senpre Ja mays do foro {10} das cassas em q<ue> ela morara q<ue> era<n> da d<i>ta igl<e>ia detuy q<ue> estauam Ant<e> s<an>ta M<ar>ia do portal q<ue> p<ar>tia {11} da hũa p<ar>te co<n> cassas q<ue> ora tijn<n>a<n> fillos de Johan de paramos cl<er>igo q<ue> fora do coro da d<i>ta igl<e>ia detuy {12} E da out<ra> p<ar>te co<n> cassas em q<ue> ora moraua afonso est<eu>es et entestaua e<n>no exido q<ue> ora tragia Joha<n> {13} m<arti>s cl<er>igo do d<i>to coro detuy et saay p<or> portas Aa Rua das adegas E q<ue>lle fezera ad<i>ta doaço<m> {14} p<or> tal pl<ey>to et condiçom q<ue> ela et suas vozes pagassem oforo q<ue> ad<i>ta costança p<ere>s avia de dar et pag<ar> {15} aad<i>ta igll<e>ia detuy segundo q<ue> todo esto et out<ra>s coussas mays <con>p<ri>da<men>te era contiudo e<n>na d<i>ta c<art>a de {16} doaçom q<ue>lle ad<i>ta costança p<ere>s fezera aq<ua>l logo mostrou e<n>no d<i>to cabidóó et era sc<r>ipta em p<ur>gameo {17} de coyro firmada do nom<e> et ssignal de vaasco lourenço not<ari>o detuy E q<ue> ela agora de sua [marxe inferior: Joh<a>n Ro<drige>s not<ar>io] {f 1v} {1} p<ro>pia et liure voo<n>tade demetia por si et por todas suas vozes et h<er>deyros et Renu<n>çiaua todo od<e>r<ey>to voz et {2} auçom q<ue> avia e<n>nas d<i>tas cassas e<n>no d<i>to cabidóó poendo et t<ra>spasando ad<i>ta doaçon e<n>no d<i>to cabidóó et {3} seus subçesor<e>s p<ar>a todo ssenpre E od<i>to cabidóó

Reçebeu em si ad<i>ta Renu<n>çiaçon et demjtimento das d<i>tas {4} cassas seg<und>o q<ue>llas ad<i>ta eluira go<nçalues> daua et q<ue>dauam por liure et q<ui>te Aad<i>ta eluira go<nçalue>s & suas vozes do {5} foro et Renda da d<i>ta cassa et Refazem<en>to delas ata este p<re>sent<e> dia pagando od<i>to foro seo deuia ata aq<ui>. {6} E logo p<re>sent<e> mj<n> d<i>to not<ari>o od<i>to cabidóó derom et outorgarom Aforo et por nome de foro as d<i>tas casas {7} asi deuissadas Acostanca ean<e>s sua yrmãa moradeyra e<n>na çidade detuy aela em sua vida et em hũa {8} voz et duas vozes despoys dela hũa despos outra p<or> ordem et sseno<n> fossem nomeadas as d<i>tas {9} vozes q<ue> fossem aq<ue>lles q<ue> de d<e>r<ey>to h<e>rdarem seus béés As q<ua>es casas lle as i aforarom co<n> todas suas {10} entradas et seydas e<n>no alto et e<n>no baixo et p<or> tal pl<ey>to et condiçon q<ue> ad<i>ta costança ean<e>s et as d<i>tas vozes {11} apos ela Refaçam et Reparem et ag<ui>ssem et Adubem as d<i>tas cassas de parede de madeyra de tolla[137] et das {12} outras cousas q<ue>lle asi fezerem mester et as mantenan como no<n> dessfalescan por mj<n>gua por mj<n>gua[138] de {13} lauor et de boo Reparam<en>to et q<ue> dem em cada hũu ano ao d<i>to cabidóó porforo et Renda & pensson ela {14} et as d<i>tas vozes seys ll<iu>r<as> de brancas q<ue> son dez et seys m<o>r<auedi>s de moeda vella dando os dez m<o>r<auedi>s {15} ao teençeyro das anju<er>sarias et os seys m<o>r<auedi>s diserom q<ue> eram da capela de don pedro afonso E {16} os pagassem asi cada hũu ano porlos t<er>ços do ano <con>tando oano de k<a>ll<enda>s agostas ak<a>ll<enda>s agostas s<egund>o {17} ocabidóó acostuma de trager suas Rendas E q<ue> sejan obedientes ao d<i>to cabidóó co<n> ad<i>ta penssom {18} E sse ouuerem de vender ou empen<n>orar o d<e>r<ey>to q<ue> ouuerem e<n>na d<i>ta cassa por algũa benfeytoria ssea {19} y fezerem q<ue> o façan ant<e> ssab<e>r ao d<i>to cabidóó et llo façam tanto por tanto ant<e> q<ue> aout<r>o algũu E nono {20} q<ue>rendo elles q<ue> entom opossam faz<er> apesoa ygual desi q<ue> faça et <cun>pra o d<i>to foro cada ano Ao {21} d<i>to cabidóó seg<und>o ad<i>ta foreyra he tiuda E acabadas as d<i>tas vozes q<ue> as d<i>tas cassas fiq<ue>n ao {22} d<i>to cabidóó liures et desenbargadas co<n> sua benfeytoria E apostrum<eyr>a voz ou seus h<e>rdeyros {23} sejam tiudos de leixar as d<i>tas cassas feytas et Reparadas ao d<i>to cabidóó E od<i>to cabidóó. {24} obligou os bẽes da sua messa aanparar et defender ad<e>r<ey>to Aa d<i>ta costança ean<e>s et suas vozes {25} co<n> o d<i>to foro q<ue>lles asi fazja de q<ue>n q<ue>r q<ue>llo demandasse, ou enbargasse E ad<i>ta

[137] *Lapsus calami*: debería ser *tella*.
[138] A repetición é do texto.

costança ean<e>s q<ue> p<re>sent<e> {26} estaua Reçebeu em si o d<i>to foro et as d<i>tas cassas porlo foro et <con>dições sobr<e> d<i>tas obligando seus {27} bẽes aelo et [lat.: sub] pena de pagar ao d<i>to cabidóó dozentos m<oraued>js p<ar>ao teer <con>pr<ir> et agardar esto foj {28} em tuy e<n>no d<i>to cabidóó era et dias sobr<e> d<i>cto<s> t<estemoya>s q<ue> foro<n> p<re>sent<e>s as d<i>tas p<er>sonas et can<oni>cos.

{29} [m2: E eu Johan Rod<r>igues not<ar>io sobr<e> d<i>cto q<ue> Aesto todo co<n> as d<i>tas t<estemoya>s p<re>sent<e> fuy {30} & este estrom<en>to p<or> ma<n>dado & outorgam<en>to das d<i>tas p<ar>tes fiz sc<r>iujr & aq<u>i meu {31} nome & signal pug<e> en t<e>s<temoy>o de v<er>dade.]

[signo]

9.2.4. EGPAdoc-0123

{f 1r} [marxe superior: est<r>om<en>to deluira go<nçalue>z das adegas] {1} Ano do Nasçimento de nosso sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll et q<ua>troçentos et dez [sobrescrito: & oyto] anos vijnt<e> et hũu dias do mes de {2} março Sabean todos q<ue> sseendo Juntados em cabidóó da caustra da igll<e>ia detuy p<or> son de canpaam tanjuda seg<und>o q<ue> {3} han de costume gomez Nunez coo<n>go da d<i>ta igll<e>ia detuy vig<ar>io em lugar de daya<n> vacant<e> odayadego et affonsso {4} d<omin>g<e>s chant<re> et Johan mjg<e>ll<e>s arçid<ia>go de mjn<n>or et steuóó suarez thesour<eyr>o et lopo Rodrig<e>s arçid<ia>go de montes Joha<n> {5} f<e>rn<ande>s f<e>rna<n> p<ere>s gonçaluo Ro<drige>s Johan esteuez et Ma<r>tim monjz p<er>sonas et coo<n>gos da d<i>ta igll<e>ia de tuy fazentes cabidóó {6} avudo deligent<e> trautado sobr<e> esto q<ue>sse segue mj<n> Johan Ro<drige>s not<ari>o de tuy p<re>sent<es> as t<estemoya>s adeant<e> sc<r>iptas. Eluira go<nçalue>s {7} morador e<n>na çidade detuy filla de Nuno go<nçalue>s not<ari>o q<ue> foy detuy disso q<ue> tareyja m<arti>s sua madre morador q<ue> fora da {8} d<i>ta çidade Aforara do d<i>to cabidóó p<ar>a si et p<ar>a tres vozes hũas cassas q<ue> era<n> do d<i>to cabidóó q<ue> estauan e<n>na {9} Rua das adegas em q<ue> morara d<omin>ga Johan<e>s moll<e>r q<ue> fora de p<er>o f<e>rn<ande>s aparellador E q<ue> p<ar>tian da hũa p<ar>te co<n> cassas {10} do d<i>to cabidóó em q<ue> Nuno go<nçalue>s not<ari>o de tuy sseu padre morara et da outra co<n> as cassas do d<i>to cabidóó em q<ue> moraua {11}

Johan colaço et q<ue> tíjn<n>a hũu balcon sobr<e>la Rua E q<ue> as tíjna aforadas por <con>tia ç<er>ta et condições segundo q<ue>sse {12} mays conp<ri>dament<e> contíjn<n>a em hũu estromento de foro q<ue>lle o d<i>to cabidóó fezera q<ue> logo p<re>sent<e> mj<n> d<i>to not<ari>o mostraua {13} ao d<i>to cabidóó oqual era sc<r>ipto em purgameo et firmado do nome et signal de M<ar>tim afonso coo<n>go et not<ari>o detuj {14} E q<ue>a tareyja m<arti>s sua madre sse finara deste mu<n>do p<ar>a deus et q<ue> ela subçedera od<i>to foro E q<ue> ela agora {15} Renu<n>çiaua od<i>to foro q<ue> asi fora f<ey>c<t>o Aad<i>ta tareyja m<arti>s & q<ue> ela asi subçedera e<n>nas mãaos do d<i>to cabidóó & {16} lles pedia et Rogaua q<ue>lla aforassem nouament<e> aela eta tres vozes as d<i>tas cassas E od<i>to cabidóó Reçe{17}berom ad<i>ta Renu<n>çiaçon Aa d<i>ta eluira go<nçalue>s E deronlle logo et outorgarom Aforo et por nom<e> de foro nouame<n>te {18} As d<i>tas cassas asi deuisadas co<n> seu balcom entras et seydas deslo alto ata o baixo aela d<i>ta eluira go<nçalue>s en sua {19} vida et aduas vozes despoys dela p<or> orden hũa despos out<ra> q<ua>es ela nomear ou q<ua>es h<er>darem seus bẽes {20} de d<i>to [...] sse em outra g<ui>ssa no<n> forem nomeadas, p<or> tal pl<ey>to et condiçom q<ue> ad<i>ta eluira go<nçalue>s & as d<i>tas duas vozes {21} apos ela mantenam et Reparem as d<i>tas casas de pedra tella et madeyra & de todo aq<ue>lo q<ue> ouu<er> mester em g<ui>ssa {22} q<ue> no<n> desperescam por mj<n>gua de lauor et de bõo Rep<ar>amento E q<ue> dessen por foro et por Renda ao d<i>to cabidóó {23} E ao q<ue> por elles teuer o couto et teença daluelos seys ll<iu>r<a>s de brancas cada ano das ll<iu>r<a>s q<ue> fazen tres ll<iu>r<a>s oyto {24} m<o>r<auedi>s por foro Renda et pensom et os pagen porlos t<er>ços do ano <con>tando oano de k<a>ll<enda>s agostas a k<a>ll<enda>s agostas seg<und>o {25} o cabidóó acostuma de trager suas Rendas E sse ouuerem de vender ou empen<n>orar o seu d<e>r<ey>t<o> deste foro por {26} algũa benfeytoria sea y fezerem q<ue> o fezessem ao d<i>to cabidóó tanto por tanto E sseo elles no<n> q<ui>serem q<ue> ento<n> {27} ofezessen Aatal p<er>soa q<ue> fosse sua ygual q<ue> faça et conpra o d<i>to foro ao d<i>to cabidóó seg<und>o q<ue> a d<i>ta foreyra era {28} tiuda E acabadas as d<i>tas vozes q<ue> as d<i>tas cassas ficassen liures et q<ui>tes ao d<i>to cabidóó co<n> toda sua be<n>feitoria {29} et apostrumeyra voz ou seus h<e>rdeyros sejan thudos de leixar as d<i>tas casas feytas et Reparadas ao d<i>to {30} cabidóó E od<i>to cabidóó obligou os bẽes da sua messa Aanparar et defender ad<e>r<ey>to Aad<i>ta eluira go<nçalue>s et {31} suas vozes co<n> od<i>to foro q<ue>lles asi faziam E ad<i>ta eluira go<nçalue>s q<ue> p<re>sent<e> estaua Reçebeu

em si od<i>to foro {32} et as d<i>tas cassas p<or>lo foro et <con>dições sobr<e> d<i>tas obligando seus bẽes aelo Esto foy e<n>na d<i>ta çidade detuj {33} e<n>no d<i>to cabidóó Ano mes et dias sobr<e> d<i>tos t<estemoya>s as d<i>tas p<er>sonas et coo<n>gos.

{34} [m2: E eu Joh<a>n Rodrigues not<ari>o sobr<e> d<i>to q<ue> Aesto todo co<n>as d<i>tas p<er>ssoas & coo<n>gos p<re>{35}sent<e> fuy & este estrom<en>to p<or>ma<n>dado & out<or>gam<en>to das sobr<e> d<i>tas p<ar>tes fiz sc<r>iujr {36} & aq<u>i meu nome & signal pug<e> en t<e>s<temoy>o de v<er>dade no<n> enpeesca ou<er>bo Jnt<er>ljnado A a p<r>im<eyr>a {37} Regla onde diz ,& oyto, q<ue> eu d<i>c<t>o not<ari>o o corregj.]

[signo]

9.2.5. EGPAdoc-0124

{f 1r} [marxe superior: est<r>om<en>to da d<i>ta eluira go<nçalue>s] {1} Ano do Nasçimento de nosso sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll et q<ua>troçentos et dez et oyto Anos vijnt<e> et hũu dias do mes de {2} março, Sabean todos q<ue> seendo en cabidóó gomez Nunez coo<n>go de tuy vig<ari>o em lugar de daya<n> vacant<e> odayadego et {3} co<n> el juntados p<or> son de canpãa tanjuda e<n>no lugar acostumado segundo sseu costume p<re>sent<e> y co<n> o d<i>to vig<ari>o Afon<sso> {4} d<omin>g<e>s chant<re> Johan mjg<e>ll<e>s arçid<ia>go de mjn<n>or steuóó suarez thesour<eyr>o lopo Ro<drige>s arçid<ia>go de mont<e>s Johan f<e>rn<ande>s f<e>rna<n> p<er>es {5} gonçaluo Ro<drige>s Johan esteues et m<ar>tim monjz p<er>sonas & coo<n>gos da d<i>ta igll<e>ia fazentes cabidóó avido deligent<e> con{6}cordauel trautado sobr<e> esto q<ue>sse segue. mj<n> Johan Rodrig<e>s not<ari>o publico Jurado da çidade et do b<is>pado detuy p<r>esent<e> {7} co<n> as t<estemoya>s adeant<e> sc<r>iptas. Enton Paresçeu e<n>no[139] d<i>to cabidóó Eluira go<nçalue>s moradora e<n>na çidade detuy filla de {8} Nuno go<nçalue>s not<ari>o q<ue> foj detuy E diso q<ue> o d<i>to Nuno go<nçalue>s sseu padre Aforara do d<i>to cabidóó por tres vozes et por {9} ç<er>ta <con>tia et condições hũu pardin<eyr>o q<ue> era Ja cassa q<ue> estaua e<n>na Rua das adegas q<ue> era das p<er>tee<n>ças do

[139] Parece que hai un trazo por riba do comezo do <n>.

[***][140] {10} don ferna<n>do Aq<ua>l cassa p<ar>tia da hũa p<ar>te co<n> as cassas em q<ue> o d<i>to Nuno go<nçalue>s morara q<ue> era<n> do d<i>to cabidóó & p<er>teesçiam {11} a ateença daluelos et da outra p<ar>te p<ar>tia co<n> cassas do d<i>to cabidóó q<ue> teuera p<or> foro Sancha gorgullo morador {12} q<ue> fora da d<i>ta çidade et q<ue> ya topar e<n>no muro da vila et q<ue> vijn<n>a sayr Aa Rua das adegas seg<und>o q<ue>sse esto et {13} out<ra>s cousas mays conp<ri>dame<n>te <con>tijn<n>a em hũu estrome<n>to sc<r>ipto em p<ur>gameo firmado do nom<e> et signal de gonçaluo {14} p<er>es not<ari>o q<ue> fora de tuy q<ue> p<re>sent<e> mj<n> d<i>to not<ari>o mostrou ao d<i>to cabidóó E q<ue> o d<i>to Nuno go<nçalues> sse finara deste mu<n>do {15} p<ar>a deus et ela subçedera od<i>to foro E q<ue> agora ela q<ue>ria q<ue> o d<i>to cabidóó lle aforasse as d<i>tas cassas nouam<en>te {16} E q<ue> por ende ela Renu<n>çiaua et Renu<n>çiou todo od<e>r<ey>to q<ue> ela avia e<n>no d<i>to foro e<n>nas mãos do d<i>to cabidóó E {17} q<ue>lle pedia q<ue> Reçebessem em si ad<i>ta Renu<n>çiaçon E od<i>to vig<ari>o & cabidóó Reçeberom em si ad<i>ta Renu<n>çiaçon do {18} foro das d<i>tas cassas E logo od<i>to cabidóó aforarom derom et outorgarom Aforo agora nouame<n>te As d<i>tas cassas {19} asi deuissadas Aa d<i>ta eluira go<nçalue>s em sua bida et aduas vozes depos ela hũa despos out<ra> p<or> ordem q<ua>l ela nomear {20} ou q<ua>l de d<e>r<ey>to h<e>rdarem seus bẽes sse em outra g<ui>ssa nomeadas no<n> forem As q<ua>es cassas lle aforarom co<n> suas {21} entradas et seydas et deslo alto ata obaixo et p<or> tal pl<ey>to et condiçom q<ue> a d<i>ta eluira go<nçalue>s et suas vozes ag<ui>ssen {22} et reparem adube<n> et mantenam as d<i>tas cassas de pedra tella et madeyra et das out<ra>s coussas q<ue>lle fezere<n> mester {23} em tal man<eyr>a q<ue> no<n> desperescan por mj<n>gua de lauor et de bóó Rep<ar>am<en>to E q<ue> ad<i>ta eluira go<nçalue>s et suas vozes den {24} et pagem em cada hũu ano ao teençeyro das anju<er>sarias da d<i>ta igl<e>ia seys ll<iu>r<as> de brancas q<ue> montan dez et {25} seys m<o>r<auedi>s de dez d<i>n<ey>ros brancos omor<auedi> por foro Renda et penssom porlos t<er>ços do ano s<egund>o q<ue>sse acostuma de {26} pagar as out<ra>s Rendas do cabidóó E sse p<or> vent<ur>a ad<i>ta eluira go<nçalue>s ou algũas das d<i>tas vozes q<ui>serem vender {27} ou enpen<n>orar oseu d<e>r<ey>to do d<i>to foro por Razom da benfeytoria q<ue> y fezeren q<ue> o vandan[141] ou empenorem Ao d<i>to {28} cabidóó tanto por tanto ant<e> q<ue> aout<r>o algũu E seo d<i>to cabidóó no<n>

[140] Non foi posíbel transcribir esta palabra.
[141] *Lapsus calami*: debería ser *vendan*.

q<ui>ser seendo sobr<e>lo frontados q<ue> entom {29} opossam faz<er> ap<er>soa ygual de si q<ue> faça et <con>pra od<i>to foro cada ano ao d<i>to cabidóó E acabadas as d<i>tas {30} vozes q<ue> as d<i>tas casas co<n> toda sua benfeytoria aseym<en>to da t<er>çeyra voz fiqu<en> ao d<i>to cabidóó liures et q<ui>tes {31} et desenbargadas E p<er>meteu od<i>to cabidóó de no<n> yr <con>tra este foro em ni<n>hũu tpo p<ar>ao desfaz<er> Ant<e> obligaro<n> {32} os bẽes da sua messa Aanparar et defender ad<i>ta eluira go<nçalue>s ad<e>r<ey>to co<n> as d<i>tas cassas E ad<i>ta eluira go<nçalue>s q<ue> {33} p<re>sent<e> sia Reçebeu od<i>to foro porla g<ui>ssa et condições sobr<e> d<i>tas E obligou seus bẽes apagar od<i>to {34} foro et <con>pr<ir> et agardar o<con>tiudo em este estrome<n>to E desto as d<i>tas p<ar>tes ma<n>darom faz<er> dous estrome<n>tos {35} hũu tal como o out<r>o Esto foy e<n>no cabidóó da caustra da see detuy Ano m<e>s et dias sobr<e>d<i>tos t<estemoya>s {36} q<ue> forom p<re>sent<e>s as d<i>tas p<er>sonas & coo<n>gos.

{37} [m2: E eu Johan Rodr<i>guez not<ari>o sobr<e> d<i>to q<ue> Aesto co<n> as d<i>tas p<er>ssoas & coo<n>gos p<re>sent<e> {38} fuy & este estrom<en>to p<or> seu ma<n>dado & outorgam<en>to & da d<i>ta eluira go<nçalue>z fiz sc<r>iujr {39} & aq<u>i meu nome & signal pug<e> em t<e>s<temoy>o de v<er>dade.]

[signo]

9.2.6. EGPAdoc-0125

{f 1r} [marxe esquerda: est<ro>m<en>to de Alu<ar>o de *** de s<an>ta vaya] {1} Ano do Nasçimento de nosso Sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll et q<ua>troçentos et dez et oyto anos t<re>ze dias do mes de mayo {2} Sabea<n> todos q<ue> seendo Juntados em cabidóó p<or> son de canpáá tanjuda segundo q<ue> han de seu costume, gomez {3} nunez coo<n>go da igll<e>ia detuy vig<ari>o do dayadego vacant<e> et afonsso d<omin>g<e>s chant<re> et steuóó suarez thesour<eyr>o {4} et lopo Ro<drige>s arçh<idiag>o de montes Nicolao d<omin>g<e>s Johan f<e>rn<ande>s f<e>rna<n> p<ere>s Johan de saluat<e>rra gonçaluo Ro<drige>s steuóó {5} l<ouren>ço bach<e>ll<e>r em dec<re>tos Johan steu<e>s steuóó d<omin>g<e>s m<ar>tim monjz et Johan m<arti>s de gulãas p<er>sonas & coo<n>gos {6} da d<i>ta Jgll<e>ia de tuy E enp<re>sença de

mj<n> Johan Ro<drige>s not<ari>o publico Jurado da çidade & do b<is>pado {7} detuy et das t<estemoya>s adeant<e> sc<r>iptas Enton paresçeu y e<n>no d<i>to cabidóó maria an<e>s moll<e>r q<ue> foy de g<onçal>uo {8} pááz arrocheyro moradora em esta çidade detuy et disso q<ue> ela et esteuóó peq<ue>nino seu marido {9} q<ue> fora aforarom hũa vin<n>a ao d<i>to cabidóó q<ue> estaua aç<er>ca de s<an>ta vaya q<ue> he yndo p<ar>ao porto de {10} valença Aq<ua>l p<ar>tia da hũa p<ar>te co<n> acongrosta q<ue> vay da d<i>ta çidade de tuy p<ar>aos lagar<e>s de Ruy {11} m<arti>s not<ari>o et de afonsso f<e>rn<ande>s Juiz de tuy et da outra co<n> vjn<n>a de Jo<ha>n dalagea carpent<eyr>o et entesta {12} <con>tra fondo co<n> carreyro q<ue> vay ont<re> ela et a vijn<n>a de gonçaluo de soutoloure çapat<eyr>o et contra {13} çima e<n>na congrosta q<ue> vay p<ar>ao lagar de vaasco m<arti>s vezinos detuy E aq<ua>l lle aforaram aela et {14} ao d<i>to steuóó peq<ue>njno seu marido q<ue> fora por ç<er>tas vezes et por foro ç<er>to et pensson. Et q<ue> ela subçedera {15} od<i>to foro E q<ue> agora ela era vella et fraca et p<ro>ue et vyuua em tal man<eyr>a q<ue> no<n> podia laurar {16} ne<n> ap<ro>ueytar ad<i>ta vjn<n>a s<egundo> q<ue> era obligada ao d<i>to cabidóó E q<ue> por ende q<ue> ela Renu<n>çiaua et {17} Renu<n>çiou od<i>to foro en, mãos do d<i>to cabidóó et q<ue>lles pedia q<ue> teuessen abem delle Reçeb<e>r Ad<i>ta {18} Renu<n>çiaçon et dar por q<ui>te et por liu<re> do d<i>to foro et da Refeiçom del E logo od<i>to cabidóó visto {19} opedimento da d<i>ta Maria an<e>s et por q<ue> era v<er>dade oq<ue> ela dizia Reçeberom em si ad<i>ta Renu<n>çiaço<n> {20} E dero<n> por liure et por q<ui>te Aad<i>ta Maria an<e>s et suas vozes et h<e>rdeyros do d<i>to foro & Refeiçon del E {21} logo os d<i>tos vig<ari>o p<er>sonas & coo<n>gos por nome da sua messa aforarom derom et outorgarom aforo {22} et por nome de foro Aad<i>ta vjn<n>a co<n> sua h<er>dade em q<ue> estaua asi deuisada et co<n> sua deuessa {23} Aaluaro gomez de chẽelo scudeyro do sen<n>or dom Johan b<is>po detuy et asua moll<e>r lionor vaasq<ue>z {24} morador<e>s da d<i>ta çidade detuy Aanbos et dous em suas vidas et em hũa voz et aduas vozes {25} despos delles hũa despos outra p<or> ordem et sseno<n> forem nomeadas as vozes q<ue> fossem aq<ue>lles {26} q<ue> de d<e>r<ey>to h<e>rdarem seus bẽes

aq<ua>l vjn<n>a lle asi aforarom co<n> sua deuessa seg<und>o q<ue> a suia de trager {27} ad<i>ta Maria an<e>s et seu marido steuóó peq<ue>njno co<n> todas suas entradas & seydas d<e>r<ey>tos et {28} p<er>teenças et p<or> tal pl<ey>to et condiçom q<ue> elles et as d<i>tas vozes q<ue> despos delles viessen laurassen {29} eta p<ro>veytassem et Reparassem ad<i>ta vjn<n>a de g<ui>ssa q<ue> no<n> despereçesse por mj<n>gua de lauor & {30} de bõo Rep<ar>amento et q<ue> el eta d<i>ta moll<e>r em suas vidas desem em cada hũu ano por {31} foro Renda et penssom q<ui>nze m<o>r<auedi>s de moeda vella seg<und>o he costume desse pagar as out<ra>s {32} Rendas do d<i>to cabidóó E as vozes q<ue> despoys delles viessem q<ue> dessem o q<ua>rto do vjn<n>o {33} q<ue> deus desse e<n>na d<i>ta vjn<n>a Aadorna em cada hũu ano et q<ue> esto todo dessem Ao tee<n>çeiro {34} et Rendeyro q<ue> teuesse adizjmaria de s<an>ta vaya co<n> suas p<er>teenças E q<ue> fossem obedie<n>tes {35} ao d<i>to cabidóó et teençeyro da d<i>ta Renda co<n> ad<i>ta Renda et no<n> lle parasse out<r>o Sen<n>or {36} aRostro co<n> oseu d<e>r<ey>to E avendo de vender ou empenorar o d<e>r<ey>to q<ue> ouuessem e<n>no d<i>to foro, {37} por Razon da benfeytoria q<ue> y fezessem [engadido: q<ue>o fezesem] ao d<i>to cabidóó atanto por tanto frontando co<n> {38} elo p<ri>meyram<en>te E no<n>no q<ue>rendo el q<ue> entom opodessem faz<er> aatal p<er>soa q<ue> fossen seus [marxe inferior: Joh<a>n Ro<drige>s not<ar>io] {f 1v} {1} yguaes q<ue> <con>p<ri>ssem et agardassen o <con>tiudo em este estrom<en>to et aseymento das d<i>tas vozes q<ue>a d<i>ta vjn<n>a ficasse liure {2} et q<ui>te et desenbargada ao d<i>to cabidóó co<n> toda sua benfeytoria et od<i>c<t>o cabidóó obligou os bẽes da sua messa aanp<ar>ar {3} & defender ad<e>r<ey>to aos d<i>tos foreyros co<n> od<i>to foro q<ue>lles asi fazjam de q<ue>n q<ue>r q<ue>os demandassem ou enbargassem E {4} od<i>to aluaro gomez q<ue> p<re>sent<e> estaua por si et porla d<i>ta sua moll<e>r q<ue> no<n> estaua p<re>sent<e> porla q<ua>l obligou seus bẽes {5} q<ue> ela ouuesse esto por firme & por estau<e>l asi o outorgou et Reçebeu p<ar>a si et p<ar>a ela et vozes od<i>to foro porla g<ui>ssa {6} et <con>dições sobr<e> d<i>tas Esto foj e<n>no d<i>to cabidóó Ano mes et dias sobr<e> d<i>tos t<estemoya>s q<ue> forom

p<re>sentes as d<i>tas {7} p<er>sonas et coo<n>gos et Johan p<er>es de frades & Johan abade cl<er>igos do coro detuy et out<r>os.

{8} [m2: E eu Johan Rodriges not<ar>io sobr<e> d<i>cto q<ue> Aesto todo co<n>os d<i>c<t>os vig<ari>o p<er>soas & coo<n>gos & {9} t<estemoya>s p<re>sent<e> fuy & este estrom<en>to p<or> ma<n>dado & outorgam<en>to dos sobr<e> d<i>tos vig<ari>o p<er>ssoas {10} & coo<n>gos & do d<i>to Aluaro gom<e>z fiz sc<r>iujr & aq<u>i meu nome & signal pug<e> em t<e>s<temoyo> de {11} v<er>dade no<n> enpeesce os Jnt<er>ljn<n>ados onde diz ,q<ue>o, fezessem, q<ue> eu not<ari>o corregi.]

[signo]

9.2.7. EGPAdoc-0126

{f 1r} [marxe superior: cast.: mesa y Aniuersarias] [marxe superior: cast.: Heredad do Erbedeiro chouso do erbedeiro p. 6 L 5.] [marxe esquerda: ... abadesa & aseu fillo da vjn<n>a de Eruedeyro] {1} Ano do nasçem<en>to de noso sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll & q<ua>troçentos & dez & oyto anos noue dias do m<e>s {2} de sete<n>bre., Sabea<n> todos q<ue> seendo Afonso d<omin>g<e>s chantre Johan mjgẽes arçid<ia>go de mjn<n>or {3} st<e>uo suar<e>s thesour<eyr>o lopo Ro<drige>s arçid<ia>go de montes Nicolao d<omin>g<e>s f<e>rna<n> p<ere>s Ruj f<e>rn<ande>s g<onçal>uo Rodrig<e>s {4} Ruj munjs., Johan de salua t<e>rra st<e>uo l<ouren>ço bachell<e>r Johan affonso & Johan martis de gullã[sobrescrito: a]s, {5} p<er>sonas & coo<n>gos da igll<e>ia de tuj Juntados en cabidóó p<or> son de canpãa e<n>no lugar acostumado {6} fazent<e>s cabidóó auudo delegent<e> trautado sobr<e> esto q<ue> se sigue., mj<n> Johan Rodrig<e>s not<ari>o {7} publyco Jurado da çidade & do b<is>pado de tuj p<re>sent<e> co<n> as d<i>tas t<estemoya>s. Aparesçeu e<n>no d<i>to cabidóó {8} Margarida esteu<e>s s<er>uenta do d<i>to Ruj f<e>rn<ande>s coo<n>go & diso q<ue> vaasco Ro<drige>s seu fillo aq<uen> deus {9} de se[142]

[142] *Lapsus calami*: debería ser *seu*.

s<an>to parayso aforara do d<i>to cabidóó p<ar>a si & p<ar>a duas vozes despois del o chouso {10} q<ue> chama<n> do erbed<eyr>o q<ue> suya de trager afforada do d<i>to cabidóó Nuno go<nçalue>s not<ari>o q<ue> foj de tuj {11} seg<und>o Jaz valado & çerrado sobr<e> si., E p<or> tal pl<ey>to & co<n>diçom q<ue> ata çertos Anos ochantase {12} de vjn<n>a & fezese ende hũu laga<r> & feita ad<i>ta vjn<n>a & laga<r> q<ue> os ag<ui>sase & Rep<ar>ase {13} el & suas vozes en tal man<eyr>a q<ue> no<n> desp<er>eçese por mj<n>gua de lauo<r> & de bóó Rep<ar>am<en>to {14} E q<ue>o d<i>to v<as>co Ro<drige>s en sua vida dese ao d<i>to cabidóó en cada hũu Ano çinq<u>o ll<iu>r<as> de {15} brancas & as vozes q<ue> despois del viesen desen seis liuras de brancas durant<e> {16} o d<i>to foro, co<n>uen asab<e>r As duas t<er>ças Aamesa do cabidóó & hũa t<er>ça Aas anju<er>{17}sarias da d<i>ta igll<e>ia de tuj seg<und>o diso q<ue> se esto & out<ra>s cousas co<n>tijn<n>a mays co<n>p<r>idam<en>te {18} e<n>no estrom<en>to do foro q<ue> lle od<i>to cabidóó fezera E ora q<ue>o d<i>to v<as>co Ro<drige>s se finara {19} deste mu<n>do p<ar>a deus., sen fazer ma<n>da E testam<en>to & q<ue> ela por end<e> subçedia {20} od<i>to foro como sua madre., E q<ue> ela era vela & ffraca em tal man<eyr>a q<ue> no<n> podia {21} ma<n>tee<r> o d<i>to fforo seg<und>o q<ue> se co<n>tijn<n>a e<n>no d<i>to estrom<en>to E por em q<ue> ela Renu<n>çiaua E [marxe inferior: Joh<a>n Ro<drige>s not<ar>io] {f 1v} {1} E Renu<n>çiou o d<i>to foro, e<n>nas mãos do d<i>to cabidóó & lles pedia q<ue> Reçebesen en si a d<i>ta Renu<n>{2}çiaço<n> & adesem por liure & por q<ui>te do d<i>to foro & Refazem<en>to del & aaforase<n> aq<ue>n q<ui>sese<n> {3} E o d<i>to cabidóó diso q<ue> ell<e>s Reçebian em si ad<i>ta Renu<n>çiaço<n> & q<ue> daua<n> aa d<i>ta Marga{4}rida est<eue>s por liure & por q<ui>te del & a suas vozes & do Refazem<en>to del & Reçebuda {4} ad<i>ta Renu<n>çiaço<n> logo o d<i>to cabidóó por nom<e> de sua mesa Aforou deu & outorgou {5} Aforo o sobr<e> d<i>to luga<r> de erbedeyro ao d<i>to Ruj f<e>rn<ande>s coo<n>go en sua vida & aduas., {6} vozes despois del hũa despos out<ra> p<or> ordem & seno<n> fosem nomeadas ass vozes {7} q<ue> fose<n> aq<ue>ll<e>s q<ue> de d<e>r<ey>to h<e>rdase<n> seus bẽes porlo d<i>to foro g<ui>sa & co<n>dições

q<ue>o d<i>to v<as>co {8} Ro<drige>s tijn<n>a Aforado o d<i>to luga<r> do d<i>to cabidóó & seg<und>o q<ue>se em este d<i>to estrom<en>to co<n>tem {9} E od<i>to Ruj f<e>rn<ande>s asio outorgou & Reçebeu em sio d<i>to fforo p<or>la g<ui>sa & co<n>diçoes q<ue>o d<i>to {10} vaasco Rodrig<e>s o tijn<n>a Aforado., & se em este d<i>to estrom<en>to co<n>ten esto foj e<n>no {11} cabidóó da caustra da igll<e>ia de tuj ano m<e>s & dias sobr<e> d<i>tos t<estemoya>s q<ue> foro<n> p<re>sent<e>s as d<i>tas p<er>sonas & coo<n>gos.

{12} [m2: E eu Johan Rodrigues not<ar>io sobr<e> d<i>cto q<ue> Aesto todo co<n> as d<i>tas t<estemoya>s p<re>sent<e> fuy & este estrom<en>to p<or> {13} ma<n>dado & out<or>gam<en>to das sobr<e> d<i>tas p<ar>tes fiz sc<r>iujr & aq<u>i meu nome & signal pug<e> em t<e>s<temoyo> de v<er>dade.]

[signo]

9.2.8. EGPAdoc-0127

{f 1r} [marxe superior: *** benes] [marxe superior: <con>tracto de como amull<e>r de Jo<ha>n Ro<drige>s nouaas Re uoz dest<e>s bẽes deste est<ro>m<en>to] {1} Ano do Nasçime<n>to de nosso sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll et q<ua>troçentos et víjnt<e> et hũu anos t<r>íjnta dias do mes de oytubr<e> Sabean todos {2} q<ue> sseendo Afonsso d<omin>g<e>s chant<re> Johan mjg<e>ll<e>s arçid<ia>go de mjn<n>or Johan f<e>rn<ande>s gonçaluo Rodrig<e>s Johan de salua t<e>rra st<e>uo l<ouren>ço bacheller {3} iohan esteues steuóó d<omin>g<e>s de pesegeyro et Johan sen mal p<er>sonas et coo<n>gos da igl<e>ia detuy Juntos em seu cabidóó e<n>na {4} caustra da d<i>ta igl<e>ia e<n>no lugar acostumado p<or> son de canpãa tanjuda seg<und>o q<ue> han de seu costume E estando, ende p<re>sent<e>s {5} Johan Ro<drige>s nouaas escud<eyr>o morador e<n>na bjla de salua t<e>rra et aluaro gomes do chẽelo escud<eyr>o morador e<n>na d<i>ta çidade de {6} tuy, mj<n> Johan Ro<drige>s not<ari>o pu<bli>co Jurado da d<i>ta çidade et do b<is>pado detuj p<re>sent<e>

co<n> as d<i>tas p<er>sonas & coo<n>gos, Entom as {7} d<i>tas p<er>sonas et coo<n>gos asi como cabidoo, diserom <con>que os d<i>tos alu<ar>o gomes et Johan Ro<drige>s q<ue> bem sabia<n> q<ue> Maria aluar<e>z {8} moll<e>r del d<i>to Johan Ro<drige>s h<e>rdaua ameatade dos bẽes q<ue> forom et ficarom de lopo f<e>rn<ande>s daya<n> q<ue> foj da d<i>ta igll<e>ia detuy {9} por q<ua>nto era filla dalu<ar>o f<e>rn<ande>s Juiz q<ue> foj detuy yrmão q<ue> fora do d<i>to daya<n> et out<r>osi os fillos de vaasco ff<e>rn<ande>s escud<eyr>o {10} yrmão tanben do d<i>to daya<n> por Razon do d<i>to vaasco f<e>rn<ande>s seu padre em outra meatade E q<ue> el d<i>to cabidoo Req<ue>rira<n> {11} et diseram aad<i>ta Maria aluar<e>s et ao d<i>to Johan Ro<drige>s seu marido et ao d<i>to alu<ar>o gomes asi como titor q<ue> ficara de Rodrigo {12} et tareyja fillos do d<i>to vaasco f<e>rn<ande>s et Aleonor vaasq<ue>s moll<e>r del d<i>to alu<ar>o gomes filla tanben do d<i>to vaasco f<e>rn<ande>s {13} poys q<ue> asi h<e>rdaran os d<i>tos bẽes q<ue> ficara<n> do d<i>to daya<n> q<ue>lle dessem voz et posoeiro Aos foros q<ue> o d<i>to daya<n> tijn<n>a {14} do d<i>to cabidóó E q<ue> elles nu<n>ca o q<ui>serom faz<er> E q<ue> por ende q<ue>lles Req<ue>riam agora outra vez q<ue>lle q<ui>sessem dar voz {15} Aos d<i>tos foros q<ue> asi tijn<n>a od<i>to deam do d<i>to Cabidóó E logo os d<i>tos Johan Ro<drige>s nouaas por nome da d<i>ta sua {16} moll<e>r cujo p<ro>c<ur>ador disso q<ue> era et porla q<ua>l obligou seus bẽes de ela au<er> esto por firme et dar d<e>la outorgame<n>to {17} et Retificaçon E od<i>to alu<ar>o gomes porla d<i>ta sua moll<e>r obligandosse tanben et seus bẽes de ela au<er> esto por {18} firme et dar sua retificaçom et tanbe<n> em nome dos d<i>tos fillos do d<i>to vaasco f<e>rn<ande>s cujo titor era et de <con>senti{19}me<n>to et outorgam<en>to del d<i>to Johan Ro<drige>s nouaas, diserom q<ue> ell<e>s dauan et nomeauam por seg<unda> voz Aad<i>ta Maria {20} aluar<e>s moll<e>r del d<i>to Johan Ro<drige>s em estes bẽes q<ue> [***] d<i>to daya<n> tíjn<n>a aforados do d<i>to cabidóó q<ue> sse segue p<ri>m<eyr>a{21}ment<e> oforno cutineyro q<ue> esta em esta çidade detuy Jt ocassal et meo q<ue> chaman das pedrosas q<ue> he em amori<n> Jt as {22} p<er>teenças da capela do daya<n> don Johan

go<nçalue>s Jt o casal de fontãao couo co<n> suas p<er>teenças Jt as casas do outeiro {23} q<ue> forom de Johan p<ere>s oRuuio Raçoeyro q<ue> foj detuj et as cassas em q<ue> morou Maria gaga co<n> todaslas outras {24} cassas et p<er>teenças q<ue> co<n> elas Acostumaron de andar Jt ah<er>dade de s<an>ta vaya co<n> os pardineyros et deuessa s<egund>o q<ue>a {25} suya de trager lopo afon<sso>, seg<und>o q<ue> os d<i>tos bẽes Jazja<n> esc<r>iptos em estrome<n>tos q<ue> forom f<ey>tos Ao d<i>to daya<n> porlo {26} d<i>to Cabidóó ssegundo q<ue> forom mostrados ao d<i>to cabidóó E q<ue>lle pediam q<ue> Reçebessem Aad<i>ta Maria aluar<e>s {27} moll<e>r del d<i>to Johan Ro<drige>s e<n>na d<i>ta seg<und>a voz e<n>no foro dos d<i>tos bẽes E od<i>to cabidoo visto opedime<n>to dos d<i>tos {28} Johan Ro<drige>s et alu<ar>o gomes et os d<i>tos estromentos q<ue> asi forom feytos Ao d<i>to daya<n> dos d<i>tos bẽes Reçebero<m> {29} et tomarom, Aa d<i>ta Maria aluar<e>s porla d<i>ta segunda boz e<n>nos d<i>tos foros dos d<i>tos bẽes E desto as {30} d<i>tas p<ar>tes asi pedirom senllos estrome<n>tos ffeytos de hũu tenor. Esto foy e<n>no d<i>to cabidoo da d<i>ta caustra {31} Ano mes et dias sobr<e> d<i>tos t<estomoya>s q<ue> forom p<re>sentes as d<i>tas p<er>sonas et canonjcos et Johan abade cl<er>igo do coro detuy

{32} [m2: E eu Johan Rodrigues not<ar>io sobr<e> d<i>to q<ue> Aesto todo co<n> as d<i>tas p<er>ssoas & coo<n>gos p<re>sent<e> fuy {33} este estrom<en>to p<or> ma<n>dado & outorgam<en>to dell<a>s d<i>tas p<er>ssoas & coo<n>gos & dos d<i>tos Johan {34} Ro<drige>s & Aluaro gom<e>z fiz sc<r>iujr & aq<u>i meu nome & signal pug<e> em t<e>s<temoy>o de v<er>dade.]

[signo]

9.2.9. EGPAdoc-0128

{f 1r} [marxe superior: est<r>om<en>to enq<ue> a moll<e>r dalu<ar>o de cheelo & uoz da casa enq<ue> morou odea<n> lopo f<e>rn<ande>s] {1} Ano do Nasçimento de nosso sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll et q<u>atroçentos et

vijnt<e> et hũu anos t<r>íjnta dias do mes de oytubr<e> {2} seendo en Cabidoo segundo costume afonso d<omin>g<e>s chant<re> iohan mjg<e>ll<e>s arçid<ia>go de mjn<n>or Johan f<e>rn<ande>s gonçaluo Ro<drige>s {3} iohan de saluat<e>rra esteuoo lourenço iohan esteues esteuóó d<omin>g<e>s et Jo[sobrescrito: h]an sen mal p<er>sonas et coo<n>gos daigl<e>ia {4} detuy E estando y p<re>sent<e> aluaro gomez de chẽelo escud<eyr>o do b<is>po detuy et p<re>sent<e> mj<n> not<ari>o Jusso esc<r>ipto co<n> as d<i>tas {5} p<er>sonas et coo<n>gos Enton od<i>to aluaro gomes por nome de sua moll<e>r l<e>onor vaasq<ue>z et co<n> seu outorgame<n>to {6} del obl<i>gando seus bẽes q<ue> ela ouuesse por firme esto et estau<e>l et da sua Retificaçon et em nome de Rodrigo {7} et tareyja fillos q<ue> forom de vaasco f<e>rn<ande>s escud<eyr>o yrmãaos da d<i>ta sua moll<e>r cujo titor era deu ao d<i>to {8} cabidóó porla seg<unda> voz Aa d<i>ta leonor vaasq<ue>z sua moll<e>r e<n>no foro das cassas em q<ue> morou lopo f<e>rn<ande>s daya<n> {9} q<ue> estan aç<er>ca das cassas de steuóó damori<n> ca<r>pent<eyr>o seg<und>o q<ue> as aforarom ao d<i>to vaasco f<e>rn<ande>s nouame<n>te despois {10} do finame<n>to do d<i>to daya<n> E od<i>to cabidóó Reçeberom et tomaron aad<i>ta lionor vaasq<ue>z porla d<i>ta seg<und>a {11} voz do d<i>to foro esto foy e<n>no d<i>to cabidóó ano m<e>s et dias sobr<e> d<i>tos t<estemoya>s as d<i>tas p<er>sonas & coo<n>gos & Joha<n> abade.

{12} [m2: E eu Johan Rodrigues not<ar>io publico Jurado da çidade & do b<is>pado detuy q<ue> Aesto co<n> as d<i>ctas {13} p<er>ssoas & ca<no>nj<cos> & p<or> seu ma<n>dado & outorgam<en>to & do d<i>to Aluaro gom<e>z fiz sc<r>iujr & aq<u>i meu {14} nome et signal pug<e> em t<e>s<temoy>o de v<er>dade.]

[signo]

9.2.10. EGPAdoc-0129

{f 1r} [marxe superior: foro deluira go<nçalue>s das adegas da casa da Rua dos mjnotos esta ***] {1} Ano do nasçem<en>to de noso sen<n>or Jh<es>u

xp<crist>o de mjll & q<ua>troçentos & víjnt<e> & hũu anos dez & noue dias {2} do m<e>s de nouenbre., Sabea<n> todos q<ue> s<e>endo affon<sso> d<omin>g<e>s chantre & Johan mjgẽes arçid<ia>go de mjn<n>or {3} & st<e>uo suar<e>z thesour<eyr>o & lopo Ro<drige>s arçid<ia>go de mo<n>tes &g<onçal>uo Ro<drige>s Johan de salua t<e>rra Johan esteu<e>s {4} steuóó d<omin>g<e>s & Johan sen mal p<er>soas & coo<n>gos da igl<e>ia detuj Juntos em seu cabidóó e<n>no lug<ar> {5} acostumado p<or> son de canpãa ta<n>juda seg<und>o q<ue> ham de seu costume mj<n> Johan Ro<drige>s not<ari>o pu<bli>co {6} Jurado da çidade & do b<is>pado de tuj p<re>sent<e> co<n> as d<i>tas p<er>soas & coo<n>gos & t<estemoya>s adeant<e> esc<r>iptas[143] {7} entom od<i>to cabidóó de co<n>s[sobrescrito: e[144]]ntim<en>to de gonçaluo do souto cl<er>igo do coro de tuj q<ue> p<re>sent<e> esta{8}ua teenç<eyr>o das anju<er>sarias da d<i>ta igll<e>ia de tuj afforaro<n> dero<n> & outorgaro<n> aforo & por nom<e> {9} de fforo Aelujra go<nçalue>s ffilla de Nuno gonçalu<e>s notario q<ue> ffoj de tuj morador e<n>na d<i>ta çidade {10} & e<n>na Rua das adegas aela em sua vida & em hũa voz & aduas vozes despois, {11} dela hũa despos out<ra> p<or> ordem & seno<n> ffore<n> nomeadas as vozes q<ue> fose<n> aq<ue>ll<a>s q<ue> de d<e>r<ey>to {12} h<e>rdase<n> seus bẽes co<n>uen a sab<e>r hũa cassa q<ue> estaua e<n>na d<i>ta çidade e<n>na Rua dos {13} mjnhotos aqual casa era das d<i>tas anju<er>sarias q<ue> partia<n> da hũa p<ar>te co<n> casa de loure<n>ço {14} affonso carnjç<eyr>o & da out<ra> co<n> casa das d<i>tas anju<er>sarias q<ue> tijn<n>a afforada affon<sso> de go<n>dar {15} ca<r>pent<eyr>o q<ue> ffoj de tuj & entestaua co<n>tra as nesçesarias da d<i>ta igll<e>ia detuj & saay p<or> portas {16} Aa d<i>ta Rua dos mjnhotos e<n>na q<ua>l suya de mora<r> ynes ean<e>s ca<n>dieyra aqual casa lle {17} asy Afforaro<n> co<n> seu sotóó & sobrado & deslo alto ata obaixo & co<n> suas ent<ra>das seydas {18} d<e>r<ey>tos & p<er>teesças & p<or> tal pl<ey>to & co<n>diço<n> q<ue> a d<i>ta eluira go<nçalue>s & suas vozes Reparase<n> E [marxe inferior: Joh<a>n Ro<drige>s not<ar>io] {f 1v} {1}

[143] A parte final <tas> atópase moi esvaída no texto.
[144] Tampouco este <e> se atopa moi nítido no documento. Quizais se trate dunha corrección do escribán.

Refaça<n> E ag<ui>se<n> & ma<n>tena<n> ad<i>ta casa de pedra tella & mad<eyr>a E p<re>gadura & de todo aq<ue>llo {2} q<ue>lle ffez<er>en mester em tal man<eyr>a q<ue> no<n> desp<ere>sçese por mj<n>gua de lauo<r> & de bóó Rep<ar>am<en>to E {3} q<ue> ella & suas vozes desen ao teenç<eyr>o das d<i>tas anju<er>sarias por fforo Renda & pe<n>som {4} q<ua>tro ll<iu>r<a>s de bra<n>cas pagandoas em cada hũu ano por los t<er>ços de ano co<n>tando o ano de {5} k<a>ll<enda>s agostas a k<a>ll<enda>s agostas seg<und>o se acostuma<n> de pag<ar> as out<ra>s Rendas das d<i>tas Anj{6}u<er>ssarias séénd̃o ma<n>dados & obedient<e>s ao d<i>to cabidóó no<n>lle p<ar>ando out<r>o sen<n>ora Rostro {7} co<n> oseu d<e>r<ey>to & avendo de vend<e>r ou enpenora<r> o d<e>r<ey>to q<ue> ouuese<n> e<n>no d<i>to fforo por Razo<n> da {8} benf<ey>toria q<ue> y fezesem q<ue> o fezesem ao d<i>to cabidóó tanto por ta<n>to ffronta<n>do co<n> elo p<r>im<eyr>a{9}mente E no<n>no q<ue>rendo od<i>to cabidóó q<ue> ento<n> ofezesem Aatal p<er>soa q<ue> fose seu ygual {10} q<ue> pagase o d<i>to fforo & Renda & co<n>p<r>ise & ag<ar>dase o co<n>teudo em esste est<r>om<en>to & asaym<en>to {11} da postrum<eyr>a voz q<ue> a d<i>ta casa ficase liure [sobrescrito: q]<u>ite & desenba<r>gada & Rep<ar>ada ao d<i>to {12} cabidóó co<n> sua benf<ey>toria E ad<i>ta eluira g<onçalue>s asi o outorgou & Reçebeu en sy od<i>to {13} fforo p<or>la g<u>isa & co<n>dições sobr<e> d<i>tas [lat.: sub] obrigaço<n> de seus bẽes q<ue> p<ar>a elo obrigo E {14} [lat.: sub] pena seo asy no<n> co<n>p<r>ise & ag<ar>dase de pag<ar> ao d<i>to cabidóó dozentos m<o>r<auedi>s de mon<eda> {15} vella & apena pagada ou no<n> pagada q<ue> este d<i>to estrom<en>to ficase ffort<e> & ffirme {16} E valese e<n>no d<i>to t<en>po & vozes em el co<n>teudas E od<i>to cabidóó p<er>meteu de anp<ar>ar {17} & defend<e>r od<e>r<ey>to aa d<i>ta eluira go<nçalue>s & suas vozes co<n> od<i>to foro q<ue>lles asy fazjan de q<ue>n {18} q<ue>r q<ue>os sobr<e>lo dema<n>dasem ou enbargase<n> E desto as d<i>tas p<ar>tes pediro<n> senllos., est<r>om<en>tos ff<ey>tos de hũu tenor esto foj e<n>no d<i>to cabidóó da caustra da d<i>ta igll<e>ia {19} de tuj Ano m<e>s &dias sobr<e> d<i>tos testemoyas q<ue> foro<n> p<re>sent<e>s As d<i>tas p<er>soas & {20}

coo<n>gos & Johan Ro<drige>s port<eyr>o do d<i>to cabidóó E ff<e>rna<n> p<ere>s port<eyr>o do b<is>po de tuy.

{21} [m2: E eu Johan Rodrigues not<ar>io sobr<e> d<i>to q<ue> Aesto todo co<n> as d<i>tas t<estemoya>s p<re>sent<e> fuy & este estrom<en>to p<or> ma<n>{22}dado & outorgam<en>to do d<i>to cabidóó & foreyra fiz sc<r>iujr & aq<u>i meu nome & signal pug<e> em t<e>s<temoy>o de v<er>dade.]

[signo]

9.2.11. EGPAdoc-0130

{f 1r} {1} Sabea<n> todos q<ue> seendo Juntados, Gomez Nunez coo<n>go et vig<ari>o do dayadego vacant<e> et afonsso d<omin>g<e>s chant<re> Johan mjg<e>ll<e>s {2} arçid<ia>go de mjn<n>or steuóó suarez thesour<eyr>o et Nicolao d<omin>g<e>s Johan f<e>rn<ande>s f<e>rna<n> p<ere>s Ruy f<e>rn<ande>s g<onçal>uo Ro<drige>s st<eu>o l<ouren<ço bachell<e>r {3} Johan steues Afonsso p<er>es steuóó d<omin>g<e>s de pesegeyro, gonçaluo esteues et vaasco l<ouren>ço p<er>sonas & coo<n>gos da {4} igll<e>ia detuy em cabidóó e<n>no lugar acostumado q<ue> he e<n>na caustra da d<i>ta igll<e>ia p<or> som de canpaam tanjuda {5} seg<und>o q<ue> han de seu costume E enp<re>sença de mj<n> Johan Rodriges not<ari>o publico Jurado da çidade et do {6} b<is>pado de tuy et das t<estemoya>s adeant<e> sc<r>iptas. Entom od<i>to steuóó suar<e>s thesour<eyr>o sobr<e> d<i>to de consentimento {7} do d<i>to cabidóó disso q<ue> el de metia poyna & t<ra>spasaua todo od<e>r<ey>to voz et auçom q<ue> el tijn<n>a e<n>nas cassas do {8} curral q<ue> estauam aç<er>q<ua> de s<an>ta m<ar>ia do portal da d<i>ta igll<e>ia detuy q<ue> el disso q<ue> tijn<na> aRendadas do {9} d<i>to cabidóó e<n>no d<i>to steuóó d<omin>g<e>s de pesegeyro coo<n>go p<or>la man<eyr>a g<ui>ssa et condições q<ue> as el tijn<n>a arre<n>da{10}das do d<i>to cabidóó E od<i>to vig<ari>o p<er>sonas et coo<n>gos diserom q<ue> dauam por liu<re> et por q<ui>te ao d<i>to thesour<eyr>o {11} da d<i>ta Renda das d<i>tas cassas & do Refazemento delas et q<ue> tomauam por foreyro et Rendeyro Ao {12} d<i>to

steuóó d<omin>g<e>s porla g<ui>ssa et condições q<ue> as od<i>to thesoureyro tijn<n>a Aforadas et aRendadas ao {13} d<i>to cabidóó E od<i>to steuóó d<oming>e<s> disso q<ue> el tomaua et Reçebia em si ad<i>ta Renda das d<i>tas casas {14} et sse obligaua p<or>la g<ui>ssa et condições q<ue> as tijn<n>a od<i>to steuóó suarez thesour<eyr>o sobr<e> d<i>to E desto {15} od<i>to cabidóó et steuóó d<omin>g<e>s pedirom senllos estromentos ffeyto e<n>no d<i>to cabidóó dez et seys {16} dias do mes de Juyo Ano do Nasçimento de noso sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll et q<ua>troçentos et {17} dez et oyto t<estemoya>s as d<i>tas p<er>sonas et coo<n>gos.

{18} [m2: E eu Johan Rodrigues not<ari>o sobr<e> d<i>cto q<ue> Aesto todo co<n> as d<i>tas p<er>ssoas & coo<n>gos & vig<ari>o {19} p<re>sent<e> fuy & este est<r>om<en>to p<or> ma<n>dado & outorgam<en>to dos sobr<e> d<i>c<t>os vig<ari>o p<er>ssoas & {20} can<oni>cos & do d<ict>o st<euo>o d<omin>g<e>s fiz sc<r>iujr & aq<u>i meu nome & signal pug<e> em t<estemoyo> de v<er>dade.]

[signo]

9.2.12. EGPAdoc-0131

{f 1r} [marxe superior: ... de s<teu>o est<e>u<e>s Can<oni>co detuj] {1} Ano do Nasçemento de nosso Sen<n>or Jh<es>u xp<crist>o de mjll & q<ua>troçentos & víjnte & sete Anos noue dias do mes {2} de Jullio, Sabeam todos q<ue> seendo Juntos e<n>no cabidóó da caustra da igll<e>ia cathedral da çidade de tuy {3} p<or> som de canpãa ta<n>juda & segundo q<ue> ham de seu costume., Affonsso d<omin>g<e>s chant<re> steuóó t<r>íjgo m<estre> {4} scolla gonçaluo Rodrigues Joham esteues m<a>r<tin> monis alu<ar>o vaasq<ue>z gonçal<u>o esteu<e>z Ruy daluam et {5} gomes correa p<er>sonas et can<oni>cos da d<i>cta igll<e>ia E p<re>sentes costança p<ere>s o seu marido f<e>rna<n> p<ere>s de çequelos {6} vezjn<n>os & moradores da çidade de tuy E p<re>sente mj<n> Joham Rodrigues not<ar>io publico Jurado da d<i>cta {7} çidade & do b<is>pado

de tuy & das t<estemoya>s adeant<e> esc<r>iptas., entom ad<i>cta costança p<ere>s disso q<ue> p<er>o loução de {8} paaços de Reys & esteueyna p<ere>s seu padre & madre Ja finados dela d<i>cta costanca p<ere>s tijn<n>a<n> Aforado del[sobrescrito: l]es {9} d<i>c<t>o cabidóó ho moyno cotim<eyr>o q<ue> estaua em este Rio de moyn<n>os por ç<er>tas vozes foro & penssom E q<ue> ela {10} subçedera od<i>c<t>o foro & q<ue> ela ne<n> od<i>c<t>o f<e>rna<n> p<ere>s no<n> podiam manteer od<i>c<t>o moyno por q<ue> era<n> vellos fraq<u>os & {11} doentes segundo elles be<n> diam E q<ue> elle[sobrescrito: s] de liçençia & outorgamento do d<i>c<t>o f<e>[sobrescrito: r]na<n> p<ere>s seu marido Renu<n>cia{12}ua & de metia od<i>c<t>o moyno e<n>nas mãos do d<i>c<t>o Cabidóó & lles pediam & Rogauam q<ue> teuessem {13} por be<n> de Reçeb<e>r em si od<i>c<t>o foro do d<i>c<t>o moyn<n>o et adessem por liu<re> & por q<u>ite delo & da Refeyçom {14} delle E lo Afforassem aq<ue>n q<u>issessem & por be<n> teuessem E as d<i>ctas p<er>sonas & can<oni>cos veendo q<ue> era u<er>dade {15} oq<ue> os d<i>c<t>os f<e>rna<n> p<ere>s & costança p<ere>s dezja<n> & avendo co<n> elles grassiom Reçeberom em si ad<i>cta Renu<n>çiaço<n> {16} do d<i>c<t>o foro do d<i>c<t>o moyn<n>o dandoa por liu<re> & por q<u>ite delle et atodas suas vozes & herdeyros & da Refey{17}çom delle E logo en <con>tenente por si & em nome da sua mesa Asi como cabidóó., derom & outorga{18}rom Aforo Ao d<it>o Joham esteu<e>s can<oni>co Asi p<re>sente ael em sua vida & Aduas vozes despoys d<e>l hũa {19} despos outra p<or> ordem et seno<n> forem nomeadas as vozes q<ue> fossem aq<ue>lles q<ue> de d<e>r<ey>to herdassem seus {20} bẽes., <con>uem asab<e>r od<i>c<t>o moyno & cassa delle Rodiçios cãales t<re>mynado co<n> sua cortin<n>a., entradas {21} seydas d<e>r<ey>tos & p<er>teencas seg<und>o q<ue>o tragia<n> os d<i>c<t>os f<e>rna<n> p<ere>s & sua moll<e>r & p<or> tal pl<ey>to & condiçom {22} q<ue> o d<i>c<t>o Joham esteu<e>s & suas vozes Ag<ui>sse<n> Repare<n> detella pedra madeyra moos caales Rodiçios {23} & t<re>mynado & de todaslas out<ra>s cousas q<ue> ouuerem mester em tal man<eyr>a q<ue> seja moente & no<n> {24} desperesçam por myngoa de lauor & de bóó Reparam<en>to E q<ue> el & suas vozes dessem Ao d<i>cto {25}

Cabidóó por foro Renda & penssom sete buzeos de t<r>íjgo menos q<ua>tro çeramíjs p<or>la medi[sobrescrito: d]a do çeleyro {26} pagandóós em cada hũu Ano p<or>los [sobrescrito:t<er>]cos do Ano seendo ma<n>dados & obidientes Ao d<i>cto Cabidóó no<n> {27} lle parando out<r>o sen<n>or arrostro & avendo de vender ou enpen<n>orar od<e>r<ey>to q<ue> ouuessem e<n>no d<i>cto foro {28} q<ue> o fezessem Ao d<i>cto Cabidóó tanto por tanto frontando co<n> elo p<ri>meyrament<e> E no<n> no q<ue>rendo & {29} q<ue> entom opodessem faz<er> natal p<er>ssoa q<ue> fosse seu ygoal q<ue> <con>p<r>isse & ag<ar>dasse o<con>teudo em este estorm<en>to {30} E Aseym<en>to da postrum<eyr>a voz q<ue>o d<i>c<t>o moyno ficase Reparado & moente & lyu<re> & q<u>ite Ao d<i>c<t>o Cab<ido>o co<n> toda {31} sua be<n>feytoria obligando o d<i>c<t>o Cabidóó os bẽes da sua messa anparar & defender ad<e>r<ey>to Aos d<i>c<t>os foreyros {32} co<n> od<i>c<t>o foro q<ue>lles Asi fazjam de q<ue>n q<ue>r q<ue> os sobr<e>lo dema<n>dasse ou enbargasse E od<i>c<t>o Joham [marxe inferior: Joh<a>n Ro<drige>s not<ar>io] {f 1v} {1} esteues [lat.: sub] obligaçom de seus bẽes q<ue> p<ar>a elo obligou Asio outorgou & Reçebeu em si o d<i>c<t>o foro p<or>la {2} d<i>cta gissa & <con>dições sobr<e> d<i>ctas & o d<i>c<t>o f<e>rna<n> p<ere>s disso q<ue> <con>sentia em elo E desto as d<i>ctas p<ar>tes pedi{3}rom sen<ll>os estormentos esto foy e<n>no Cabidóó Ano mes & dias sobr<e> d<i>c<t>os t<estemoya>s q<ue> forom p<re>sent<e>s {4} as d<i>ctas p<er>ssonas & can<oni>cos & gonçalo do souto cl<er>igo do coro detuy & p<er>o boleyro alfayate mo{5}rador e<n>na d<i>cta <ç>idade de tuy.

{6} [m2: E eu Johan Rodrigues not<ar>io sobr<e> d<i>c<t>o q<ue> Aesto co<n> as d<i>c<t>as t<estemoya>s p<re>sent<e> fuy & este estrom<en>to p<or> {7} ma<n>dado & outorgam<en>to das d<i>tas p<ar>tes fiz sc<r>iujr meu nome & signal pug<e> em t<e>s<temoy>o de v<er>dade.]

[signo]

9.2.13. EGPAdoc-0132

{f 1r} {1} [marxe superior: st<romen>to deluira go<nçalue>s das adegas] {1} Ano do Nasçemento de nosso sen<n>nor Jh<es>u xp<crist>o de mjll & q<ua>troçentos & víjnte & sete Anos dez & {2} noue dias do mes dagosto Sabea<n> todos q<ue> seendo Affonsso d<omin>g<e>s chant<re> & Johan m<ige>[sobrescrito: ll]<es> arçid<ia>go {3} de mjn<n>or & steuóó t<r>ijgo m<estre>scolla & steuóó suares thesour<eyr>o Joham f<e>rn<ande>s gonçalo Rodrigu<e>z {4} Joham de salua t<e>rra steuóó lourenço bach<e>ll<e>r endec<re>tos Joham esteu<e>z steuóó d<omin>g<e>s Ruy dalua<n> {5} et Joham camjn<n>a p<er>ssonas et can<oni>cos da igll<e>ia de tuy Juntos em seu cabidóó da caustra {6} da igll<e>ia de tuy e<n>no lugar acostumado p<or> som de canpãa tanjuda & segundo q<ue> ham {7} de seu costume E estando y p<re>sente eluyra g<onçalue>z filla q<ue> foy de Nuno go<nçalue>s not<ar>io q<ue> foy {8} de tuy & moradora da çidade de tuy E p<re>sente mj<n> Joham Rodrigues no[sobrescrito: t]<ar>io publico Jurado {9} da d<i>cta çidade & do b<is>pado de tuy & das t<estemoya>s adeante sc<r>iptas., entom ad<i>cta eluira go<nçalue>s disso {10} q<ue> gonçalo lourenço alfayate morador q<ue> fora em esta çidade lle fezera doaçom de hũa {11} cassa q<ue> estaua em esta d<i>cta çidade e<n>na Rua das adegas q<ue> p<ar>tiam Ao longo co<n> Resio {12} et eyrado [sobrescrito: q]<ue> estaua <con>tra as cassas onde mora moor gomes & outras enderredor & do {13} outro cabo co<n> as cassas em q<ue> moraua o d<i>to steuóó d<omin>g<e>s can<oni>co & entestaua em cassas das [marxe inferior: Joh<a>n Ro<drige>s not<ar>io] {f 1v} {1} em pardinadas & saam p<or> portas aa d<i>ta Rua As qu<a>es eram da d<i>cta igll<e>ia & andauam em Renda {2} co<n> ateença das cassas do curral q<ue> forom do dayam giralde an<e>s q<ue>o d<i>cto steuóó d<omin>g<e>s t<r>agia em {3} Renda do d<i>to Cabidóó E q<ue> esta doaçom q<ue>lla fezera p<er>o diego go<nçalue>s not<ar>io de tuy q<ue> p<re>sente {4} estaua, oq<ua>l disso q<ue> daua se q<ue> pasara p<or> el ad<i>cta doaçom E q<ue> ela Agora pedia Aas {5} d<i>ctas p<er>ssonas & can<oni>cos q<ue> teuessem por ben delle Aforar & aforasem nouam<en>te as d<i>ctas cassas {6} et as d<i>ctas p<er>ssonas & can<oni>cos da d<i>cta igll<e>ia por si & em nome

de sua messa de <con>sintim<en>to do d<it>o {7} steuóó d<omin>g<e>s teenç<eyr>o das d<i>ctas cassas Aforarom derom & outorgarom aforo aa d<i>cta eluira go<nçalue>s {8} aela em sua vida & em hũa voz & aduas vozes despoys dela hũa despos out<ra> p<or> ordem et {9} seno<n> forem nomeadas as vozes q<ue> fossem aq<ue>lles q<ue> de d<e>r<ey>to herdassem seus bẽes., <con>uem asab<e>r {10} as d<i>ctas cassas Asi deujsadas q<ue> asi t<ra>gia od<i>to gonçalo lourenço as q<u>a<e>s lle aforaro<n> co<n> todas {11} suas ent<ra>das seydas d<e>r<ey>tos & p<er>teenças & p<or> tal pl<ey>to & <con>diçom q<ue> a d<i>cta eluyra go<nçalue>s & suas vozes {12} Reparem ag<ui>ssem & apostem as d<i>ctas cassas de pedra tella & madeyra & p<re>gadura & as d<i>t<a>s outras {13} coussas q<ue>lle fezerem mester emtal maneyra q<ue> no<n> desperesçe por mjngua de lauor & de bõo {14} Reparam<en>to & q<ue> desse ela em sua vida doze m<oraued>js & as outras vozes víjnte m<oraued>js de moeda {15} corrente <con>tando hũa branca por tres d<i>n<ey>ros por foro Renda & penssom pagandoas em {16} cada hũu ano do teenç<eyr>o das d<i>ctas cassas do curral de cuja teença era<n> p<or>los t<er>ços do ano {17} seg<und>o costume do d<i>to Cabidóó seendo ma<n>dados & obidientes ao d<i>to Cabidóó no<n>lle parando out<r>o {18} sen<n>or arrostro co<n> oseu d<e>r<ey>to & avendo de vender ou enpen<n>orar o d<e>r<ey>to q<ue>ouuesse e<n>no d<it>o foro por {19} Raçom da benfeytoria q<ue> y fezessem q<ue>o fezessem Ao d<i>cto Cabidóó tanto por tanto fron{20}tandoo co<n> elo p<r>imeyram<en>te E no<n>no q<ue>rendo el q<ue> ento<n> o façam Aatal p<er>ssoa q<ue> seja seu ygual {21} q<ue> pagassem a d<i>cta Renda & penssom & <con>p<r>isse & ag<a>rdasse o <con>tiudo em este estrom<ento> em tal {22} aseymento da postrumeyra p<er>ssoa q<ue> as d<i>ctas cassas [***] liu<re>s & q<u>ites & desenbargadas {23} Ao d<it>o Cabidóó co<n> toda sua be<n>ffeytoria E od<it>o Cabidoo obligou dos bẽes da sua messa {24} de anparar & defender Ad<e>r<ey>to co<n> od<i>c<t>o foro Aos d<i>tos [***] de q<ue>n q<ue>r q<ue>os sobr<e>lo dema<n>dase {25} ou enba<r>gasse E ad<i>cta eluyra go<nçalue>s [lat.: sub] obligaçom de seus bẽes [***] elo obligou {26} outorgou et Reçebeu od<i>to foro p<ar>a si & suas vozes

p<or>la g<u>issa & <con>dições sobr<e> d<i>tas & desto {27} pedirom sen<ll>os estormentos feytos dehũu tenor esto foy e<n>no d<i>cto Cabidóó ano mes {28} & dias sobr<e> d<i>ctos t<estemoya>s q<ue> forom p<re>sentes as d<i>ctas p<er>ssonas E can<oni>cos & gonçaluo do souto cl<er>igo {29} do coro de tuy & od<i>to diego go<nçalue>s not<ar>io detuy.

{30} [m2: E eu Johan Rodrigues not<ar>io sobr<e> d<it>o q<ue> Aesto co<n> as d<i>tas t<estemoya>s p<re>sent<e> fuy & este estrom<ent>o p<or> ma<n>dado {31} & outorgam<en>to das d<i>ctas p<ar>tes fiz sc<r>iujr & o meu nome & sinal pug<e> em t<e>s<temoy>o de v<er>dade.]

[signo]